

**Gemeente
Amsterdam**

Brood en IJzer

Archeologische Opgraving Valkenburgerstraat 186-208,
Amsterdam (2001, 2003 en 2004)

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 120, 2020
Monumenten en Archeologie
Jørgen Veerkamp

Inhoud

Inhoud.....	3
Basisgegevens	6
1 Inleiding	6
2 Historische achtergrond en vraagstelling.....	8
2.1 Het ontstaan van het eiland Marken.....	8
2.2 Marken in de 17de eeuw	11
2.3 Marken in de 18de eeuw	14
2.4 Marken in de 19de en 20ste eeuw.....	15
2.5 Een Amsterdamse schouw in Flevoland.....	18
2.6 Vraagstellingen en methodiek	19
3 Sporen en structuren	21
3.1 Natuurlijke ondergrond en aanleg eiland Marken 1592-1593.....	22
3.2 Scheepswerven en landwinning 1593-1660.....	22
3.2.1 Scheepshelling perceel I (kavel A)	23
3.2.2 Landwinning perceel I	25
3.2.3 Werfactiviteiten perceel II (kavel B)	26
3.2.4 Afsluiting werfactiviteiten perceel II	27
3.2.5 Scheepshelling perceel III (kavel B)	28
3.2.6 Landwinning perceel III (kavel B)	29
3.2.7 Werfperceel IV (kavel B)	30
3.2.8 Scheepshelling perceel V (kavel B)	30
3.2.9 Landwinning perceel V (kavel B)	32
3.2.10 Landwinning perceel VI (kavel C)	33
3.3 Bebouwing	34
3.3.1 Bebouwing langs de Valkenburgerstraat	34
3.3.2 Bebouwing op het midden- en achterterrein	36
4 Vondsten.....	46
4.1 Vondsten rond de hellingen	46

4.2	Vondsten uit ophogingen en landwinningen	51
4.2.1	De stadsmoederlaag (S 118) op perceel II	51
4.2.2	Aanvulling (S 177) onder steiger (S 155) perceel I	51
4.2.3	Landwinningen perceel III (S 67, S 66 en S 65)	53
4.2.4	Landwinning (S 77) ter hoogte van perceel V	53
4.2.5	Stort van glasafval (S 94) in het bovenste sintelpakket op perceel II	54
4.3	Vondsten uit de beerputten	56
4.3.1	Beerput 1 (1675-1775)	56
4.3.2	Beerput 2 (1675-1800)	56
4.3.3	Beerput 3 (1700-1750)	62
4.3.4	Beerput 4 (1675-1750)	63
5	Synthese en conclusies	69
5.1	De aanleg van het werfeiland Marken	69
5.2	Verkaveling van Marken	69
5.3	Van werfterrein naar stedelijk gebied	70
5.3.1	Kavel A, perceel I	70
5.3.2	Kavel B, westelijke helft met percelen II en III	71
5.3.3	Kavel B oostelijke helft met percelen IV en V	72
5.3.4	Kavel C met perceel VI	73
5.3.5	Materiele cultuur van Marken	73
6	Literatuur	77
Bijlage 1	Sporen	80
Bijlage 2	Vondsten	89
Bijlage 3	Deventer Systeem Catalogus	128

Een tegeltableau met bloemen als centraal decor en Bourgondische lelies als hoekmotief afkomstig uit de schouwwand van Valkenburgerstraat 196 (S 8, VAL2-4), met uitzondering van de middelste tegel van de onderste rij (VAL2-8-17) die is gevonden in de beerput van hetzelfde pand (zie pag. 60)

Basisgegevens

Toponiem	Brood en IJzer
Adres	Valkenburgerstraat 186-208
Kadaster	ASD12 P 03485 A 0003
RD-coördinaten	NW X 122.143 Y 486.945 NO X 122.190 Y 486.976 ZO X 122.213 Y 486.937 ZW X 122.182 Y 486.918
TOPO-code MA	VAL1 en VAL2
OM-nummer	5629
Opdrachtgever	De Nijs Projectontwikkeling BV Warmenhuizen
Bevoegd gezag	Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Centrum
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam, Monumenten en Archeologie
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam, Monumenten en Archeologie

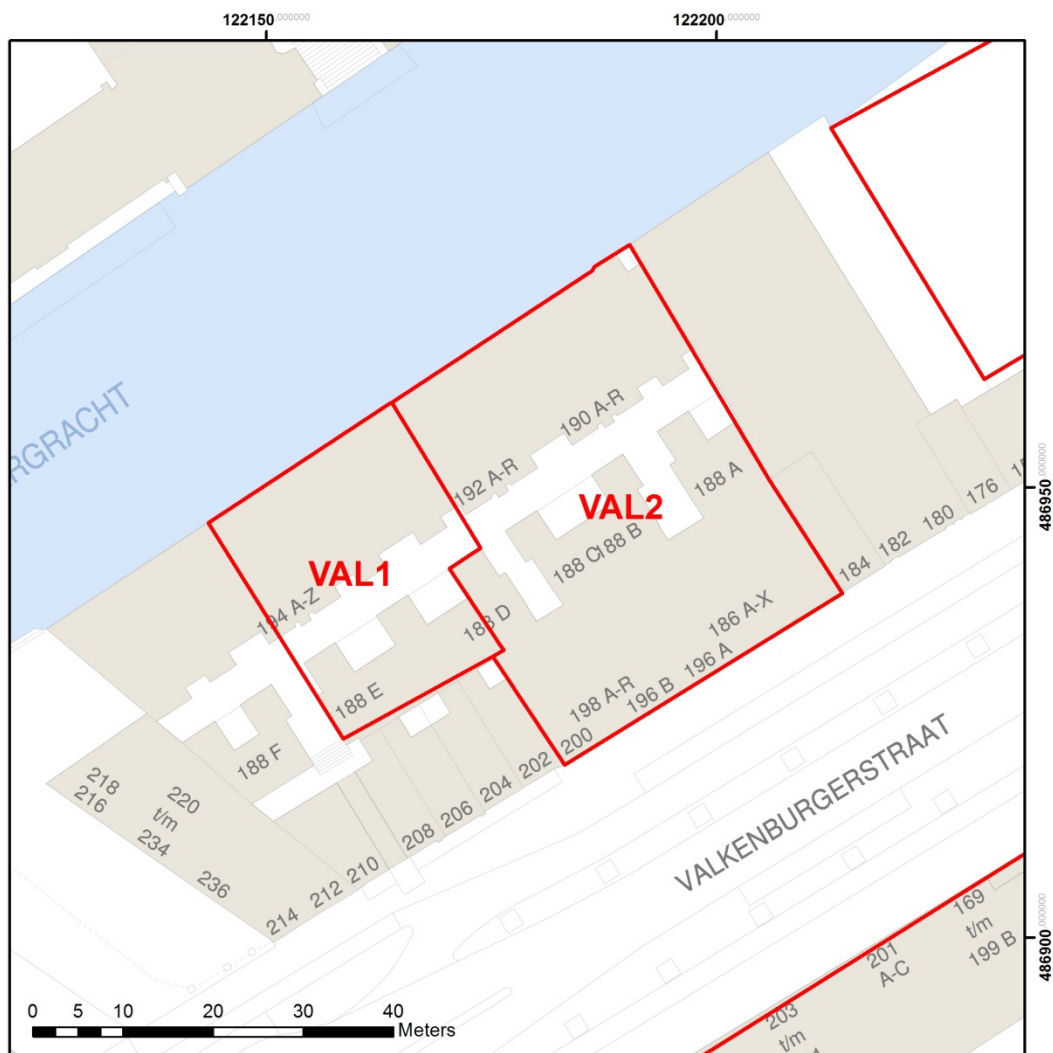
1 Inleiding

Aan de Valkenburgerstraat 186-208 staat het wooncomplex 'Brood en IJzer', genoemd naar een voormalige broodfabriek en een ijzeropslag die hier in de 20ste eeuw langs de Uilenburgergracht waren gevestigd. In het voorjaar van 2004 werd op deze locatie de bodem gesaneerd en nieuwbouw gerealiseerd. De daarmee gepaard gaande bodemverstoring was aanleiding voor twee Archeologische Opgravingen (AO) die in 2001 en 2003/2004 zijn uitgevoerd door de afdeling Archeologie van Monumenten en Archeologie (MenA).

Het plangebied ligt op het voormalige eiland Marken langs de Uilenburgergracht. Dit stedelijk gebied is in het kader van de stadsuitbreiding van 1592 speciaal aangelegd en ingericht voor de bouw en het onderhoud van kleine schepen en schuiten. De Archeologische Opgravingen hadden tot doel inzicht te krijgen in de inrichting van dit eiland in de 17de en 18de eeuw, waarbij bijzondere aandacht uitging naar de omvang, inrichting en uitvoering van de 17de-eeuwse scheepshellingen.

Het eerste onderzoek (vindplaats VAL1) werd in februari 2001 op het achterterrein van de percelen Valkenburgerstraat 202-208 uitgevoerd. De aangrenzende percelen Valkenburgerstraat 186-200 (vindplaats VAL2) zijn twee jaar later, in drie afzonderlijke campagnes onderzocht. Deze vonden plaats in januari 2003, december 2003 en mei 2004.¹

¹ In 2011 vond archeologisch onderzoek plaats op Valkenburgerstraat 130-146 (vindplaats VAL4, zie Gawronski en Jayasena 2016), in 2016 gevolgd door opgravingen op Valkenburgerstraat 72-106 en Valkenburgerstraat 14-16 (vindplaatsen VAL5 en VAL6, zie Jayasena, Terhorst en Maas 2020 en Veerkamp 2020).

Amsterdam, Valkenburgerstraat

AO: Archeologische Opgraving

TOPO-code MenA: VAL1 / VAL2

1 Het plangebied Valkenburgerstraat 186-208 (vindplaatsen VAL1 en VAL2) binnen de topografische situatie van 2020

2 Historische achtergrond en vraagstelling

2.1 Het ontstaan van het eiland Marken

In het laatste kwart van de 16de eeuw startte door een uitbreiding van het handelsnetwerk een periode van economische groei in Amsterdam. Met de komst van migranten uit Spanje, Portugal, Frankrijk en Vlaanderen beperkten Amsterdamse schippers zich niet meer tot de Oostzee en Engeland maar bereikten via Portugal en Spanje ook de Italiaanse havensteden Genua en Venetië. Met de sterk toegenomen handel over zee nam in de stad de vraag naar pakhuizen voor de opslag van de handelswaar toe. Tevens groeide de behoefte aan ligplaatsen en werven waar schepen konden worden gekalefaterd of gerepareerd. Van oudsher werden deze activiteiten uitgevoerd in de Lastage. Deze havenwijk aan de oostzijde van de stad met werfjes, lijnbanen en werkplaatsen was vanaf de 15de eeuw buiten de stadsmuren ontstaan en allengs uitgegroeid tot een volwaardig stadsdeel.² In 1578 werd dit gebied officieel bij de stad gevoegd en voor rekening van het stadsbestuur ingericht met straten, stegen en kaden en opgenomen in het stedelijke verdedigingswerk rond Amsterdam. In het kader van deze herinrichting werden de erven niet onteigend, wel betaalden de grondeigenaren in ruil voor de waardevermeerdering van hun bezit een heffing, de melioratie, aan de stad.

De Vroedschap bepaalde dat de meeste erven in het oorspronkelijke havenkwartier na de herinrichting zouden worden bestemd voor woningbouw, waarmee voor de werfeigenaren de ruimte sterk werd ingeperkt.³ Door het ontstane gebrek aan bedrijfsruimte dreigden de eigenaren van (breeuw)werven naar andere steden uit te wijken.⁴ Het stadsbestuur bleek gevoelig voor dit mogelijk verlies en in 1590 werd het plan opgevat om de stad aan de zuidoost zijde opnieuw uit te breiden door de oostelijke omwalling, die slechts enkele jaren daarvoor was opgericht, te ontmantelen en verder naar buiten te verleggen. Vervolgens zouden in het buitendijkse veenweidegebied door het graven van een grachtenstelsel enkele eilanden worden gecreëerd voor "braeuerffen, erffen tot opmaeckinge van schepen, mastwerven, houterffen en de andere".⁵

In 1591 stelde Wilhelm Bardsz, een van de vier toenmalige burgemeesters van de stad, een uitbreidingsplan op. In hoofdlijnen kwam dit neer op het verbreden van de bestaande Schans (de huidige Oudeschans) en het parallel hieraan graven van de Uilenburger- en de Markergracht met twee dwarsgrachten voor de onderlinge verbinding. Binnen dit grachtenstelsel zouden de rechthoekige eilanden Marken en Uilenburg worden uitgespaard. Aan de noordzijde zou dwars op deze eilanden het eiland Rapenburg worden aangelegd. Ten zuiden van deze drie werd in 1595 in de Amstelbocht een vierde eiland toegevoegd. Dit eiland, Vlooienburg geheten, kreeg vooral een woonbestemming.⁶ Daarnaast werd de capaciteit van de Waal, de haven aan de oostzijde van de stad, verdubbeld door de palenrij waarbinnen de schepen konden aanleggen noordwaarts te

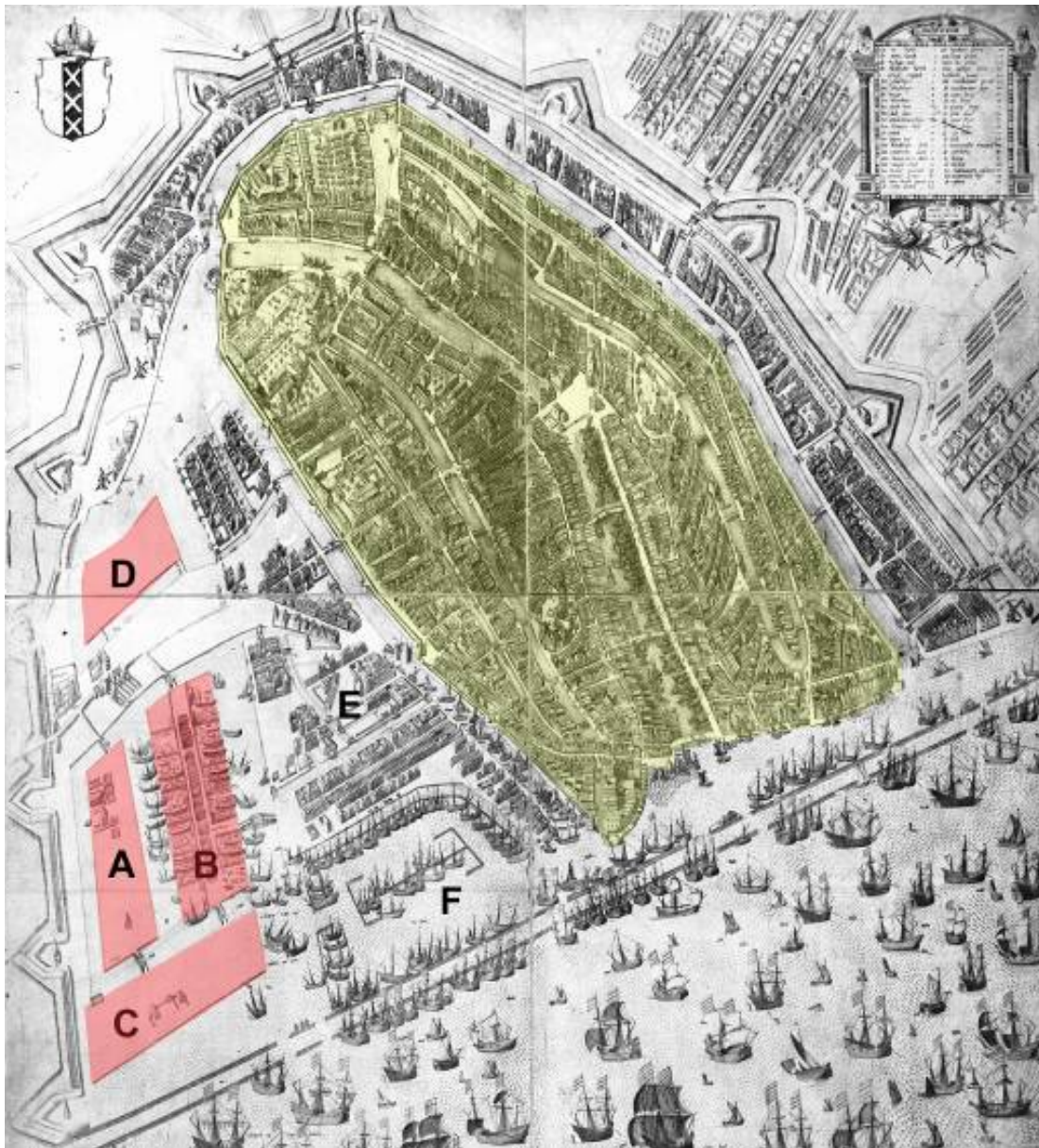
² Van der Vliet 2006, 25.

³ Taverne 1978, 135.

⁴ Van Nierop 1956, 28.

⁵ De Fremery 1925, 89.

⁶ Op Uilenburg kwam de werf van de Admiraliteit, op Rapenburg die van de VOC en Marken was bestemd voor de bouw van kleine schuiten op de Stadsschuitenmakerij en op particuliere werfjes.

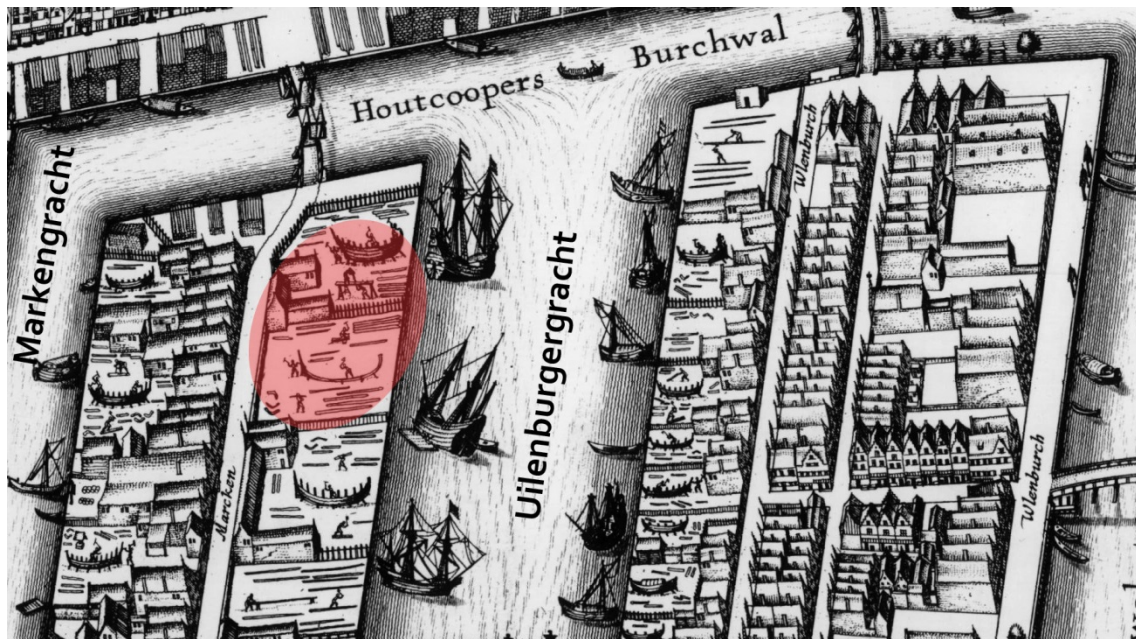

2 Amsterdam in 1597 op de plattegrond van Pieter Bast. In geel de middeleeuwse stad binnen de grens van 1425. In roze de vier eilanden van de Tweede Uitleg (1592-1596): A = Marken, B = Uilenburg, C = Rapenburg en D = Vlooienburg. Uilenburg is in 1597 al grotendeels in gebruik genomen, in tegenstelling tot de andere drie eilanden. Tussen de middeleeuwse stad en de nieuwe eilanden liggen de Lastage (E) en De Oude Waal (F). Het noorden ligt rechtsonder (Stadsarchief Amsterdam)

verleggen.⁷ Deze stadsvergroting, uitgevoerd tussen 1592 en 1596, zou bekend worden als de Tweede Uitleg (afb. 2). Om greep te houden op de uitvoer van de plannen werd nu wel alle grond in het plangebied onteigend.⁸ De technische leiding bij de uitvoering kwam in handen van landmeter Adriaan Ockersz. Bij de start van de werkzaamheden in juni 1592 bleek dat de beschikbare ruimte tussen de Montelbaan aan de Schans en de nieuwe omwalling 400 voet (113 m) smaller was dan

⁷ De Fremery 1925, 90.

⁸ Taverne 1978, 136.

3 In 1625 heerst er volop bedrijvigheid op de eilanden Marken (li) en Uilenburg (re). Op Marken was slechts ruimte voor één straat over het midden van het eiland. Op het buureiland Uilenburg zijn nog volgens het originele plan twee parallelle straten tot stand gekomen. In roze de locatie van de vindplaatsen VAL1 en VAL2. Detail uit de kaart van Van Berckenrode uit 1625, het noorden ligt rechtsonder (Stadsarchief Amsterdam)

gedacht.⁹ Deze tegenslag werd opgevangen door alle drie de geplande grachten minder breed uit te voeren. Hierdoor werd de Uilenburgergracht geen 220 voet (62,5 m) breed maar 120 voet (34 m) breed.¹⁰

In december 1593 werden de eerste kavels op Uilenburg bij openbare veiling verkocht voor het inrichten van scheepstimmerwerven. De kavels hadden een standaard afmeting van 80 x 150 voet (22,64 x 42,45 m).¹¹ Ondanks het feit dat de eilanden speciaal waren aangelegd om de scheepsbouw gerelateerde nijverheid voor de stad te behouden, constateerden de gebruikers van de werven dat de Uilenburgergracht te smal was uitgevallen. Als reactie op hun klachten werd op 29 december 1594 bij Vroedschapsresolutie besloten om de Uilenburgergracht te verbreden door stukken van het eiland Marken af te steken.¹² Aan de noordoostzijde werd 60 voet (17 m) en aan de zuidwestzijde zelfs 90 voet (25,5 m) van het eiland af gestoken. Als gevolg hiervan werd het eiland Marken zo smal dat van de twee geplande straten er één kwam te vervallen. De overgebleven straat, de 20 voet (5,5 m) brede 'Markenstraat', werd midden over het eiland aangelegd (afb. 3).¹³ Op 31 december 1594 gaf de Vroedschap de eerste kavels op Marken uit. De breedte van deze oorspronkelijke werfkavels, te reconstrueren uit een kaartbeeld uit 1659 (zie afb. 5), varieerde tussen de 85 en 88 voet (ca. 24 en 25 m). De lengte van de kavels liep vanaf het westen naar het oosten op van 100 tot 128 voet (28,3 tot 36,2 m), een verloop dat samenhangt met het schuin afsteken van het oorspronkelijke eiland. Door het inkorten van de erven werd het

⁹ Van Nierop 1956, 29.

¹⁰ Tegenwoordig is de Uilenburgergracht ca. 30 m breed.

¹¹ De kavels hadden een oppervlak van 12.000 vierkante voet = 961 m². Jayasena en Schmitz 2012, 120-121.

¹² De Fremery 1925, 91.

¹³ De naam Markenstraat veranderde in de 19de eeuw in Valkenburgerstraat.

4 Details uit de plattegrond van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 (l) en 1647 (r). Ter hoogte van het plangebied 'IJzer en Brood' (zie afb. 4) zijn huizen langs de Markenstraat gebouwd. Het noorden ligt rechtsonder (Stadsarchief Amsterdam)

eiland minder geschikt voor de bouw van grotere vaartuigen en in oktober 1595 verordonneerde het stadsbestuur dat de erven op Marken speciaal voor het maken, ophalen en repareren van schuiten zouden worden bestemd. Als een van de eerste kreeg de Stadsschuitenmakerij "seckere bequaeme erven" op Marken toegewezen.¹⁴ Deze bevonden zich op de hoek met de Houtkopersburgwal en de Markengracht (afb. 3 en 4).¹⁵ Op deze werf werden stadsvaartuigen als modderschouwen, roeischuiten en vuilnispramen gebouwd en onderhouden. Afgaande op de eerste versie van de stadsplattegrond van Balthasar Florisz van Berckenrode heerste er rond 1625 volop bedrijvigheid op de werfterreinen op Marken (afb. 3 en 4 links).

2.2 Marken in de 17de eeuw

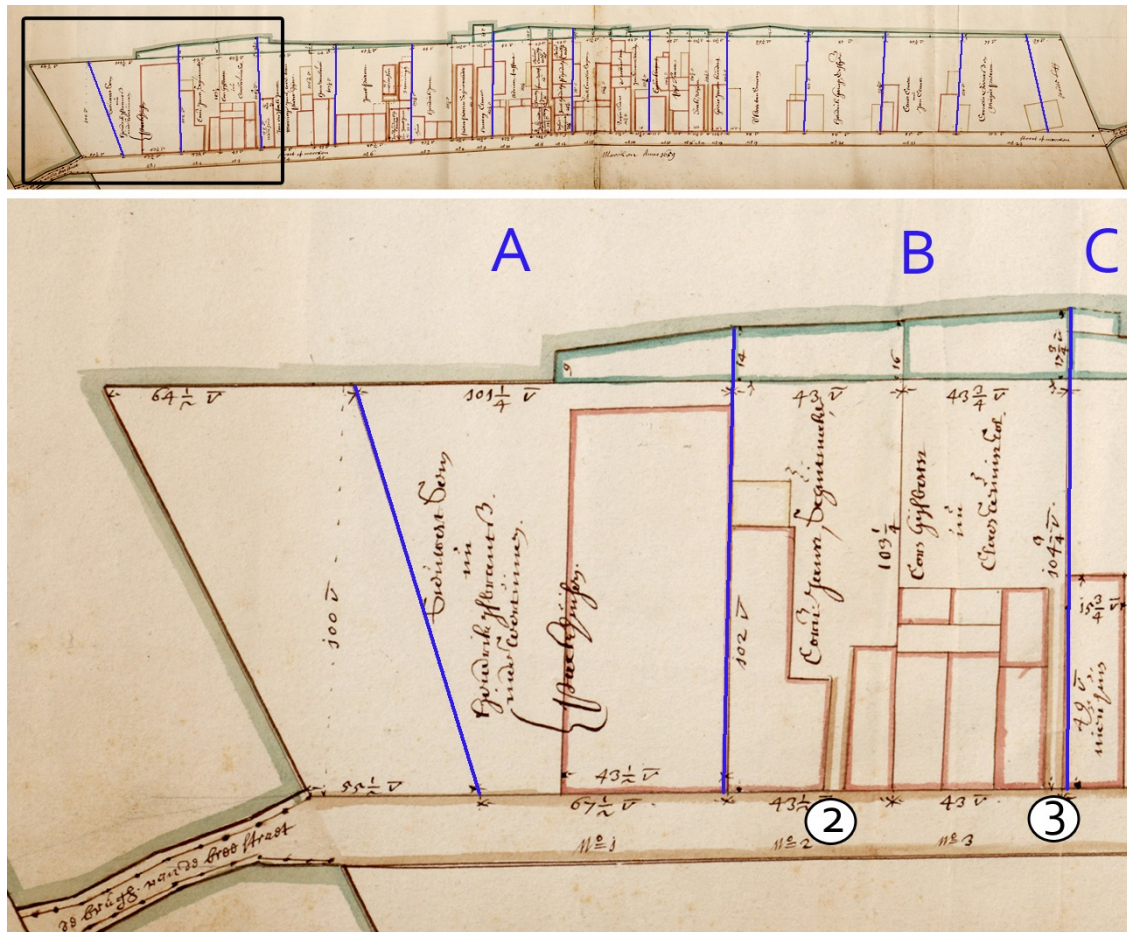
Omstreeks het midden van de 17de eeuw werden aan de oostzijde van de stad een aantal haveneilanden langs het diepere vaarwater van het IJ aangelegd. Op deze eilanden kwamen speciale werfterreinen beschikbaar voor de Admiraliteit (Kattenburg), voor de VOC (Oostenburg) en voor particulieren (Wittenburg).¹⁶ Op 6 januari 1654 werden op Kattenburg de eerste van deze nieuwe werfterreinen uitgegeven. Nog diezelfde maand liet het stadsbestuur de restricties die golden voor de bestemming van de percelen op het eiland Marken varen en werd toegestaan dat er ook huizen en pakhuizen op Marken gebouwd mochten worden.¹⁷ In opdracht van het stadsbestuur stelde stadslandmeter Cornelis Dankertsz. De Rij in 1659 een gedetailleerde kaart op van de erven op Uilenburg en Marken langs de Uilenburgergracht zodat het bestuur inzicht

¹⁴ Van Nierop 1956, 29.

¹⁵ Bakker 2004, 74.

¹⁶ Deze eilanden werden in 1663 in de stadsuitbreiding van de Vierde Uitleg, waarbij de grachtengordel vanaf de Leidsgracht over de Amstel tot aan het IJ werd doorgetrokken, opgenomen.

¹⁷ Op Marcken "voor deesen uytgegeven tot sloopstimmerwerfen en mastemaekerserven sullen packhuysen en huysen geset of bebout moogen werden". In: Bontemantel 1897, 32.

5 De situatie op Marken in 1659, oorspronkelijk opgemeten en getekend door stadslandmeter Cornelis Dankertsz. De Rij, hier als kopie van Herbert Roemer uit 1698. Onder een detail van de zuidwesthoek van het eiland ter hoogte van de vindplaatsen VAL1 en VAL2. Met een groene lijn zijn de individuele aanplempingen in de Uilenburgergracht aangegeven, in rood de woonhuizen en in geel de loodsen. Voor dit AAR-rapport is in blauw een reconstructie van de oorspronkelijke werfkavels toegevoegd.

2 = Vissersgang, 3 = Fortuingang. Het noorden ligt rechtsboven (Stadsarchief Amsterdam)

kon krijgen in de ruimtelijke invulling ervan. Nu Marken ook bebouwd mocht worden met pakhuizen en woningen zouden de erven meer verponding – belasting voor onroerend goed – opbrengen voor de stad. De originele kaart van De Rij is verloren gegaan. Een kopie uit 1698, vervaardigd door stadslandmeter Herbert Roemer, is bewaard gebleven (afb. 5). Deze kaart geeft de situatie in 1659 weer met de afmeting van de erven in Amsterdamse voeten, de namen van de eigenaren en de locatie van woonhuizen en loodsen.¹⁸ Omdat de oorspronkelijke oeverlijn op de kaart is aangegeven weten we dat de percelen ter hoogte van de plangebieden VAL1 en VAL2 vanaf de rooilijn langs de Markenstraat tot aan de Uilenburgergracht bij uitgifte in 1594 tussen de 102 en 104 voet (ca. 28,5 tot 29,5 m) diep waren en dat in 1659 een aantal erven 9 tot 17,75 voet (ca. 2,5 tot 5 m) waren verlengd met een aanplemping in de gracht. Werfkavel A was oorspronkelijk

¹⁸ 'Dese kaart nae een oude kaart die door Cornelis Denckers naegemeeten int jaer 1659 en door mijn ondergeschreven gekoppeijert een derden vergroot in de voetmaat om klaarder ider plaes te kunnen onderscheijden maar de selve voetgetallen op ider sijn plaes meer in gestelt gelijk op de oude kaart stondt /gedaen in de maant van maij 1698 in Amsterdam bij mijn Herbert Roemer Landtmeeter'. SAA, stadsgedeelten 1938-1939.

eigendom geweest van de Amsterdamse koopman Sieuwert Pietersz. Sem.¹⁹ Hij behoorde tot de Amsterdamse elite en had geïnvesteerd in de aankoop van enkele werfkavels op Marken. Tussen 1598 en 1622 verkocht Sem 2 timmerwerven, 1 timmerloods met erf en 4 huizen met erf op Marken.²⁰ In 1659 was kavel A eigendom van Hendrik IJsbrantsz., op het kavel stond het pakhuis "In den Coortuinen". Het oorspronkelijk 86,5 voet (24,4 m) brede werfkavel B was in 1659 opgesplitst in twee kavels van 43 en 43,5 voet (12,1 en 12,3 m) breed. De westelijke helft was eigendom van de schuitenmaker Cornelis Jansz. Aan de Markenstraat stonden, aan weerszijden van de Vissersgang, twee woonhuizen. De oostelijke helft van kavel B was oorspronkelijk van Cornelis Gijsbertsz. geweest, maar in 1649 verkocht aan Claes Teunisz. Tol.²¹ Op dit kaveldeel waren langs de straat drie woonhuizen verrezen, waarvan twee waren voorzien van een binnenplaats. Het achterterrein was via een gang – de Fortuinengang – te bereiken (afb. 5, nr. 3).

In 1663 werd in de Vroedschap een voorstel besproken om de bestaande Uilenburgergracht, "hebbende tegenwoordigh aen wedersijden scheeptimmer en mast werven" om te vormen tot een stadsgracht van 85 voet (ca. 24 m) breed met een burgwal aan beide zijden waarlangs erven konden worden uitgegeven om te bebouwen. Om een rechte gracht te kunnen realiseren zou op de stukken waar de gracht breder was, met goedkeuring van de betreffende werfeigenaren, het water worden aangeplempt en opgehoogd. De schepenen Schaep, van Cortehoeff, Dircksz. Spieghele, van Hoorn, Backer, Cloek en Hasselaer zouden zich over het plan buigen om daarna hun advies te rapporteren.²² Het is niet bekend welk advies uiteindelijk gegeven is, maar gelet op de breedte van de huidige gracht (31 m) is toen niet grootschalig aangeplempt.

Het voorstel voor aanplemping van de gracht is juist zo opvallend omdat het haaks stond op de extra verbreding van de Uilenburgergracht in de eerste gebruiksfase van de eilanden, toen de Vroedschap tegemoet kwam aan de wens van de toenmalige werfeigenaren voor een bredere gracht. Dat een dergelijk plan op tafel kwam onderstreept het feit dat de werven langs de Uilenburgergracht niet meer voldeden aan de eisen van de tijd en het stadsbestuur naar een nieuwe invulling van de werfeilanden zocht. Veelzeggend is in dit verband de verhuizing van de Stadsschuitenmakerij in 1664 van Marken naar het nieuwe eiland Oostenburg. In dat jaar ontving de stadsschuitenmaker Jan Lucasz. Root de opdracht om 100 extra modderschouwen voor de stad te bouwen.²³ Jan Root meldde de Vroedschap echter dat zijn werf op Marken te klein was geworden om hout te sorteren, schuiten te bouwen en vaartuigen te kalfaten, waarna werd besloten om de schuitenmakerij te verplaatsen naar het nieuwe eiland Oostenburg op een terrein gelegen tussen de Oostenburgervoorstraat en de Wittenburgervaart.²⁴

¹⁹ Sieuwert (Sijvert) Pietersz Sem (1560-1632) was in 1594 een van de oprichters van de Compagnie van Verre voor handelsreizen naar Azië. Daarnaast investeerde hij in polders en bedijkingen in Noord-Holland. Hij woonde in 1585 in de Lange Niezel (zijstraat van de Warmoesstraat) en was getrouwd met de dochter van Arent Bouwer, een van de rijkste koopmannen van Amsterdam.

²⁰ Stadsarchief Amsterdam. Transportakten voor 1811: 21599483, 21604375, 21605460, 21606193, 21611494, 21611495 en 21611496.

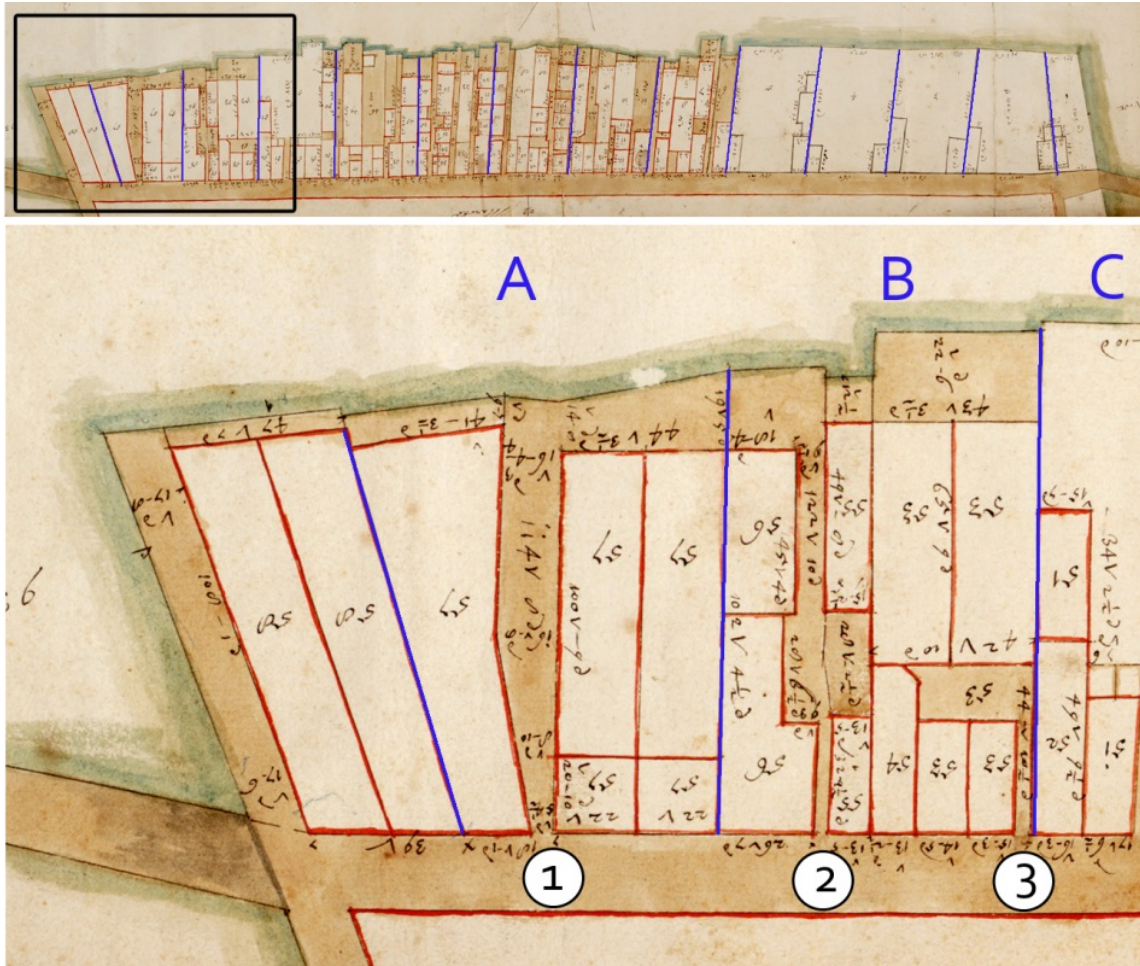
²¹ Stadsarchief Amsterdam, Transportakten voor 1811, 21582382

²² Vroedschaparchief 5025, 23 fol. 223v, SAA, met dank aan P. Vlaardingenbroek MenA.

²³ Jan Root was stadsmeesterschuitenmaker van 1660 tot 1700, SAA archief 5040: Archief van het Stadsfabrieksambt en Stadsgebouwen.

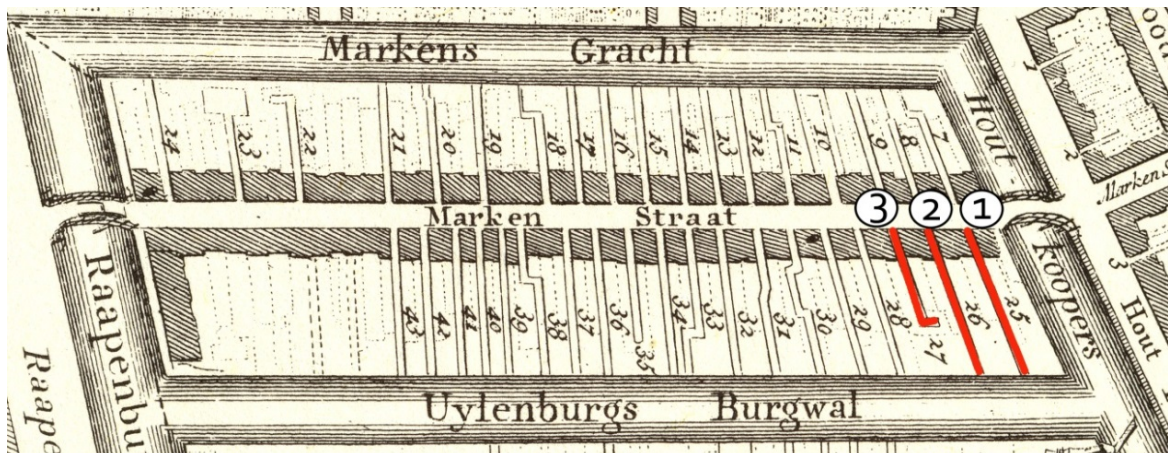
²⁴ Reinders 1984, 26. In 2013 en 2014 heeft archeologisch onderzoek plaatsgevonden ter hoogte van deze stadsschuitenmakerij, zie Gawronski, Jayasena en Terhorst, 2017.

2.3 Marken in de 18de eeuw

6 Detail van de kaart van Jacob Bosch uit 1700 ter hoogte van het plangebied VAL1 /VAL2. De nummers 51-58 verwijzen naar eigenaren. In vergelijking met de situatie in 1659 is op de achterterreinen meer bebouwing verschenen en zijn de percelen door nieuwe aanplantingen verder verlengd. Voor dit AAR-rapport is in blauw een reconstructie van de oorspronkelijke werfkavels toegevoegd. 1 = Wijdegang, 2 = Vissersgang en 3 = Fortuingang. Het noorden ligt rechtsboven (Stadsarchief Amsterdam, bewerking MenA)

Amper twee jaar na het vervaardigen van de kopie door Herbert Roemer tekende stadsingenieur en landmeter Jacob Bosch in 1700 een geactualiseerde versie van de kaart met de afmetingen van de individuele erven in voeten en duimen met de vermelding van erfnummers die verwijzen naar een register van eigenaren (afb. 6). Op deze plattegrond is de oorspronkelijk rechte oeverbegrenzing van Marken, zoals nog wel op de kaart van De Rij uit 1659 was aangegeven, niet meer zichtbaar. De kaart van Bosch daarentegen toont het grillige verloop van de oeverbegrenzing langs de Uilenburgergracht zoals die indertijd in werkelijkheid was. Werfkavel A was nog van één eigenaar (no. 57), het buurkavel B was na 1659 verder opgesplitst. Het westelijke deel bestond uit twee percelen van 3,8 m en 7,5 m breed (respectievelijk eigenaar no. 55 en 56). Dit zogenaamde smaldelen van erven zette zich in de loop van 18de eeuw op grote delen van Marken voort. Langs

7 De Burgerwijkaart uit 1780 toont in totaal 43 stegen op het eiland Marken. 1 = Wijdegang, 2 = Vissersgang, 3 = Fortuingang, detail uit de kaart van wijk 15 (Stadsarchief, Amsterdam)

de stegen werden kleine woninkjes gebouwd en op de voormalige werfterreinen aan de grachtkant kwamen pakhuizen. Volgens de Burgerwijkaart uit 1780 (afb. 7) bestonden er meer dan 40 sloppen en stegen op Marken.²⁵ De namen van enkele van deze stegen, zoals de Schuivevoerders- en de Mastenmakersgang, gingen terug tot de werfjes uit de beginperiode van het eiland.

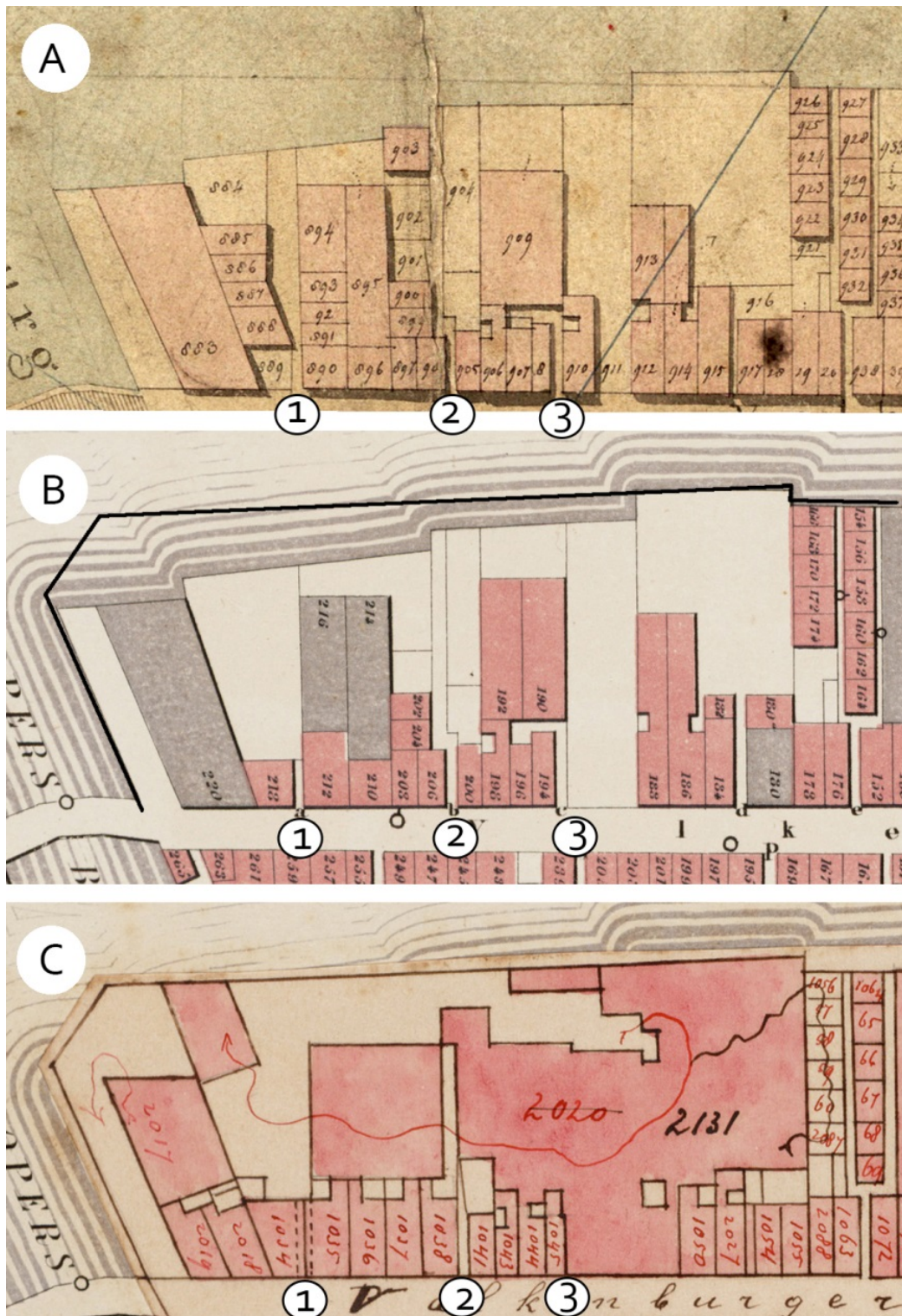
In de 18de eeuw werd het eiland Marken onderdeel van de Amsterdamse Jodenbuurt die zich concentreerde rond Vlooienburg, het tegenwoordige Waterlooplein. Op de voormalige werfeilanden Uilenburg, Rapenburg en Marken vestigden zich vooral Hoogduitse joden of 'Asjkenaziem' oorspronkelijk afkomstig uit Centraal- en Oost-Europa. Zij waren over het algemeen arm en bevolkten noodgedwongen de te kleine woninkjes in de stegen op het eiland. Eind 18de eeuw herbergde de buurt rond de huidige Nieuwmarkt twee derde van de 25.000 joodse inwoners van Amsterdam.

2.4 Marken in de 19de en 20ste eeuw

De bevolking van Marken kende in de tweede helft van de 19de eeuw groeipercentages van bijna 30 %. De woningbezetting liep hiermee op tot gemiddeld meer dan 20 personen per woning. Door deze hoge bevolkingsdichtheid verpauperde de buurt in de 19de eeuw in hoog tempo. Een van de eerste verbeteringen in de woningsituatie op Marken was de bouw van het wooncomplex op Valkenburgerstraat 202-210 in 1877 naar een ontwerp van W. Speijer.²⁶ Na de totstandkoming van de woningwet in 1902 werd de sanering van Marken verder opgepakt. In 1925 wordt door een gezondheidscommissie een onderzoek ingesteld naar de toestand van de woningen op Marken.

²⁵ Hofman 1981, wijk 15.

²⁶ Koster en Schilt 2008, 117.

8 Het westelijk deel van Marken in de 19de eeuw: A) detail uit het kadastrale minuutplan uit 1832, B) detail uit de plattegrond van buurt 'S' uit de atlas van Loman uit 1876, C) idem uit 1892. Tussen 1876 en 1892 is de oeverbegrenzing grotendeels rechtgetrokken (zwarte lijn op middelste kaart) door verdere aanplemping van de Uilenburgergracht. 1 = Wijdegang, 2 = Vissergang en 3 = Fortuingang. Het noorden ligt rechtsboven (Stadsarchief Amsterdam)

Gezien de verkrotting adviseerde deze commissie om snel een start te maken met de sanering van Marken.²⁷ Een beschrijving van de straat uit 1927 is veelzeggend: "Altijd is het hier vol mensen en karren, waarvan een enkele soms het gehele verkeer stremt; nimmer valt hier het volle, blijde daglicht binnen; altijd is hier het geluid van stemmen: we zijn in het Ghetto"²⁸ Om een beter woonklimaat te kunnen creëren zou de 5 m brede Valkenburgerstraat moeten worden verbreed tot een straat van 25 m breed.²⁹ In 1929 was het de bebouwing aan de oneven zijde die het veld moest ruimen ten behoeve van de verbreding van de straat (afb. 9).

In de 19de en 20ste eeuw vestigden zich bedrijven en fabriekjes op de achterterreinen langs de Uilenburgergracht en op de begane grond van de woningen langs de Valkenburgerstraat. Naast het wooncomplex van Speijer op nummers 202-210 vestigde zich op nummer 200 de broodfabriek van I. Groente. Vlak daarnaast verrees in 1877 op de percelen 182-188 de meel- en broodfabriek 'De Amstel' naar een ontwerp van architecten J. Meijer en M. de Haan. Deze fabriek, die hoofdzakelijk matses produceerde voor de joodse bevolking in dit deel van Amsterdam, stond bekend onder de naam 'paasbroodfabriek De Haan'.³⁰ Deze fabriek zou voor de Tweede Wereldoorlog uitgroeien tot een van de grootste matsesbakkerijen van Nederland. Rond de jaren 1920 werd de bebouwing achter het wooncomplex van Speijer gesloopt, waarna de vrijgekomen ruimte in gebruik werd genomen voor de opslag van oud ijzer. De aanwezigheid van de voormalige broodfabriek en ijzeropslag resulteerde in de naam 'Brood en IJzer' voor het nieuwbouwcomplex dat in 2005 op de percelen 186-200 en op het achterterrein 202-208 verrees.

9 De Valkenburgerstraat in 1932 na afbraak van de onevenzijde, gezien in de richting van de Mozes en Aaronkerk aan het Waterlooplein. Aan de originele klinkerbestrating langs de huizen aan de rechterzijde is nog af te lezen hoe smal de oorspronkelijke Valkenburgerstraat is geweest. De rooilijn aan de overzijde is 20 m opgeschoven (Stadsarchief Amsterdam)

²⁷ Gemeenteblad 1926, 923.

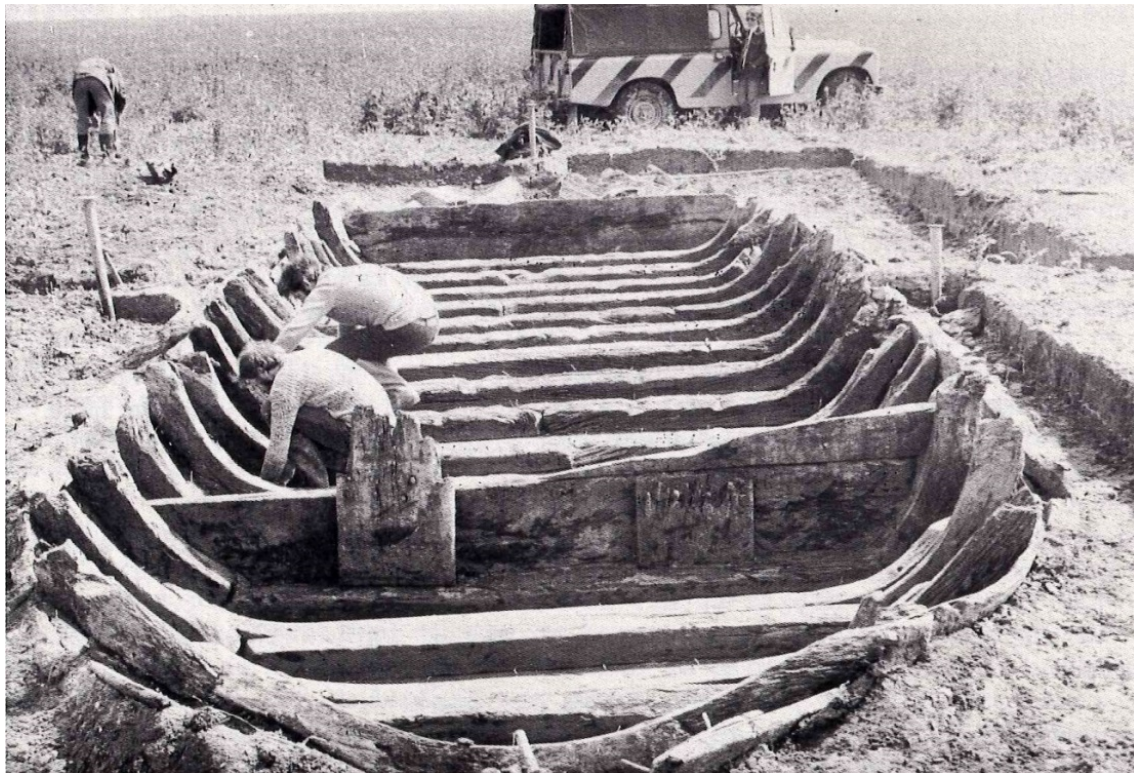
²⁸ Kannegieter 1927, 508.

²⁹ Gemeenteblad 1929, afd.3, volgnummer 76.

³⁰ Matses zijn ongerezen brood. De koosjere variant werd traditiegetrouw bij de paasviering gegeten.

2.5 Een Amsterdamse schouw in Flevoland

Onderzoek aan enkele opgegraven werkschuiten in Flevoland, die tijdens de inpoldering boven water zijn gekomen, geeft een beeld van de eenvoudige vaartuigen die in de 17de eeuw op de Stadsschuitenwerf werden vervaardigd. In 1977 is op kavel MZ 6 in Zuidelijk Flevoland een werkschuit, een zogenaamde modderschouw, opgegraven en gedocumenteerd (afb. 10). De schouw was bijna 17 m lang, 3,8 m breed en 0,84 m diep. In een van de balken in de schuit waren het jaartal 1664 en drie Andreaskruizen gekerfd. Deze modderschouw, afkomstig uit Amsterdam, werd ingezet bij het transport van opgebaggerde modder uit de vaarwegen in de stad. Dergelijke platte schuiten, die moesten worden voortgeboomd, hoorden niet thuis op de Zuiderzee. Vermoedelijk is de schuit losgeslagen buiten de palenrij langs het havenfront van Amsterdam, afgedreven over het IJ en gezonken in de Zuiderzee.³¹

10 De opgraving van een Amsterdamse modderschouw op kavel MZ 6 in Zuidelijk Flevoland in 1977 (Flevobericht nr. 235)

³¹ Reijnders e.a. 1984, 19-28.

2.6 Vraagstellingen en methodiek

11 Documentatie van hellingconstructie op perceel V (vindplaats VAL2)

Voor de vindplaatsen VAL1 en VAL2 bestond een hoge archeologische verwachting, die was gebaseerd op historisch-cartografische gegevens en de uitkomst van eerder onderzoek aan de Valkenburgerstraat (VAL).³² De vindplaatsen zouden informatie kunnen bieden over de praktische uitvoering van de aanleg van het eiland Marken als onderdeel van de stadsuitbreiding van de Tweede Uitleg, over de ontwikkeling van de scheepsbouwactiviteiten zoals deze zichtbaar zijn op de plattegrond van Balthasar Florisz. van Berckenrode uit 1625 en 1647, en dan met name over de technische uitvoering, de fasering en de sluitdatum van de scheepshellingen. Dit laatste mede in relatie met de bevindingen op de vindplaats VAL waar het aangetroffen werfterrein met een hellingstructuur tot in de 18de eeuw heeft gefunctioneerd. Daarnaast zou aandacht worden besteed aan de bewonings- en gebruiksgeschiedenis van de afzonderlijke percelen met extra aandacht voor de materiele neerslag van zowel de ambachtelijke activiteiten op de werfterreinen als van de 17de - 19de-eeuwse wooncultuur van Amsterdam.

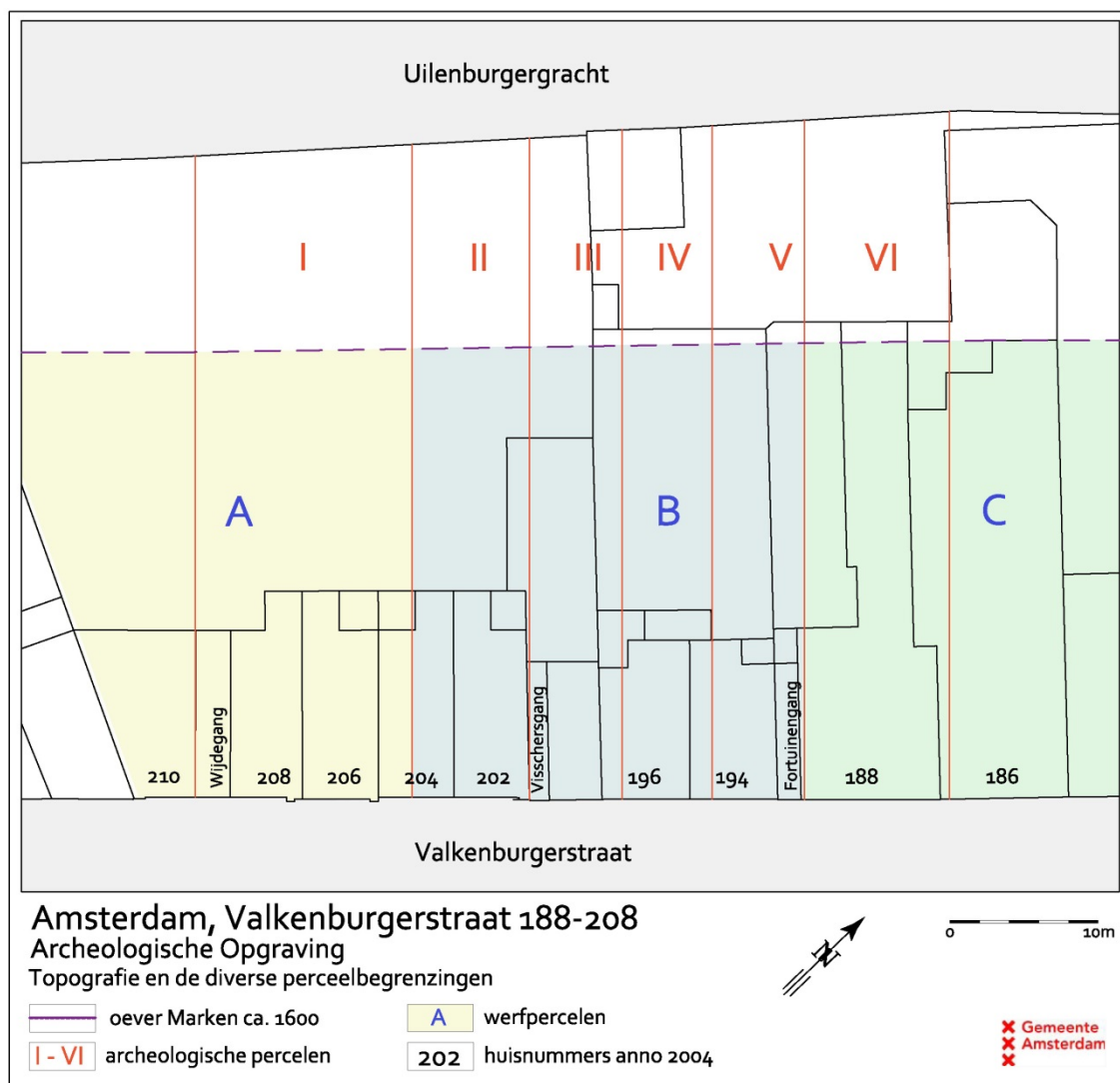
De vindplaats VAL1 (afb.1) besloeg het zogeheten 'IJzer-terrein' achter het woonblok Valkenburgerstraat 202-208. Het veldonderzoek VAL1 vond plaats in februari 2001 en concentreerde zich op de strook langs de Uilenburgergracht gelegen tussen de voormalige stegen de 'Wijdegang' en de 'Vissersgang' (afb. 12).

De vindplaats VAL 2 (huidige percelen 186 tot 200) strekte zich uit vanaf de Valkenburgerstraat tot aan de Uilenburgergracht ter hoogte van het plangebied 'Brood' (afb. 1). Deze vindplaats, tussen de voormalige 'Vissersgang' en het huidige perceel Valkenburgerstraat 184, omvatte de voormalige 'Fortuinengang' (afb. 12). De eerste veldcampagne van VAL2 vond plaats in de periode 27-29 januari 2003 en concentreerde zich op een middenstrook van het terrein ter hoogte van de beerputten van de voormalige woonhuizen aan de straatzijde. Het vervolg-

³² Opgraving Valkenburgerstraat 20-50, 1996.

onderzoek werd op verschillende momenten tussen december 2003 en mei 2004 ingepast in het bouwproces waarbij allereerst vlak onder het maaiveld de funderingsresten van woonhuizen en bedrijfsgebouwen (pakhuizen en werkplaatsen) en op een dieper niveau langs de Uilenburgergracht de resten van scheepshellingen en landaanwinningen werden gedocumenteerd.

De opgraving is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.0. Vlakken zijn gedocumenteerd door middel van fotografie op dia- en kleurnegatieffilm en tekeningen op schaal 1:20. Beerputten zijn machinaal en met troffel en schep opgegraven.

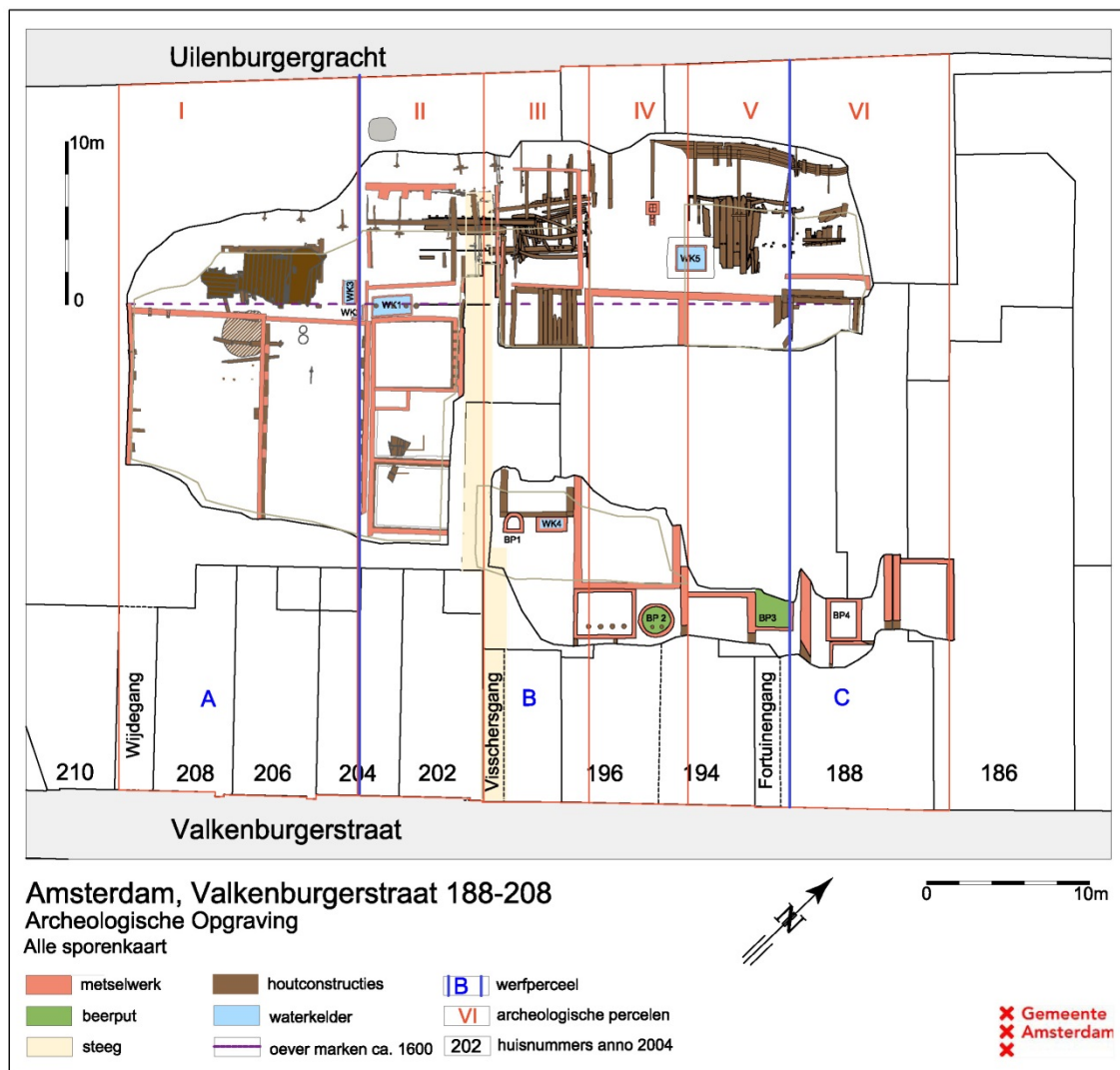

12 Topografie anno 2004 met de archeologische perceelgrenzen VAL1 (percelen I en II) en VAL2 (percelen III t/m VI) binnen de werfpercelen (A B en C)

3 Sporen en structuren

Het archeologisch onderzoek op de vindplaatsen VAL1 (archeologische percelen I en II) en VAL2 (archeologische percelen III t/m VI) heeft in totaal 180 sporen en 100 vondstnummers opgeleverd die betrekking hebben op de bebouwing en het gebruik van deze zes percelen. Het perceel I lag ter hoogte van werfkavel A, de percelen II t/m V ontstonden in de 17de eeuw uit werfkavel B en perceel VI uit werfkavel C (vergelijk afb.6 en 12). De archeologische sporen zijn in 3 chronologische thema-groepen onder te verdelen:

- 1 Natuurlijke ondergrond en aanleg eiland Marken, 1592-1593
- 2 Scheepswerven en landwinning, 1593-1660
- 3 Bebouwing, 1660-1900

13 Sporen kaart VAL1 en VAL2

3.1 Natuurlijke ondergrond en aanleg eiland Marken 1592-1593

De bodemopbouw van de buitenpolder waarin tussen 1592 en 1593 het eiland Marken werd aangelegd bestond uit kleiig sediment (S 138) tussen NAP -2,15 m en -3,35 m dat door het IJ op het natuurlijke roodveen (S 139, top op NAP -3,35 m) was afgezet. Lokaal was het oorspronkelijke roodveen verslagen en bestonden de diepste bodemlagen uit verspoeld rietveen met klei op compact rietveen (S 69 en S 79).³³ Op de kleiige aanwas ontstond begroeiing die de basis vormde voor een laag doorworteld veen (S 13), waarvan de top nu tussen NAP -2,15 m en -2,40 m ligt, maar eind 16de eeuw ruim 2 m hoger lag en het maaiveld vormde van het veenweide landschap buiten de Sint Anthoniesdijk. Vanaf dit niveau werden in 1592 de grachten gegraven en de tussenliggende eilanden met de vrijgekomen grond opgehoogd. De verschillende ophogingen bestaan uit kleiig veen (S 137) en zwart/grijze vlekkerige klei met ingespoelde takjes en stengels (S 136). Op deze amorfe pakketten uitgestort materiaal waren een ophoging van venige klei met een duidelijke zodenstructuur (S 135)³⁴ en een pakket vette klei (S 134) aangebracht.³⁵ Aardewerkvondsten uit de top van deze twee ophoogpakketten (respectievelijk VAL1-47 en VAL1-26, zie § 4.1) zijn typerend voor het laatste decennium van de 16de eeuw.

De ophogingen vertoonden op alle onderzochte percelen een aflopend talud richting de Uilenburgergracht. Op vindplaats VAL1 waren na het ophogen grote delen van het terrein afgedekt met een dunne laag van puntjes en baksteengruis (S 133), waarmee de kleiige ondergrond (S 134) beloopbaar werd gemaakt.³⁶ Deze gruislaag kunnen we interpreteren als het eerste loopvlak van dit werfterrein op het eiland Marken.

De oorspronkelijke begrenzing van het eiland (afb. 5 en 14) werd op ca. 30 m uit de rooilijn langs de Valkenburgerstraat gemarkeerd door een rij palen³⁷ en een aantal beschoeiingsplanken (S 55) op de percelen I en II.³⁸

3.2 Scheepswerven en landwinning 1593-1660

Direct na oplevering van het eiland Marken werden langs de oever van de Uilenburgergracht, deels op het land deels in het water, hellingconstructies aangelegd. De geconstateerde verschillen in de technische uitvoering van deze constructies en in de aanpak van de diverse landaanwinningen waarmee de percelen werden uitgebreid in de gracht wijzen op een individuele aanpak door de eigenaar/gebruiker van deze percelen. Aan de opdeling van de oorspronkelijke werfkavels in een aantal smallere percelen (afb. 14) lag duidelijk geen stedelijk inrichtingsplan ten grondslag. Tot aan het beëindigen van de werfactiviteiten rond 1660 raakten de percelen van het eiland door de scheeps- en schuitenvbouw gerelateerde activiteiten bedekt met omvangrijke lagen van houtsnippers en spaanders (S 26, S 119, S 161 en S 162).

³³ Tussen ca. NAP -4,10 m en -4,70 m.

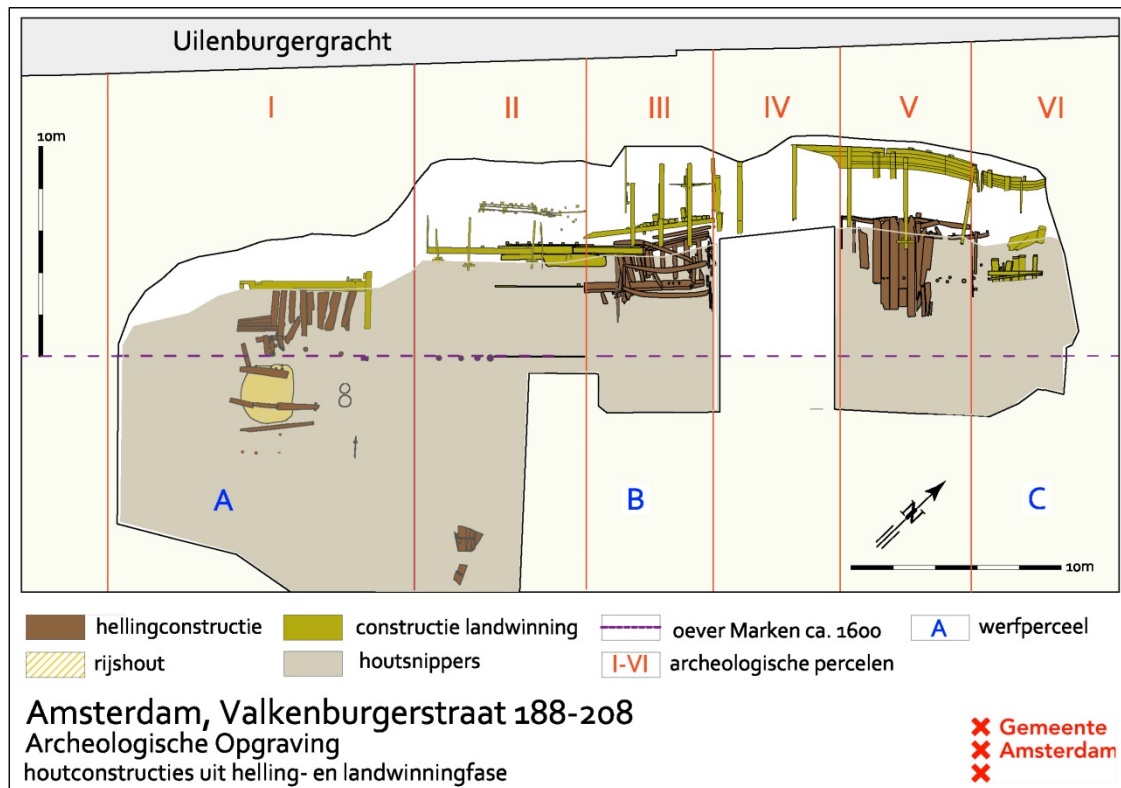
³⁴ S 35 tussen NAP -1,30 m en -1,55 m.

³⁵ S 134, tussen NAP -1,10 m en -1,30 m.

³⁶ S 133 tussen NAP -1,10 m en -1,05 m.

³⁷ Eén van gekantrecht eikenhout 32 x 20 cm, top op NAP -1,38 m en enkele grenenhouten ronde palen (diameter 23-25 cm).

³⁸ Planken tussen NAP -2,35 m en -2,90 m. Bij archeologisch onderzoek in 2011 op de nabij gelegen percelen Valkenburgerstaat 134-146 werd deze oudste beschoeiing over een lengte van 25 m in kaart gebracht. Hier lag de begrenzing van het oorspronkelijke eiland op ca. 30 m uit de rooilijn langs de Valkenburgerstraat. (Gawronski en Jayasena 2016, 19) Zie ook Jayasena 2020, 138-139.

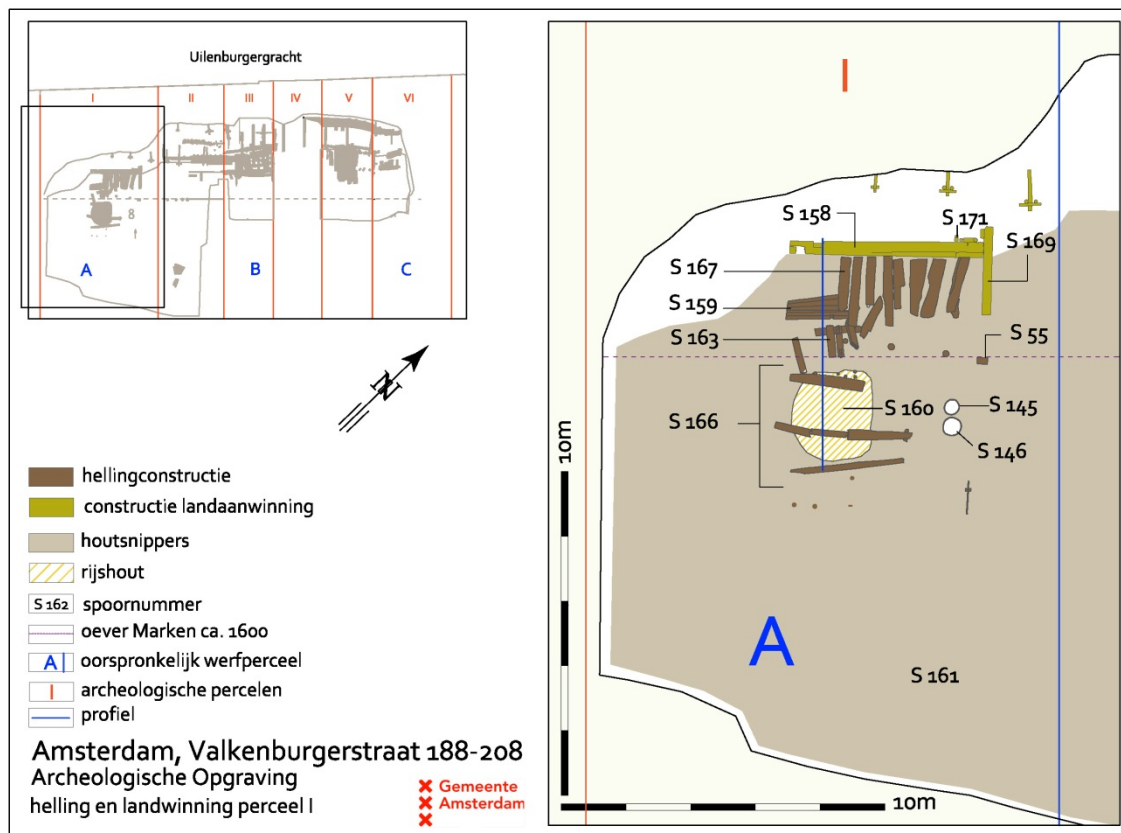
14 Locatie van de diverse houtconstructies uit de helling- en landwinningfase

3.2.1 Scheepshelling perceel I (kavel A)

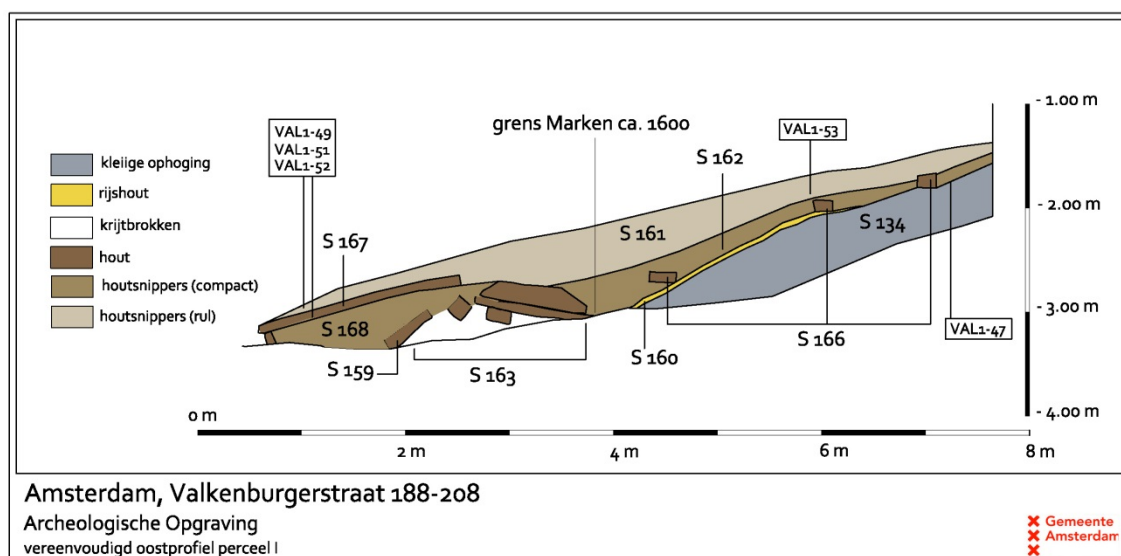
Op het talud achter de oorspronkelijke oeverlijn, gemarkeerd door S 55, (afb. 15 en 18) was een vlechtwerk van wilgentenen (S 160, oplopend vanaf NAP -2,90 m tot -2,00 m) aangebracht.³⁹ Hierop waren eikenhouten liggers (S 166) gelegd met lengtes variërend van 2,20 m tot 4,30 m en diktes van 16 x 12 en 19 x 12 cm (afb. 15 en 16). Net voorbij de oorspronkelijke oeverlijn was de voormalige gracht gedeeltelijk aangeplempt met een stapeling van secundair gebruikt bouw hout, waaronder twee korbelen en een stijlstuk met sleuf, en grote brokken kalksteen (S 163). Deze stapeling van verschillende materialen werd aan de waterkant begrensd door een 2 m lang eikenhouten schot (S 159), gemaakt van een afgedankt roerblad, dat schuin op de brokken kalk en het bouw hout was gelegd.⁴⁰ Aan de oostzijde van dit schot lag een ca. 4 m breed plankier dat uit 10 eikenhouten planken was samengesteld (S 167) en naar de waterzijde afliep van NAP -2,80 m tot -3,40 m (afb. 16 en 17). In totaal was de constructie ca. 6 m breed. De planken waren tussen de 5,5 en de 12 cm dik en sloten niet op elkaar aan. Tussen en onder de planken lagen ingewaterde houtsnippers (S 168), een aanwijzing dat het plankier (regelmatig) onder water heeft gestaan. Het samengekoekte pakket snippers bevatte plukken dierlijk haar en vondsten uit de periode 1575-1650 (VAL1-49, VAL1-51 en VAL1-52) (zie § 4.1). De kleiige grachtbodem direct voor het plankier was vermengd met houtsnippers (S 176 en S 178) en vondsten uit dezelfde periode (VAL1-40 en

³⁹ Determinatie monster VAL1-50 door H. Ploegmakers, AWN Diemen.

⁴⁰ Bovenkant op NAP -3,00 m.

15 Helling- en landwinningfase op perceel I

16 Vereenvoudigd profiel van hellingopbouw perceel I

VAL1-48). Hoger op het terrein lag de oudste laag houtsnippers (S 162) direct op het wilgentenen vlechtwerk (S 160) tussen de liggers en het andere hout van de helling (S 166).

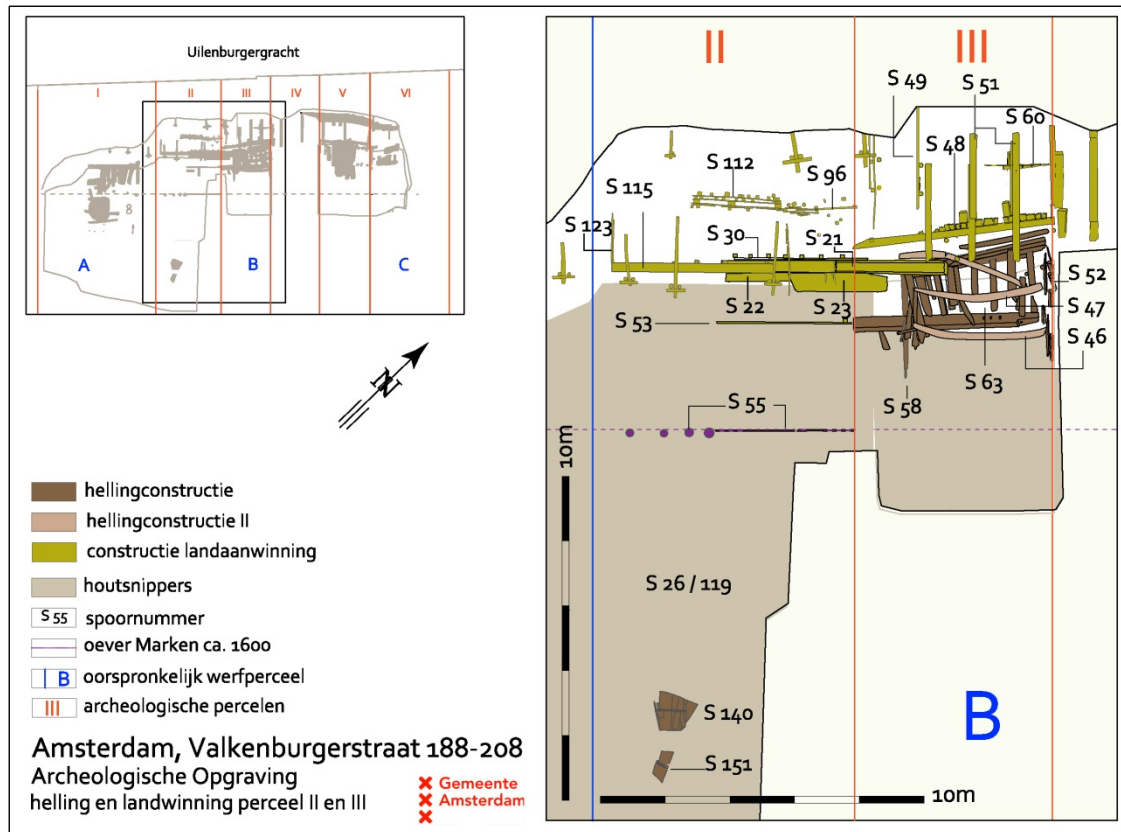
17 Hellingconstructies op perceel I, a) overzicht waarbij plankier S 167 nog niet is ontgraven. b) de eikenhouten liggers (S 166) liggen direct op het rijshout S 160. c) het plankier aan de voet van de helling (S 167) met de balkconstructie ten (S 158 en S 169) behoeve van de latere landwinning d) grote brokken krijt (S 163) liggen tussen het hout van de helling constructie

Op deze compacte laag snippers lag een omvangrijk ruller pakket van houtsnippers (S 161) met vondsten (VAL1-53), waaronder veel ijzeren nagels, die konden worden gedateerd tot 1650. De verspreiding van de nagels beperkte zich vooral tot de waterzijde. Net ten oosten van de leggers van S 166 waren twee tonnen ingegraven (S 145 met $\varnothing$ 45 cm en S 146 met $\varnothing$ 60 cm)(afb. 15). De functie hiervan kon niet worden vastgesteld.

3.2.2 Landwinning perceel I

Nadat de helling buiten gebruik was geraakt werd een caisson samengesteld uit hergebruikt hout voor het aanvullen van het hellend vlak in de gracht. Aan het eind van het plankier S 167 werd een 6 m lang mastfragment (S 158) op het hout gelegd en aan de grachtzijde gezekerd met kleine paaltjes (S 171). Aan de oostzijde van de helling werd eveneens een balk (S 169) aan de rand van het plankier gelegd (afb. 17c). Vervolgens was op het plankier een kleig pakket met afval uitgestort (S 177 met VAL1-42, tot 1675).

3.2.3 Werfactiviteiten perceel II (kavel B)

18 Werf- en landwinningfase op percelen II en III

Op perceel II bestond de begrenzing van de oorspronkelijke grachttoever uit een beschoeiing van een aantal gepotdekselde grenenhouten planken en grenenhouten palen waarvan nog enkele resteerden (S 55, afb. 18).⁴¹ Door de eerste gebruiker van het perceel werd een landwinning gerealiseerd door 3 m uit de oever een nieuwe beschoeiing (S 53, parallel aan S 55) te timmeren van eikenhouten paaltjes met aan de achterzijde grenenhouten planken van 5 x 33 cm. Het tussenliggende water werd volgestort met zand, vermengd met grote brokken vuursteen en graniet (S 27).⁴² Waarschijnlijk nog tijdens de werffase werd de oever wederom ca. 1,5 - 2 m verlegd. De nieuwe begrenzing bestond uit enkele omvangrijke liggende eikenhouten balken (S 115, S 21, S 22, S 23), waaronder een eikenstam met een diameter van 38 cm (S 22), die aan de grachtzijde werden gezeurd met gekantrechte paaltjes en korte grenen houten planken (S 30, afb. 20).⁴³ Over het hele perceel lag een omvangrijk pakket houtsnippers (S 26/S 119), dat net zoals op perceel I was vermengd met afval van keramiek, gesmede nagels van diverse lengten, houten pennen en wigjes, lapjes vilt (teerkwasten) en een houtbeitel (VAL2-21, VAL 1-23, VAL 1 25, VAL1-30, VAL1-35, VAL1-36, VAL1-38). Dit vondstcomplex is te dateren in de periode 1575-1650

⁴¹ Bovenzijde tussen NAP -1,38 m en - 2,35 m.

⁴² Tussen NAP -2,30 m en - 4,10 m.

⁴³ Bovenzijde S 30 op NAP -2,20 m; planken 4 x 33 cm; palen 9/10 cm x 13 cm. De verschillende houtconstructies zijn niet gefotografeerd i.v.m. voortijdig inklappen van de putwand, zie BMA dagrapport VAL2 d.d. 8 december 2003.

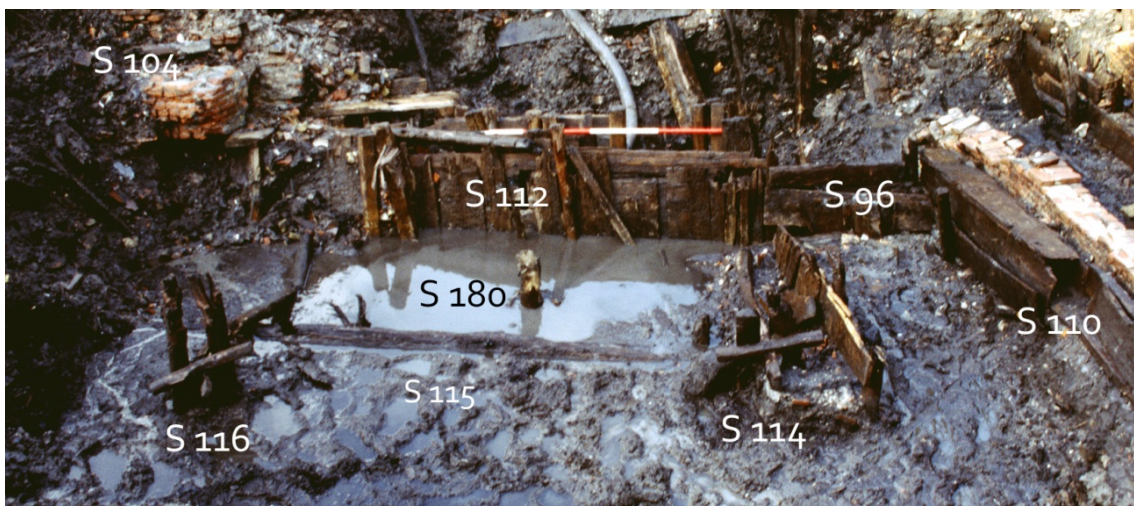

19 Fragmenten van de houtconstructies op percelen II en III, gezien naar het oosten (a) en noordoosten (b)

(afb. 38). In de periode dat het perceel als werfterrein in gebruik was, werd een roerblad (S 140 en S 151) afgedankt en achterop het erf neergelegd waar het vervolgens overdekt raakte door houtsnippers en spaanders (zie ook pag. 41 en afb. 34 en 41).

3.2.4 Afsluiting werfactiviteiten perceel II

Na de opheffing van de werfactiviteiten werd op 2 m uit de oever een derde beschoeiing van palen en planken aangebracht (S 96 en S 112).⁴⁴ De beschoeiing werd met trekankers (S 114 en S 116) gezekeerd waarna de tussenliggende waterstrook werd opgevuld met een baggervulling (S 180) met puin en afval (VAL1-16) dat kon worden gedateerd tot 1675 (afb. 20).

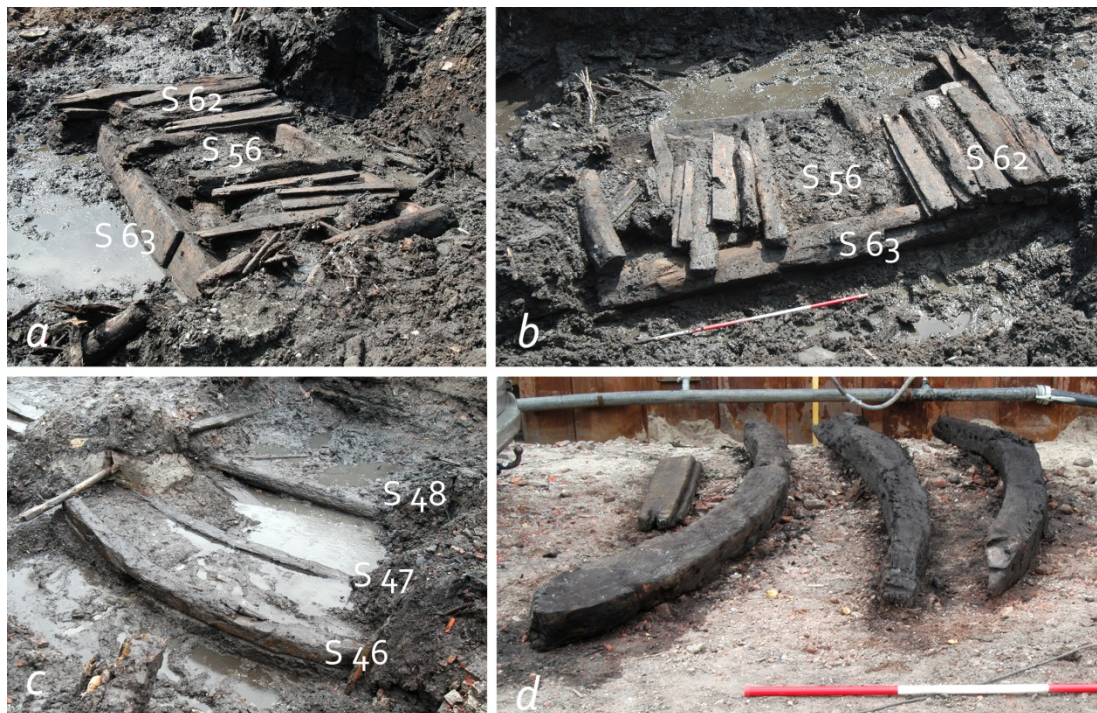

20 De nieuwe oeverbegrenzing van perceel II (S 112) met trekankers (S 114 en 116), gezien naar de Uilenburgergracht. Het tussenliggende water werd aangeplempt (S 180). De goot (S 110) loosde in de gracht ter hoogte van de beschoeiing (S 96). In een latere fase verschijnt een bakstenen kademuur waarvan de funderingspalen aan weerszijden van beschoeiing S 112 zijn geslagen

⁴⁴ Bovenzijde op NAP -1,30 m.

3.2.5 Scheepshelling perceel III (kavel B)

Net als op perceel I strekte de eerste helling op perceel III zich uit tot buiten de oorspronkelijke oeverbegrenzing van het eiland (afb. 18). De constructie bestond uit een plankier (S 62), samengesteld uit twee secundair gebruikte eikenhouten balken (S 63) en verschillende planken en balken van grenen- en eikenhout (afb. 21a en b) ⁴⁵ Hieronder bevond zich een schaarstok, een zware dekbalk die onder andere werd gebruikt langs een luikhoofd.⁴⁶ Onder, tussen en op dit houtwerk vormden houtsnippers en spaanders een geoxideerde humeuze laag (S 56) met dezelfde verkleefde structuur zoals die tussen de planken van de helling op perceel I. Vondsten (VAL2-21, VAL2-30 en VAL2-36) dateren deze humeuze laag in de periode 1600-1650/1660. Boven op dit plankier werd, mogelijk na verzakking, een nieuwe hellingconstructie aangelegd bestaande uit licht gebogen eikenhouten spanten van circa 4 m lang en 20 cm x 22 cm (S 46, S 47 en S 48, afb. 22c).⁴⁷ Dit houtwerk was overdekt door het snipperpakket uit de tweede hellingfase (vervolg S 26). Het snipperpakket bevatte vondsten uit de periode 1625-1675 (VAL2-29). Aan de oostzijde werd de helling begrensd door een beschoeiing van grenen planken van 18/20 cm x 3 cm op NAP -2,65 m (S 52). Aan de westzijde van de helling was hoger in het vlak (tot NAP -1,60 m) een soortgelijk grenenhouten schot zichtbaar (S 49) waarvan de positie overeenkwam met het westelijke uiteinde van S 63. De tussenliggende hellingbak op perceel III was hiermee bijna 6 m breed.

21 a+b Resten van de eerste fase van de helling op perceel III, c) de tweede fase van de helling op perceel III, met de drie secundair gebruikte spanten d) de 3 spanten van helling III en de schaarstok *ex situ*

⁴⁵ Balken van 5,2 m x 0,35 m x 0,35 m en 5,7 m x 0,27 m x 0,34 m met sporen van bewerking. S 62 lag op gemiddeld NAP -2,95 m..

⁴⁶ Determinatie Ab Hoving, destijds Hoofdre restaurator Scheepsmodellen Rijksmuseum Amsterdam.

⁴⁷ Aflopend van NAP -2,37 m tot -2,82 m.

3.2.6 Landwinning perceel III (kavel B)

22a Na opheffing van de hellingactiviteiten op perceel III (S 62 en 63) werd aan de gracht een beschoeiing aangebracht (S 48).
b) detail van de beschoeiing S 48

Na het afsluiten van de helling op perceel III werd direct voor het plankier een beschoeiing aangelegd. Deze bestond uit rechtopstaande aangepunte 1,35 tot 1,45 m lange planken die in de grachtbodem waren geslagen, aan landzijde afgezet met een grenenhouten balk (S 48) (afb. 22b). Vervolgens werd het plankier afgedekt met een pakket zand met puin, scherven, houtskool en houtsnippers (S 45). Deze ophoging volgde het talud van de voormalige helling en liep op richting de straat van NAP -2,50 m tot -1,60 m. Vondsten (VAL2-28) dateren deze afsluiting vóór 1700. Kort daarna werd het perceel wederom opgehoogd en verlengd in de gracht. Ten behoeve van deze landwinning was ca. 2,5 m uit de beschoeiing (S 48) een volgende beschoeiing (S 60, bovenzijde NAP -2,14 m) geplaatst dat uit een dubbele rij grenen houtenplanken en gekantrechte paaltjes was opgebouwd. Deze beschoeiing was met enkele balken (S 51 en S 59) gezekeerd aan de oorspronkelijke oeverbeschoeiing S 48 (afb. 18)

Na het aanbrengen van de beschoeiingconstructie in de gracht werd de tussenruimte volgestort met zand (S 66), bouwpuin met een groot aantal dakpan fragmenten en keramiek-scherven (VAL2-33, 1700-1725). Vervolgens was de caisson met klei (donkergrijze klei S 70 en zware lichtgrijze klei S 65) aangevuld tot aan het maaiveldniveau van het aanliggende perceel. Met deze landwinning werd dit perceel, gelet op de vondsten in de klei (VAL2-32), rond 1725 circa 2,5 meter richting de gracht verlengd.

Kort daarop werd het perceel opnieuw verlengd en opgehoogd. De hierbij horende beschoeiing is niet opgegraven, wel drie van de daaraan bevestigde trekankers (S 51). Deze trekankers waren over de tweede beschoeiing (S 60) aangelegd en vervolgens afgedekt door een pakket zandige klei (S 44) waarmee het achterterrein was opgehoogd. Vondsten uit deze ophoging (VAL2-27) dateren deze ingreep rond 1750.

23 Westprofiel in de gracht aan de voet van de helling op perceel III ter hoogte van de landwinning tussen beschoeiingen S 48 en S 60. De bodemopbouw weerspiegelt de verschillende werf- en ophoogactiviteiten op het aanliggende perceel. De grachtbodem (S 68) op de natuurlijke ondergrond (S 69) bevatte veel houtsnippers en -spaanders afkomstig van de werkzaamheden op het hellingterrein (vergelijk S 56 en S 26). Dit verzonken houtsnipperpakket was voor 1700 afgedekt door een kleiige zandige laag (S 67) met vondsten (VAL2-34 en VAL2-35) en voor 1750 door de zand- en kleilagen S 66, S 70 en S 65.

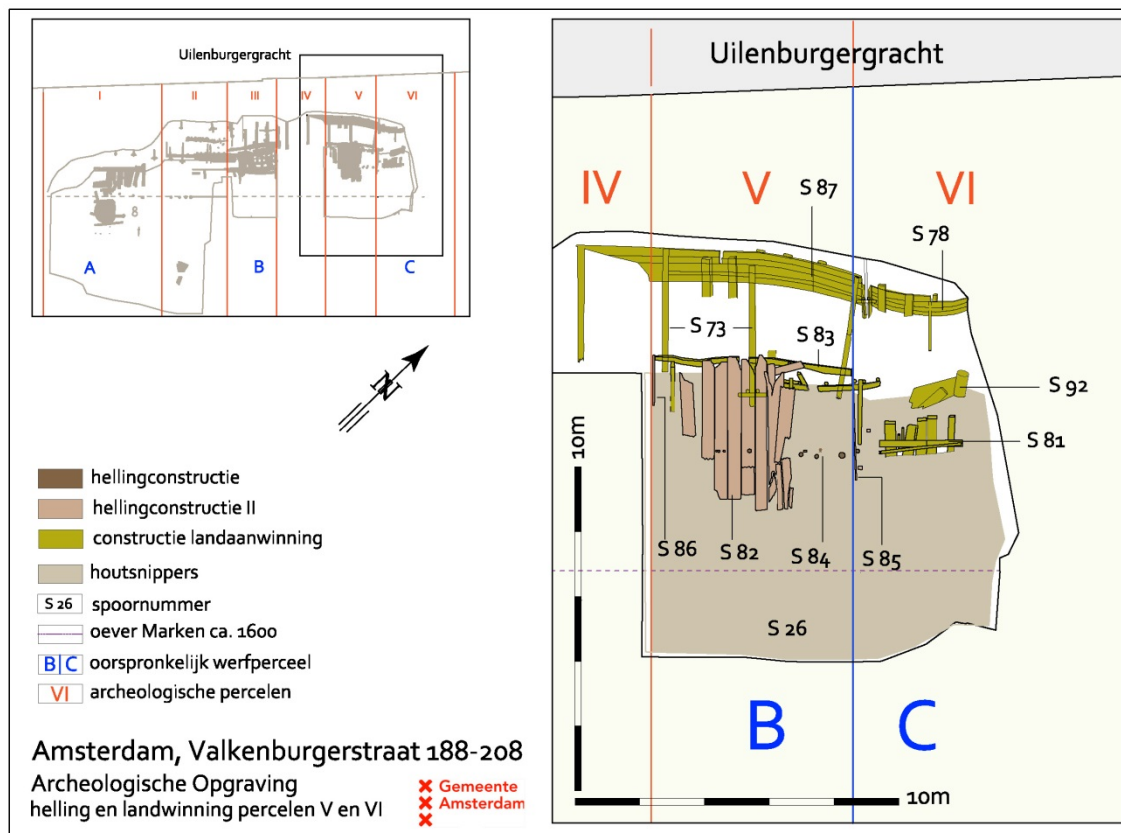
3.2.7 Werfperceel IV (kavel B)

Door subrecente sloop- en graafwerkzaamheden was het achterterrein van perceel IV tot op grote diepte verstoord (S 93), waardoor archeologische documentatie van sporen uit de werffase niet meer mogelijk was.

3.2.8 Scheepshelling perceel V (kavel B)

Van de oudste beschoeiing op dit perceel resteerde een rij palen met diameters van 15 en 20 cm (S 84).⁴⁸ Deze bevond zich vrijwel in één lijn met de begrenzing van de eerste landwinningen op perceel II (S 53, afb. 18) en perceel VI (S 81, afb. 24) op circa 30 m uit de Valkenburgerstraat. Uitgaande van een oorspronkelijke perceellengte zou ook op perceel V een eerste landwinning zijn gerealiseerd van ca. 4 m. Van de eerste werfactiviteiten zijn geen constructieve delen aangetroffen. Wel wijzen een kleiig pakket met houtsnippers en een band van zaagsel en kalkbrokken (S 91) op de voormalige grachtbodem net buiten de palenrij S 84 op activiteiten waarbij hout is verwerkt op dit perceel. Halverwege de 17de eeuw werd het perceel met 2,5 m verlengd door een volgende landwinning in de gracht. Deze was gerealiseerd met de aanleg van een caisson, samengesteld uit planken en gekantrechte palen van grenenhout (S 83), in het water.

⁴⁸ Bovenzijde NAP -2,06 m.

24 Helling- en landwinningfase op percelen V en VI

(afb. 24 en 25). De vulling van de caisson (S 90) bestond uit zand, sintels en kiezels en was vermengd met enkele vondsten (VAL2-44 en VAL2-41) uit de periode 1600-1650. Over de caisson was een hellingplankier aangelegd (S 82) met een verval van NAP -2,00 m tot -2,80 m. Het plankier bestond uit brede eikenhouten planken. Voor dit plankier waren - in tegenstelling tot het hout dat was gebruikt voor de hellingen op de percelen I en III - nieuwe planken gebruikt met uniforme breedte van 40-45 cm en een dikte van 5 cm. Ter hoogte van de beschoeiingspalen van de eerste landwinning (S 84) vertoonde het plankier een knik doordat de planken waren gebroken. Deze breuk is waarschijnlijk veroorzaakt door (verdere) inklinking van de eerste landwinning buiten de oorspronkelijke oever die de ondergrond vormde van het voorste deel van het plankier. De helling op perceel V werd aan de zijkant begrensd door rechtopstaande planken in het vlak (S 86 aan de westzijde en S 85 aan de oostzijde) en had een breedte van ca. 6 m. Tussen dit plankier en de bebouwing langs de straat bevond de houtsnipperlaag (S 6) zich tot max. NAP - 0,42 m. In het midden van het terrein was hierop een pakket zand met kiezels als ophoging aangebracht (S 5).

25 Het plankier op perceel V (S 82) was aangelegd over een landwinning caisson (S 83) met aanvulling S 90 net buiten de eerste beschoeiing S 84 en begrensd door houten schotten (S 85 en S 86). De knik in het plankier valt samen met de locatie van de palenrij S 84,. De eerstvolgende beschoeiing (S 87) ligt op één lijn met die van het buurperceel (S 78)

3.2.9 Landwinning perceel V (kavel B)

Na afsluiting van de hellingactiviteiten werd op delen van het erf een dun laagje baksteenpuin als verharding van het maaiveld aangebracht (S 72). Ter hoogte van het plankier bevatte dit afdekkende pakket scherven die, op wat fragmenten kraakporselein na, kunnen worden gedateerd in de periode 1675-1725 (VAL2-40). Vervolgens werd ook dit perceel uitgebreid met een landwinning in de gracht (S 77). Op 3 m uit de beschoeiing (S 83) van de hellingfase werd een nieuwe oeverbegrenzing aangelegd (S 87)(afb. 25 en 26). Deze was 1 m hoog, opgebouwd uit 5 grenenhouten planken van 4,5 cm dik en tussen de 17 en 33 cm breed. De planken waren voorzien van een messing- en groefverbinding. De bovenkant van de beschoeiing lag op ca. NAP -2.10 m, de onderzijde op maximaal NAP -3.30 m. Deze beschoeiing werd gefixeerd met grenen houten trekankers (S 73) waarvan enkele bevestigingspaaltjes dwars door het eikenhouten hellingplankier (S 82) waren geslagen.

26a Vrijleggen van de beschoeiing op perceel V b De 18de-eeuwse beschoeiing ter hoogte van percelen V (S 87) en VI (S 78), de keep tussen beide schotten ligt ter hoogte van de perceelgrens, gezien richting de huidige gracht

3.2.10 Landwinning perceel VI (kavel C)

Net als op de percelen II en V was ook hier, uitgaande van een originele perceellengte van ca. 30 m, een eerste landwinning gerealiseerd van ca. 4 m. Deze was begrensd met een beschoeiing van eikenhouten palen en planken (S 81).⁴⁹ Ook op dit perceel zijn geen hellingresten gevonden, wel een kleilig pakket met houtsnippers (S 64) dat duidt op de lokale verwerking van hout. Halverwege het perceel was dit pakket houtsnippers (S 6) 80 cm dik en bevatte scherven keramiek en gesmede nagels (VAL2-20) uit de periode 1600-1650.⁵⁰ Na beëindiging van de werfactiviteiten werd perceel VI opgehoogd met een zandpakket (S 71) dat kalkbrokken, stukken vuursteen en grote kiezelstenen tot wel 40 cm bevatte. Op basis van een rookpijp (VAL2-37) tussen de kiezelstenen kan deze ophoging worden gedateerd na 1650. Aan de grachtzijde werd de ophoging begrensd door twee grenenhouten palen (S 76) die twee meter uit de beschoeiing S 81 waren neergelegd op lijn met S 83 op perceel V.⁵¹ Het pakket kiezels en zand waarmee was opgehoogd was ook onder deze liggende palen door gezakt over de bodem van de gracht.⁵² Onder dit pakket lagen net voor de beschoeiing S 81 twee fragmenten scheepshout. De stukken eikenhout (S 92), een kielfragment en een kniestuk, bleken in elkaar te passen (afb. 27 en 42).

In de 18de eeuw wordt het perceel nogmaals zo'n 2 m verlengd door een nieuwe beschoeiing in de gracht (S 78) aan te brengen. Ook deze lag in één lijn met de beschoeiing ter hoogte van het naburige perceel V (S 87) en was bovendien identiek uitgevoerd: Ter hoogte van de grens van percelen V en VI was de beschoeiing onderbroken met een keep tussen beide schotten die was afgewerkt met twee rechtopstaande planken (afb. 26). De voormalige gracht voor de nieuwe beschoeiing van percelen V en VI werd vervolgens in de eerste helft van de 18de eeuw aangevuld met rulle bruine humeuze klei en zand (S 77) dat bouwafval (wandtegels en plavuizen) en enkele scherven bevatte (VAL2-38).

⁴⁹ NAP -2,40 m en -3,00 m.

⁵⁰ Bovenzijde houtsnippers op NAP -0,78 m.

⁵¹ Palen S 76 tussen NAP -1,60 m en -2,20 m.

⁵² Bodem gracht op NAP -4,20 m.

27 De constructies voor landwinning op perceel VI (S 81, S 76 en S 78) liggen in lijn met die op perceel V (S 84, S 83 en S 87)

Ook in de 19de eeuw werd de kade langs de Uilenburgergracht ter hoogte van dit gebouw opnieuw opgetrokken. De zware bakstenen kade (S 75) was gezet op 6 cm dikke grenenhouten platen en had aan de binnenzijde om de twee meter steunberen van 65/70 cm breed die 30 cm uitstaken.⁵³

3.3 Bebouwing

Langs de Valkenburgerstraat verrees vóór 1625 de eerste bebouwing op de percelen I en II, en nog vóór het midden van de 17de eeuw was de ook straatzijde van de percelen III t/m VI bebouwd.⁵⁴ Na het afsluiten van de werfperiode werden vanaf ca. 1660 ook de midden – en achter terreinen van de percelen bebouwd met pakhuizen (perceel I), woonhuizen (perceel II) en bedrijfsgebouwen (percelen III t/m VI).

3.3.1 Bebouwing langs de Valkenburgerstraat⁵⁵

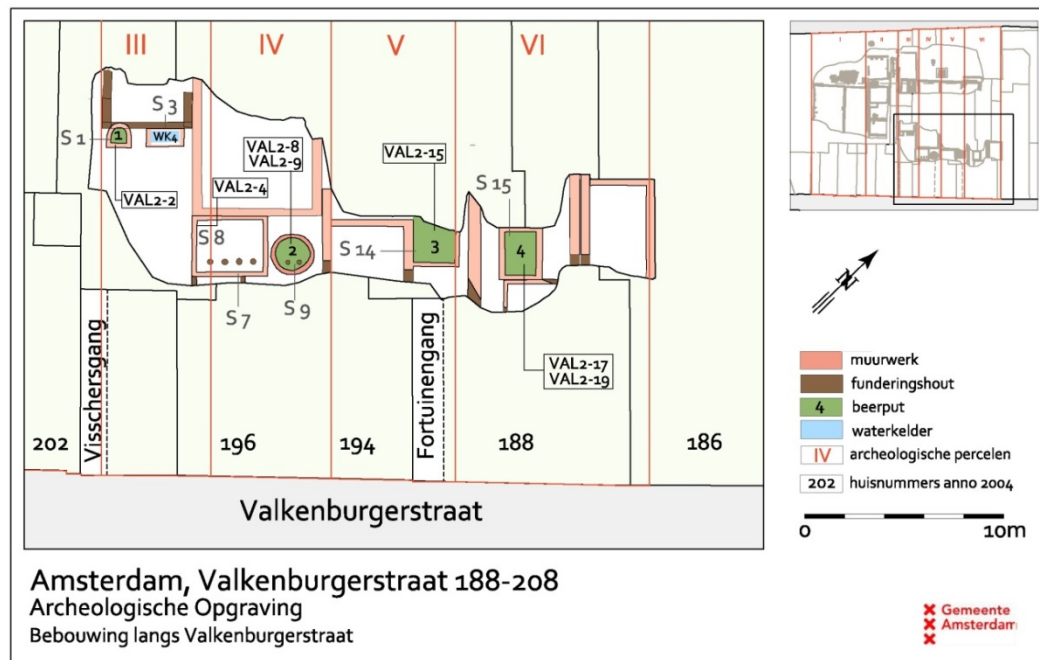
Het woonhuis Valkenburgerstraat 200 (perceel III) had een waterkelder (S 3, WK4) van 1,8 x 1,7 m en een beerput van ca. 1,2 x 1,2 m (BP 1, S 1, afb. 29). De beerput uit rode baksteen⁵⁶ was aan één zijde afgerond en had geen bodem. Het metselwerk van de put was eenvoudig gefundeerd op vier

⁵³ Bruine baksteen, 22,5/23 x 11 x 4,4/5 (VAL2-42).

⁵⁴ Bouwfase gebaseerd op kaartbeelden van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 en 1647 (zie afb. 4). De 17de-eeuwse bebouwing langs de straat op de percelen I en II werd in 1877 vervangen, in de jaren 30 van de 20ste eeuw zijn de panden op de percelen III t/m VI gesloopt en vervangen.

⁵⁵ Op de percelen I en II viel de bebouwing langs de Valkenburgerstraat buiten het onderzoeksgebied

⁵⁶ Formaat 19 x 8,5 x 4 cm, monster VAL2-3.

z8 Vlaktekening bebouwing langs de Valkenburgerstraat (VAL2)

planken van grenenhout. Zowel van de beerput als de waterkelder was de oorspronkelijke koepelconstructie verwijderd bij (recente) sloopwerkzaamheden. De bakstenen beerput bevatte een 80 cm dikke beerlaag (S 2, tussen NAP -0,20 m en -0,97 m) met een geringe hoeveelheid vondsten (VAL2-2) uit de periode 1600 en 1930, met de nadruk op 1675-1775 (zie § 4.3.1).

Het pand Valkenburgerstraat 196 (perceel IV) was aan de achterzijde voorzien van een uitbouw van 3,9 x 3,1 m (S 7), vermoedelijk de keuken (afb. 28). In deze ruimte waren resten aanwezig van een schouwplaats met roetsporen (S 8). De schouw was in de 17de eeuw met kleurrijke wandtegels versierd geweest (VAL2-4, foto pag. 5). De vloer in de keuken was oorspronkelijk bekleed met hardstenen plavuizen van 4 cm dik. Op de binnenplaats naast de keukenuitbouw was een ronde 2,1 m diepe beerput (BP 2, S 9,) aangelegd. De put (rand op NAP -0,34 m) had een diameter van 2,25 m, een steens brede bakstenen mantel en een 3,5 cm dikke grenen houten bodem op NAP -2,42 m.⁵⁷

In de put waren twee gebruiksfasen te onderscheiden: beerlaag S 12 met vondsten VAL2-8 en VAL2-9 (1675-1750) en beerlaag S 11 met vondsten VAL2-7 (1750-1800, zie § 4.3.2). Begin 19de eeuw werd de put afgesloten met een 50 cm dik pakket sintels (S 10) en zijn twee heipalen dwars door de put geslagen.

Het woonhuis Valkenburgerstraat 194 (perceel V) werd aan de oostzijde geflankeerd door de Fortuinengang. Via deze gang was een achterterrein bereikbaar. Hier bevond zich een halfsteens gemetselde bak (S 14, afb. 28). Deze bak van 2 x 2 m was 80 cm diep en had een bodem van plavuizen.⁵⁸ De oorspronkelijke functie is niet bekend, maar in de 18de eeuw is de bak gebruikt als beerput (BP 3, bevat VAL2-15, zie § 4.3.3).

⁵⁷ Oranje baksteen, 17,5 x 8 x 4 cm (VAL2-6).

⁵⁸ Rode baksteen, 18 x 9 x 3,7 cm (VAL2-16), plavuizen op NAP -0,51 m.

Het pand aan de oostzijde van de Fortuinengang, Valkenburgerstraat 188 op perceel VI, was voorzien van een rechthoekige beerput (2,75 x 2,25 m; S 15, BP 4). Op de korte kanten was het metselwerk 1 steens breed, op de lange zijden 1,5 steens.⁵⁹ Deze smalle muren lagen op brede langshouten van 42 x 8 cm en 53 x 8 cm. De put zonder bodem bevatte een beerpakket met vondsten (VAL2-17 en VAL2-19) uit de periode 1675-1750, zie § 4.3.4).

3.3.2 Bebouwing op het midden- en achterterrein

In de periode dat de percelen op Marken werden gebruikt voor bouw en onderhoud van schuiten was een talud richting het water noodzakelijk. De aanwezigheid van een plankier langs de oever vergemakkelijkte het te water laten of op het droge trekken van vaartuigen. Toen deze activiteiten waren opgeheven werden de percelen veelal extra verlengd richting de gracht (zie § 3.2). Door vervolgens de nieuwe aanplamping te begrenzen met een kade kon worden aangemeerd om de nieuwgebouwde pakhuizen en werkplaatsen op de achterterreinen via de Uilenburgergracht te bevoorraden.

Perceel I

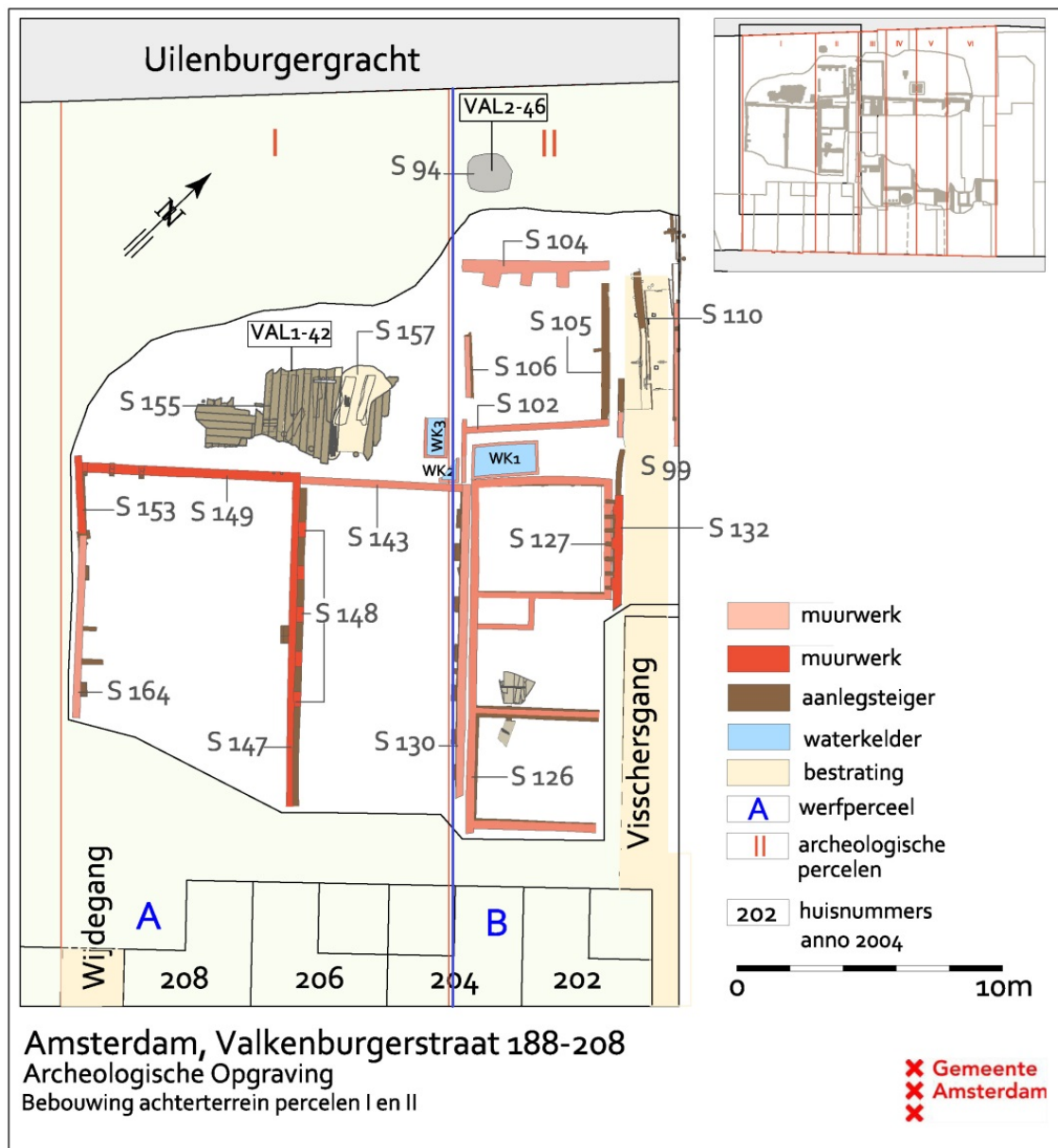
Ter hoogte van perceel I werd het houtsnipperpakket (S 161/S 119) over een groot oppervlak afgedekt met een laag grove kiezelstenen (S 142). Over de volle breedte van het perceel werd in de tweede helft van de 17de eeuw een dubbelpand gebouwd (afb. 29) met kort tegen de achtergevel twee waterkelders (S 144, WK 2 en S 179, WK 3). De zijgevels van het dubbelpand (S 130 en S 164)⁶⁰ waren gefundeerd op een langshout dat rustte op houten poeren. Elke poer bestond uit twee vierkante eikenhouten platen (tussen de 59 en 72 cm in het vierkant). De bovenste platen waren 3,5 cm dik en kleiner dan de onderste platen die gemiddeld 7 cm dik waren. Een dergelijke fundering zonder heipalen wordt een fundering op staal genoemd; een simpele en goedkope oplossing voor relatief lichte bebouwing die al in de middeleeuwen werd toegepast.⁶¹ De kwaliteit van een dergelijke fundering wordt sterk bepaald door de stabiliteit van de ondergrond en is daarmee zeer gevoelig voor verzakking en inklinking. De ondergrond bestond hier uit het pakket houtsnippers. Na de aanleg van de fundering zijn de poeren in dit pakket houtsnippers weggezaakt. Aan de grachtzijde waren de zijgevels van de panden 30 cm dieper weggezaakt dan landinwaarts, de funderingen liep over een lengte van 10 m af van NAP -0,53 m tot -0,88 m (afb. 31). Ook waren de achtergevels van de pakhuizen oorspronkelijk op staal gefundeerd. Het grenenhouten langshout van de achtergevel van het oostelijke pand was direct op het kiezelbed (S 142) geplaatst (afb. 30c). Vondsten (VAL1-32) uit de insteek (S 175) dateren deze bouwphase rond het midden van de 17de eeuw.

De achtergevel van het westelijke pand was ooit, samen met een deel van de zijgevel, vervangen. De herstellende achtergevel (S 149) en de vernieuwde hoek met de zijgevel waren wel op palen gefundeerd. Deze zijgevel bestond uit een oorspronkelijk deel (S 164), net als de oostelijke zijgevel S 130 gefundeerd op houten poeren, en het nieuw aangebracht muurdeel (S 153), dat in verband stond met de herstellende achtergevel (afb. 31). Waarschijnlijk is door de combinatie van een staalfundering en een instabiele ondergrond de achtergevel van het westelijke pand ingestort waarbij een deel van de westelijke zijgevel mee omver werd getrokken.

⁵⁹ Paarsbruine klinkers, 19 x 8,7 x 4 cm (VAL2-18).

⁶⁰ Rode baksteen, 21,5 x 10 x 4,5 cm.

⁶¹ Gawronski en Veerkamp 2003, 16.

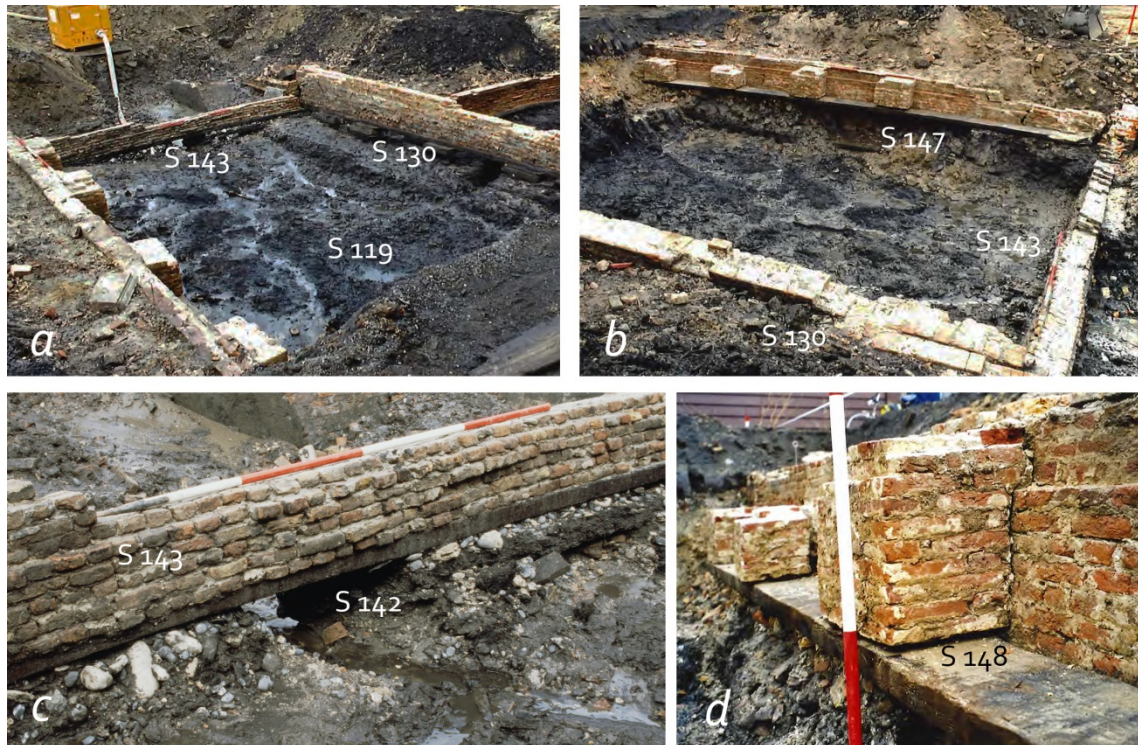

29 Vlaktekening bebouwing op het achterterrein van perceel I

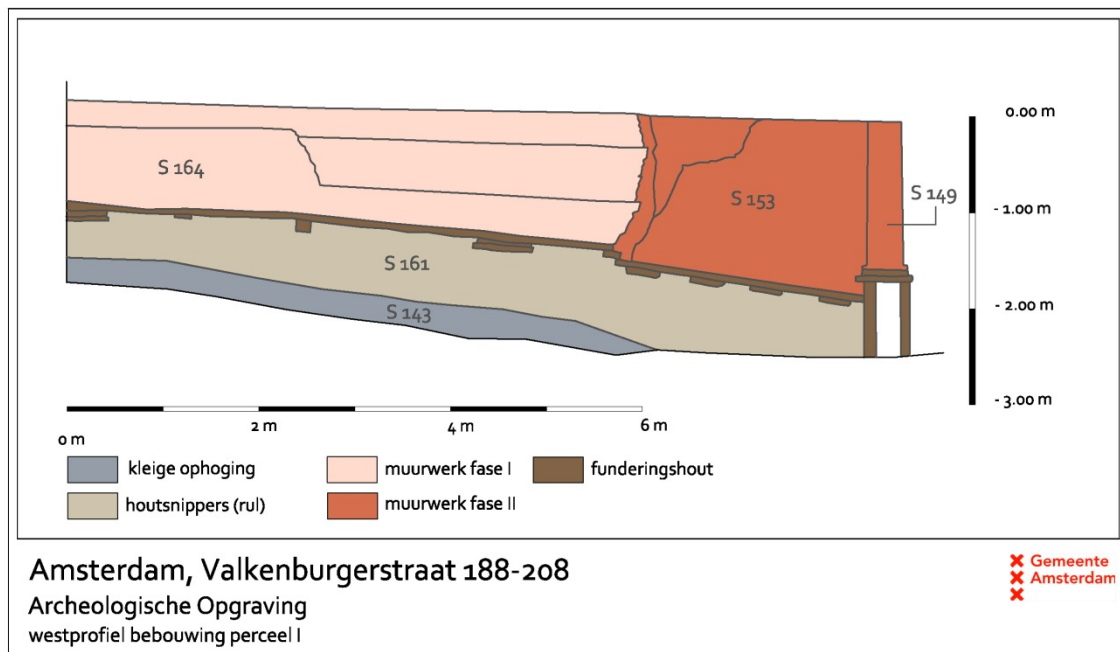
Gelijk met het opnieuw optrekken van een de achtergevel (S 149) werd ook de gemeenschappelijke muur tussen de panden vernieuwd (S 147).⁶² Voor de aanleg van deze muur was een sleuf door het snipperpakket gegraven.⁶³ Aan de oostzijde van de nieuwe muur was deze insteek aangevuld met zand en puin. Op deze insteekvulling was een langshout aangebracht (27 cm breed en 8 cm dik) waarop een aantal bakstenen poeren (S 148, 20 cm x 56 cm en max. 40 cm hoog) koud tegen de gemeenschappelijke muur waren gemetseld. Mogelijk ondersteunden de poeren de verticale stijlen van een inpandige (gietijzeren) constructie (afb. 30d).

⁶² Donkerrode baksteen, 19 x 8,5 x 4,5 cm.

⁶³ Onderzijde op ca. NAP -1,30 m.

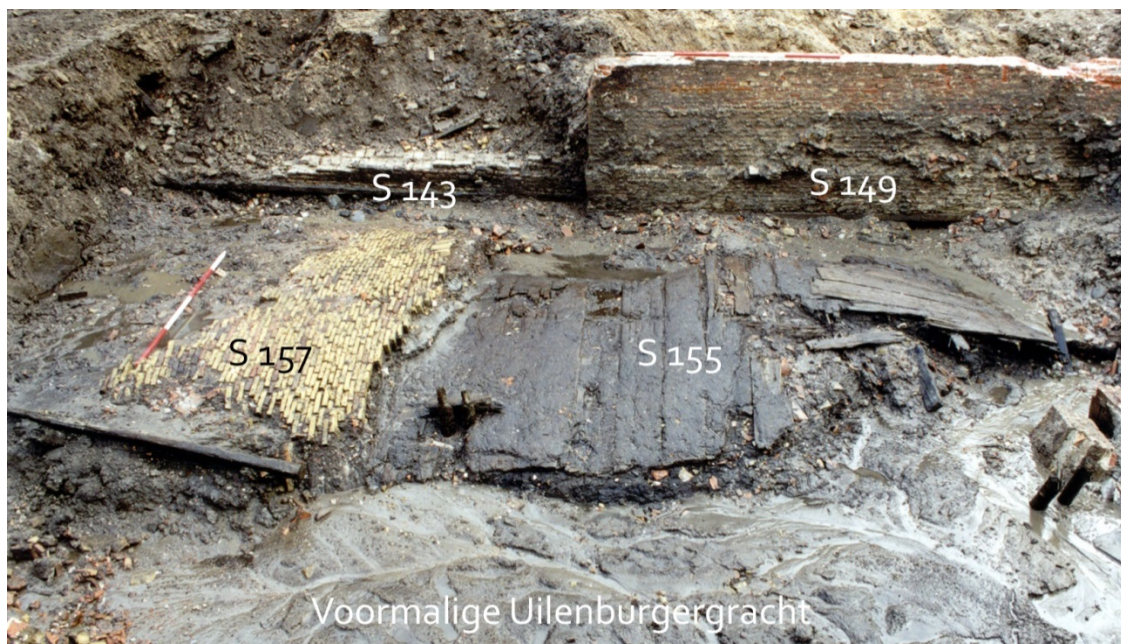
30 Het dubbelpand met de oorspronkelijke achtermuur S 143: a) gezien naar het oosten, b) idem gezien naar het westen, c) het langshout van de achtergevel ligt direct op de kiezellaag S 142, d) de gemetselde poeren (S 148) die in een latere fase koud tegen de gemeenschappelijke muur S 147 zijn geplaatst

31 Westprofiel van muur S 164 met vernieuwing S 153 en S 149

Een aanlegsteiger achter het dubbelpand

Aan de achterzijde van de panden was een steiger (S 155) in de Uilenburgergracht aangelegd (afb. 32). Het maximaal 8 m lange en 3,20 m brede plankier was opgebouwd uit een dubbele laag eikenhouten planken met daartussen een dunne laag pek. De planken van de onderste laag waren tussen de 23 en 30 cm breed en 6 cm dik. De bovenste planken lagen een kwartslag gedraaid ten opzichte van de onderste en waren tussen de 28 en 30 cm breed en 2,5/3 cm dik. Onder het plankier was, buiten een dunne balk van 8 x 11 cm in het midden, geen dragende constructie (meer) aanwezig. Het plankier lag enigszins bol: in het midden op NAP -1,40 m en aan de randen op NAP -1,74 m. Het zuidelijk deel van het plankier lag op de zandige grindlaag (S 142). Het noordelijk gedeelte lag ter hoogte van de kleiige aanvulling (S 177) die op de buiten gebruik gestelde helling (S 167) was uitgestort (afb. 17). Vondsten in deze aanvulling (VAL1-42 tussen NAP -1,80 m en -3,40 m) dateren de aanleg van de steiger tussen 1650-1675.

32 Resten van het plankier of steiger achter het dubbelpand op het perceel. In een latere fase is het plankier afgedekt met zand en bestraat met gele ijsselsteentjes (S 157), gezien naar het zuiden

Nadat de steiger buiten gebruik was geraakt werd de oever ter hoogte van perceel I nogmaals verlegd en gemarkeerd met een harde kade. Deze kade viel buiten de werkput van de opgraving, maar lag vermoedelijk in één lijn met de 18de-eeuwse kade ter hoogte van het naastgelegen perceel II. Op perceel I waren een aantal bij deze kade behorende trekankers (S 120, S 121 en S 122, op gemiddeld NAP -1,25 m) nog aanwezig. De trekankers werden aan landzijde gezekeerd door twee rechtopstaande paaltjes. Een aantal van deze paaltjes was door de planken van de steiger (S 155) geslagen.

Nog in de 18de eeuw werd tussen de achtergevel van het dubbelpand en de nieuwe kade een bestrating (S 157) aangelegd van ijsselsteentjes waarvoor op het plankier een laag zand was opgebracht.⁶⁴ Mogelijk dat in dezelfde periode de begane grondvloer van beide panden werd

⁶⁴ Datering op basis van een 18de-eeuwse rookpijp uit het zand tussen de klinkers (VAL1-43).

bestraat met ijsselsteentjes.⁶⁵ In het laatste kwart van de 19de eeuw, afgaande op de kaarten van Loman uit 1876 en 1892 (zie afb. 8 b/c) is het dubbelpand gesloopt. Hierbij werden de vloeren van ijsselsteentjes bedekt met een dunne laag fijne mortel en baksteengruis (S 107) dat waarschijnlijk als sloopresidu was achtergebleven. Deze gruisige mortellaag strekte zich ook buiten het pand uit over een groot deel van perceel Naar het water volgde deze laag het op dat moment nog bestaande aflopende talud van de oorspronkelijke hellingpercelen.

Eind 19de eeuw werd het perceel verlengd met de laatste aanplemping (afb. 8c) en geëgaliseerd tot aan het huidige maaiveld met zand, puin en kolensintels. De gruisige toplaag (S 94) was sterk roestkleurig door de ijzeropslag die in de 20ste eeuw achter het woonblok Valkenburgerstraat 202-208 was gevestigd.

Perceel II

Na sluiting van de werf op perceel II werd het oppervlak van houtsnippers opgehoogd met een kleipakket vermengd met afval (S 118), daterend uit de periode 1625-1675.⁶⁶ Met het zelfde materiaal werd ook de laatste landwinning tot aan de beschoeiing S 112 en S 96 aangevuld (zie § 3.2.4.). Ter hoogte van het oostelijk deel van deze beschoeiing werd, op het houtsnipperpakket, een houten goot (S 110) aangelegd als afvoer op de gracht. De goot was samengesteld uit drie planken van 4/5 cm dik en 26- 30 cm breed en afgedekt met een 1,5/2 cm dikke plank waarin een huismerk, een dubbele 'V', was ingekrast. De goot heeft – zo blijkt uit vondsten in de gracht voor de monding van de goot en in de goot zelf – als afvoer gediend in de periode 1675-1775.⁶⁷ Langs de goot was een smalle strook van de ophoging afgedekt met een verhardingslaag (S 111 op gemiddeld NAP -1,20 m) die geheel bestond uit roodbakkende aardewerkscherven van

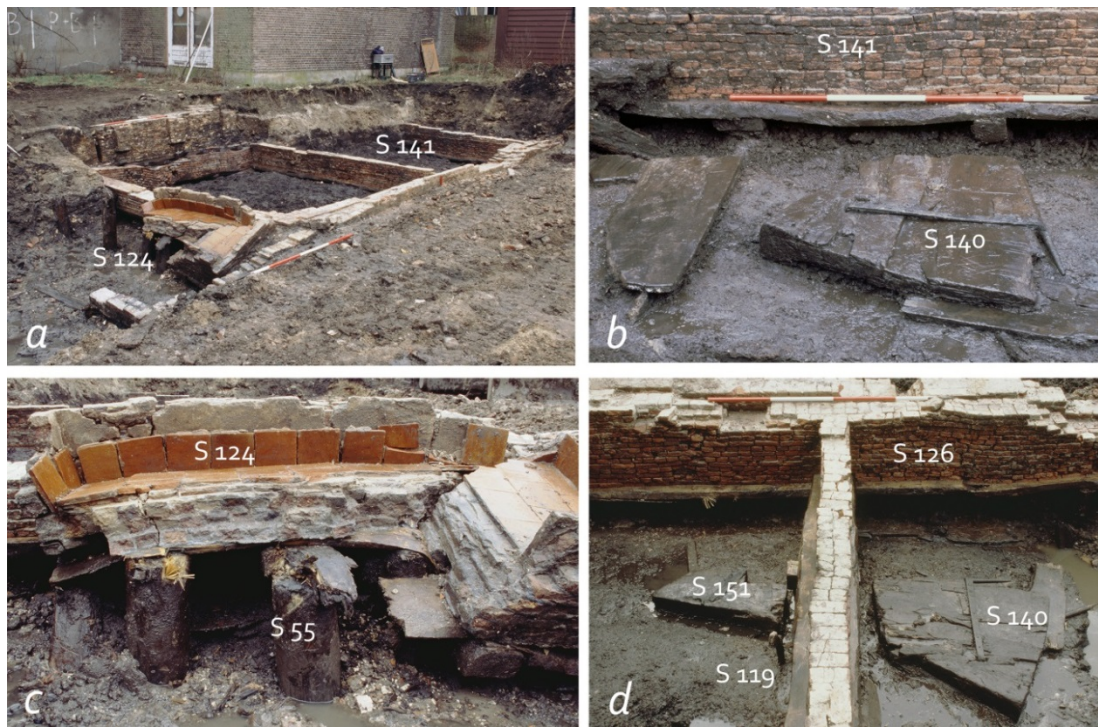

33 Sporen op het achterterrein van perceel II. A) De bestrating van de Vissersgang (S 98 en 99), b) Onder de bestrating lag een goot (S 110) die uitkwam op de gracht

⁶⁵ S 131 op NAP + 0,19 m en S 154 op NAP +0,39 m.

⁶⁶ Vondstnummers VAL1-15, VAL1-19, VAL1-20, VAL1-34.

⁶⁷ Vondstnummers VAL1-9 en VAL1-13.

34 Sporen op het middendeel van perceel II. a + c De waterkelder op perceel II (WK 1, S 124) was aangelegd bovenop de eerste beschoeiing van Marken (S 55). b + d Twee fragmenten van een roer (S 140 en S 151) achtergelaten op het werfterrein en bedekt geraakt met houtsnippers (S 119). Bij de aanleg van de fundering van de indelingsmuur S 141 is een deel van het roerblad verwijderd

suikerstrooppotten en suikertrechters (VAL1-10).⁶⁸ Over de goot en de verhardingslaag was een 2 m brede bestrating van ijsselsteentjes (S 98 en S 99) aangelegd. Het zand tussen en onder de klinkers van de bestrating bevatte enkele vondsten (VAL1-2, VAL1-3) uit de periode 1650-1750. Dit straatje, de Vissersgang, liep vanaf de Valkenburgerstraat naar de Uilenburgergracht en is tot circa 1900 in gebruik geweest.

Op het centrale deel van het perceel werd langs deze gang een pand aangelegd dat uit drie achter elkaar gelegen ruimtes van 5,2 m x 4 m, waarschijnlijk ooit zelfstandige woninkjes, bestond (afb. 34a). Het muurwerk (S 125/S 31, S 126, S 127, S 128, S 141, S 150)⁶⁹ was gefundeerd op langshouten van grenenhout (44 cm breed en 7-8 cm dik) die direct op de koppen van een rij enkele palen met een diameter van 20-23 cm waren gelegd. Om deze fundering te kunnen aanleggen waren sleuven gegraven dwars door de ophoging S 118 tot in het onderliggende houtsnipperpakket S 119. Deze insteken werden vervolgens weer aangevuld met zand. Alleen de insteek van indelingsmuur S 150 bevatte vondstmateriaal (VAL1-28, 1650-1700). Bij het aanleggen van deze sleuven stuitte de bouwers ter hoogte van de indelingsmuur S 141 op een roerblad (S 140 en S 151) dat was achtergebleven in het snipperpakket (op NAP -0,80 m)(pag. 27). Om toch de fundering te kunnen leggen werd ter breedte van de insteek een strook uit het roerblad gezaagd (afb. 34 en 41).

⁶⁸ Op het eiland Marken hebben twee suikerbakkerijen gestaan. Een daarvan zou langs de Wijdegang hebben gestaan. Naast de scherven zijn er geen directe aanwijzingen gevonden die verwijzen naar een suikerbakkerij. Op vindplaats VAL4 is een landwinning opgevuld met scherven van suikerstrooppotten en suikertrechters. Gawronski en Jayasena 2016, 61-62 en 99-100.

⁶⁹ Rode baksteen, 19,5/20 x 9/9,5 x 4/4,5 cm (VAL1-21).

In het middelste woninkje resteerde een fragment van een plavuizenvloer (S 129) en tegen de achtergevel een losse wandtegel met zogeheten schildpadmotief (VAL1-22). Een beerput ontbrak, vermoedelijk werd huishoudelijk afval direct in de gracht gedeponeerd. Wel bevond zich aan de achterzijde van het pand een waterkelder (WK 1, S 124, afb. 34). Deze was gemetseld met harde paarse klinkers en aan de binnenzijde bekleed met oranje geglazuurde plavuizen. De waterkelder was verder standaard uitgevoerd met een zware bodem van meerdere lagen baksteen op een vloer van planken en balken.⁷⁰ Deze vloer lag direct op een aantal zware grenenhouten palen die kort naast elkaar op een rij stonden. Deze palen maakten geen onderdeel uit van de fundering van de waterkelder, maar behoorden tot de oorspronkelijke oeverbeschoeiing van Marken (S 55, afb. 34-c).⁷¹ Nadat de waterkelder buiten gebruik was geraakt als drinkwater-reservoir was deze opgevuld met een humeuze vulling (bevat VAL1-27, 1800-1900).

In de 18de eeuw werd op de laat 17de-eeuwse houten beschoeiing (S 112) van perceel II een 30 cm brede bakstenen kademuur geplaatst (S 104, afb. 35).⁷² Deze was gefundeerd op 8 cm dik langshout op kespen en palen. De palen waren gekantrecht en tussen de oudere beschoeiingconstructie (S 112) geslagen. Vervolgens was het achterterrein op perceel II verder opgehoogd. Het nieuwe 18de-eeuwse loopvlak (S 103, top bevatte VAL1-5) helde af richting de gracht waar het aansloot op de bakstenen kademuur. Ook het eenvoudige bouwsel dat op dit achterterrein verrees helde af richting de gracht. Het muurwerk (S 102, S 105 en S 106) was niet onderheid en daardoor mee gezakt met het inklinken van de ophoging en onderliggende aanplemping in de gracht.⁷³

35 Resten van het gebouwtje op het achterterrein van perceel II met de bakstenen kade S 104 die op de houten beschoeiing S 112 was gezet. Rechts de bestrating van de Visschersgang (S 99) die over de goot S 110 was aangelegd, gezien richting gracht

⁷⁰ Gawronski en Veerkamp 2007, 60.

⁷¹ Van deze eerste beschoeiing van Marken is in 2011 een omvangrijk fragment gedocumenteerd op vindplaats VAL4 (S 160), Gawronski en Jayasena 2016, 19-21.

⁷² Oranje baksteen, 19 x 9 x 3/3,5 cm. De muur bevond zich tussen NAP -0,79 m en -1,30 m.

⁷³ Muurwerk S 102 uit paarse baksteen, 22 x 9,5 x 3,5 cm op een 5 cm dik langshout, S 105 en S 106 uit oranje baksteen, 18,5 x 9 x 4 cm, op 4 cm dik langshout met enkele kleine kespen.

In het laatste kwart van de 19de eeuw, op basis van de kaartbeelden van Loman te preciseren tot het tijdvak 1876-1892 (afb. 8), werd de bestaande bebouwing op de percelen I en II volledig vervangen. Dit vond waarschijnlijk plaats in 1877 toen het woonblok langs de Valkenburgerstraat werd gerealiseerd. Van de nieuwbouw die toen op het achterterrein werd gebouwd resteerde nog één muurfragment (S 132). Deze nieuwbouw was simpelweg gefundeerd door een langshout op kespen te plaatsen op de afgesloopte bouwmuur van de oorspronkelijke bebouwing (S 127, afb.36). Mogelijk dat deze manier van funderen er debet aan is geweest dat het pand tussen 1914 en 1923 alweer werd gesloopt.⁷⁴

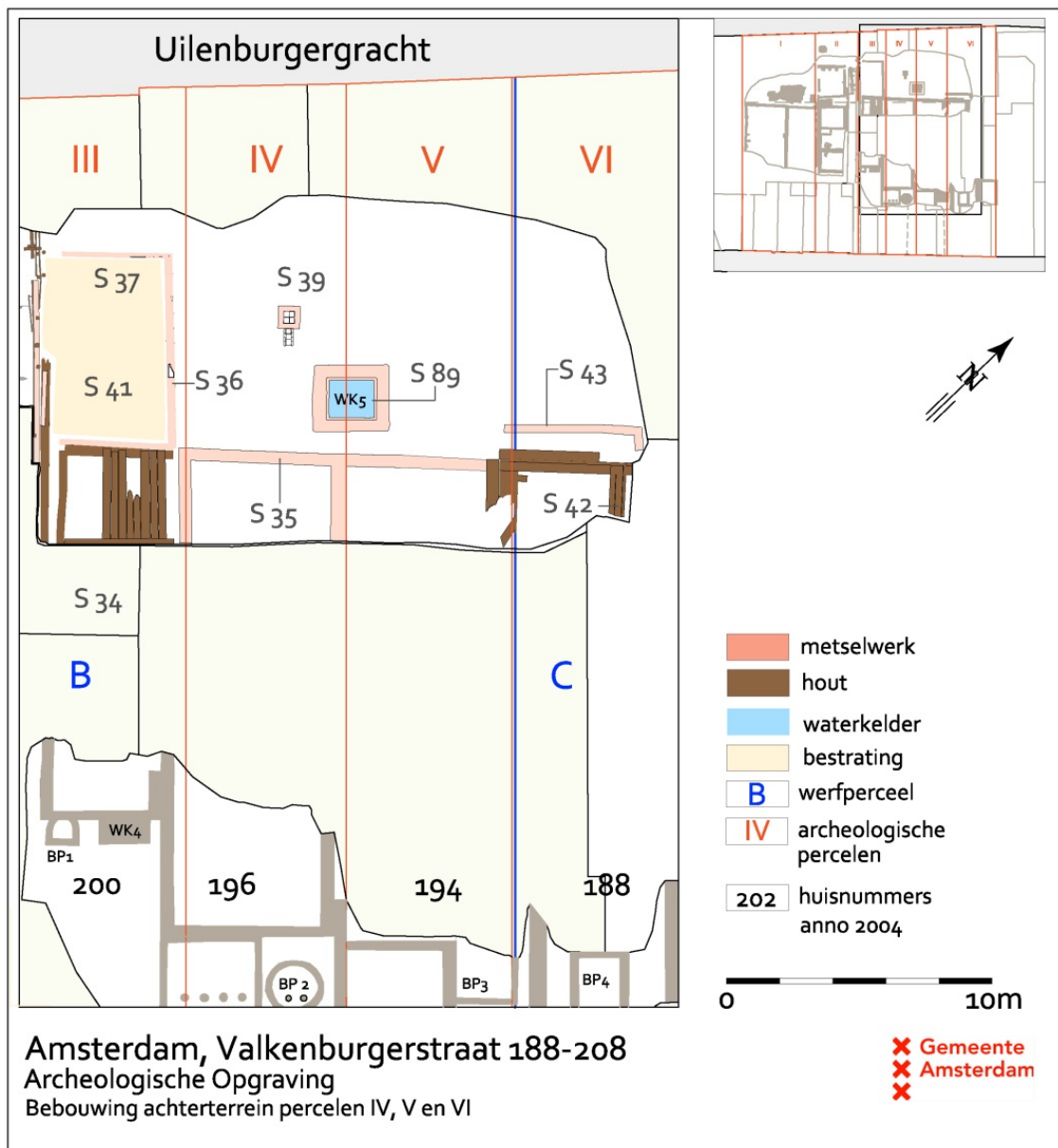
36 De fundering van de nieuwbouw op perceel II (S 132) werd zonder te onderheien geplaatst op de afgesloopte bouwmuur van de oorspronkelijke bebouwing (S 127)

Toen uiteindelijk eind 19de eeuw de laatste landwinning werd gerealiseerd waarmee Marken haar huidige oeverbegrenzing kreeg, werd de gracht ten noorden van de bakstenen kade (S 104) aangeplempt met bagger (S 174, met VAL1-4 en VAL1-12) en puin (S 173 met VAL1-8). Gelijktijdig met perceel I werd ook perceel II geëgaliseerd tot aan het huidige maaiveld met zand, puin en sintels. Ook hier was de gruiszige toplaag sterk roestkleurig geworden door de vestiging van een opslag van oud ijzer achter het woonblok Valkenburgerstraat 202-208. Ter hoogte van perceel II bevatte de aanvulling met sintels een afvalstort (S 94) met glazen flesjes en stoppen (VAL2-46, zie § 4.2.5).

⁷⁴ Op basis van vergelijking kaartblad J5 1 : 1000 van de Dienst der Publieke Werken uit 1914 en 1923.

Perceel III

Na het ophogen van het achterterrein van perceel III tot ca. NAP -1,00 m werd een bestrating aangelegd van bruine hardgebakken klinkertjes (S 41, afb. 37). De klinkertjes⁷⁵ lagen op z'n kant in zand geveild dat bouwafval bevatte in de vorm van fragmenten wandtegels en plavuizen (VAL2-24). Een duidelijke afbakening van de bestrating ontbrak, zodat het waarschijnlijk onderdeel heeft uitgemaakt van een groter oppervlak. Vervolgens is over deze bestrating een achterbouw (S 36) opgetrokken van 4,5 x 7 m. De noordmuur was 1,5-steens, de andere drie muren steens.⁷⁶ Het

37 Bebouwing achterterrein percelen III t/m VI

⁷⁵ Donkerbruine baksteen, 19 x 9 x 4 cm.⁷⁶ Rood/bruine baksteen, 19 x 9,5 x 4 cm (VAL2-23).

pandje was opvallend licht gefundeerd op een grenenhouten 2 cm dik langshout (NAP -0.86 m) dat sporadisch bleek te zijn onderheid met enkele paaltjes. Tegen de binnenzijde van de achtergevel was het restant van een vloer (S 37) van gele ijsselsteentjes aanwezig. Buiten het gebouwtje lag aan de zuidkant (richting Valkenburgerstraat) een vloer uit grenenhouten planken (S 34). Van deze vloer (oorspronkelijk 3,3 x 4 m) lagen nog negen planken van 29 x 30 cm en 8 cm dik *in situ*. Deze lagen op 2 stukken langshout die elk waren gefundeerd op 3 heipalen (Ø 26 cm). De vloer werd aan de zuidzijde begrensd door een losstaande muur (S 40) die uit dezelfde bakstenen was opgetrokken als de achterbouw (S 36). Mogelijk werden de beide ruimtes ontsloten vanaf de naastgelegen gelegen Vissersgang (S 20, S 98 en S 99).

Percelen IV en V

Op het achterterrein van de percelen IV en V was een 12 m breed dubbelpand gebouwd (afb. 37). De zuidgevel (S 35) grensde aan de plankenvloer (S 34) op het naastgelegen perceel II. De buitengevels van het pand waren 2-steens breed, de indelingsmuur 2,5-steens.⁷⁷ Het muurwerk was gefundeerd op een langshout van 11 cm dik en 65 cm breed.⁷⁸ Tussen de achtergevel en de gracht was een loopvlak met een 20 cm diepe beerkuil (S 38), een vierkant gemetselde ondiepe put (S 39) met een vloertje (80 x 90 cm) van geglaazuurde plavuizen op NAP - 1,20 m en een waterkelder (S 89, WK5). De beerkuil bevatte geen vondsten en van de put is de functie onbekend gebleven. Bij het aanleggen van de waterkelder was men gestuit op het onderliggende plankier (S 82). Alvorens de kelder te kunnen bouwen heeft men de zuidwesthoek van het aaneengesloten plankier (S 82) verwijderd. Wel werd bij de aanleg van de keldervloer het onderliggende hellingtalud gevolgd zodat de vloer van de kelder schuin was gemetseld waardoor de waterkelder aan de westzijde dieper was dan aan de oostzijde.

Perceel VI

Het achterterrein van perceel VI werd in de 18de eeuw bebouwd met een pand, waarvan nog slechts de achtergevel restte (S 43, afb. 37). Het metselwerk was 1,5-steens breed.⁷⁹ Op basis van de nog aanwezige aanzetten voor de zijgevels kan de breedte van het pand op bijna 5 m worden bepaald. Na de sloop van dit pand werd in de tweede helft van de 19de eeuw een veel breder pand gebouwd dat in oostelijke richting doorliep over het naastgelegen achterterrein dat buiten de opgravingsput viel. Het betreft hier ongetwijfeld een onderdeel van de meel- en broodfabriek 'De Amstel' die vanaf 1877 langs de Uilenburgergracht werd gebouwd en zich tot achter de woonhuizen Valkenburgerstraat 182-188 uitstrekte. Het pand (S 42) was uitgerust met een zwaar uitgevoerde fundering. Het grenen langshout was inclusief schuifhout 68 cm breed en 7,5 cm dik. De kespen waren van eikenhout en 24 cm breed en 10 cm dik. De baksteen⁸⁰ was gemetseld met cement, een noviteit rond het midden van de 19de eeuw. De insteek rond het houtwerk van de fundering stak duidelijk af tegen de donkerbruine toplaag van het snipperpakket (S 26 = S 6) dat hier op NAP -0,86 m dagzoomde.

⁷⁷ Oranje baksteen, 22,5/23 x 11,5 x 4,5 cm (VAL2-22).

⁷⁸ Bovenzijde langshout NAP -0.72 m.

⁷⁹ Oranje baksteen, 18,5/19 x 8,5 x 3,5 cm (VAL2-26).

⁸⁰ Roodbruine baksteen, 22,5 x 11 x 6 cm (VAL2-25).

4 Vondsten

De vondsten van de vindplaatsen VAL1 en VAL2 vormen allereerst de neerslag van de activiteiten rond de scheepshellingen. Daarnaast bevatten de aanplempingen en ophogingen afval dat voor het merendeel bestond uit gefragmenteerde, in Amsterdamse archeologische context gangbare, huisraad van keramiek en glas. Met de datering van deze vondsten kan inzicht worden verkregen in de verschillende gebruiksfases van de onderzochte percelen op Marken. Tot slot gunt het afval uit de beerputten een blik in de keuken en op tafel bij een aantal huishoudens op Marken. In totaal zijn 46 objecten met een (vrijwel) compleet profiel die als 'archeologisch compleet' gelden opgenomen in de Deventer Systeem Catalogus (bijlage 3).⁸¹

4.1 Vondsten rond de hellingen

De oudste vondsten dateren uit het einde van de 16de eeuw en zijn afkomstig uit de top van het ophogingspakket S 135 en uit de top van de kleiige ophoging S 134 die het loopvlak vormden waarop de eerste hellingconstructies werden aangelegd. Op perceel I betreft het keramiek uit Ligurië in Noord-Italië (VAL1-47 uit S 135) en uit het Wesergebied in Noord-Duitsland (VAL1-26 #01 uit S 134). Op perceel III vormen een fragment van een steengoedkan uit Raeren (VAL2-20 #03), een faiencebord uit Ligurië (VAL2-20 #02), een majolicabord (VAL2-20 #04) en fragmenten van een roodbakkende vuurstolp met slibversiering (VAL2-20 #01) de oudste vondsten. Het loopvlak met deze vondsten was afgedekt door houtsnippers afkomstig van de vroegste werkzaamheden op en rond de verschillende hellingen. Deze pakketten met houtsnippers en - spaanders (S 6, S 26, S 119, S 161) bevatten vondsten die kunnen worden gerelateerd aan de scheepsbouwactiviteiten op de werfterreinen.⁸² Zo werden ter hoogte van vindplaats VAL1 in totaal 331 (fragmenten van) handgesmede ijzeren nagels van verschillende lengte aangetroffen.⁸³ Vrijwel alle nagels waren voorzien van een platte – of beitelpunt en hadden een 'vierslagshoofd',

	tot 2 duim (< 5 cm)	2 tot 4 duim (5-10 cm)	4 tot 6 duim (10-15 cm)	6 tot 8 duim (15-20 cm)	8 tot 10 duim (20-25 cm)	Totaal
VAL1-25		3	2			5
VAL1-30	5	3	3	2		13
VAL1-35		3	1	1		5
VAL1-37		2	1			3
VAL1-38	3	117	43	29	1	193
VAL1-51		1			1	2
VAL1-53		3				3
Totaal	8	132	50	32	2	224

38 De lengte van de complete smeedijzeren nagels (met kop en punt) uit de verschillende snipperpakketten op vindplaats VAL1. Bijna 85 % van de nagels had een lengte tot 6 duim (15 cm)

⁸¹ Dit Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas is een standaard beschrijving van aardewerk uit 1250-1900 naar baksel (materiaaltype), specifiek model en vorm.

⁸² VAL1-23, VAL1-25, VAL1-30, VAL1-35, VAL1-36, VAL1-38, VAL1-44, VAL1-53, VAL2-20, VAL2-21 en VAL2-29.

⁸³ Deze zogeheten duimspijkers werden aangeduid met hun lengte. Een duim stond gelijk aan 2,57 cm.

39 Divers gereedschap (kolentang, houtsnijbeitel, drevel en zeilmakersnaald) en een selectie nagels uit het houtsnipperpakket (S119) ter hoogte van perceel II

een piramidevormige kop die een smid met vier klappen vormde.⁸⁴ De 224 complete nagels van vindplaats VAL1 zijn opgemeten en onderverdeeld naar lengte (afb. 38). De omvangrijkste groep nagels (bijna 60 %) wordt gevormd door de twee- tot vierduimers (ca. 5 tot 10 cm). Van vindplaats VAL1 is 85% van de nagels korter dan zes duim (15 cm). Vindplaats VAL2 leverde slechts 10 smeedijzeren nagels op. Vier nagels uit de onderste laag van het snipperpakket S 6 (VAL2-20), één uit de snippers tussen de constructie van helling IV (S 26, VAL2-29) en vijf uit beerput 2 (S 12, VAL2-8). Ook deze nagels zijn niet langer dan vier duim. Mogelijk wijst het ontbreken van langere nagels op de relatief geringe omvang van de vaartuigen die op (dit deel van) Marken werden vervaardigd.⁸⁵

Naast ijzeren nagels bevatte het snipperpakket (S 119) ter hoogte van perceel II een kolentang, een houtsnijbeitel, een doorslag of drevel en een zeilmakersnaald (afb.39). Het fragment van de kolentang (VAL1-30-1) is 23 cm lang en bestaat uit het scharnierpunt met twee delen van de benen, de bek ontbreekt. De beitel (VAL1-36-1), waarvan het handvat ontbreekt, is inclusief de angel 21 cm lang. De snede is 45 mm breed en het ijzer wordt smaller maar dikker richting het handvat. De drevel (VAL1-38-2) is in totaal 10,7 cm lang en bestaat uit een 6 cm lange ronde steel (Ø 2,2 cm) met een vierzijdig gesmede punt van 4,7 cm lengte. De bovenzijde van de steel is enigszins verbreed doordat er vaak met een hamer op geslagen is. Drevels werden gebruikt om de kop van een nagel iets verder in het hout te laten verzinken. De zeilmakersnaald of lijksnaald (VAL1-35-2) was gevormd uit dun latoenkoper en had een lengte van 20,5 cm en een grootste diameter van ca. 9 mm. Oorspronkelijk werd het uiteinde van een lijksnaald ingeknipt zodat tussen de gevormde uitlopers het lijksdraad kon worden geklemd. Bij dit exemplaar waren deze afgebroken. Naast dit gereedschap bevatte het houtsnipperpakket op perceel I (S 119/ S 161)

⁸⁴ Janse 2004, 20.

⁸⁵ De aan de noordoostzijde van Marken gesitueerde vindplaats VAL (1996) leverde daarentegen hoofdzakelijk nagels tussen de 20 en 31 cm op (VAL-76-5).

40 Enkele brokken harpuijs (VAL1-38-8) en lapjes vervilte wol (VAL1-35-8) uit het houtsnipperpakket (S 119/S 161) op perceel I

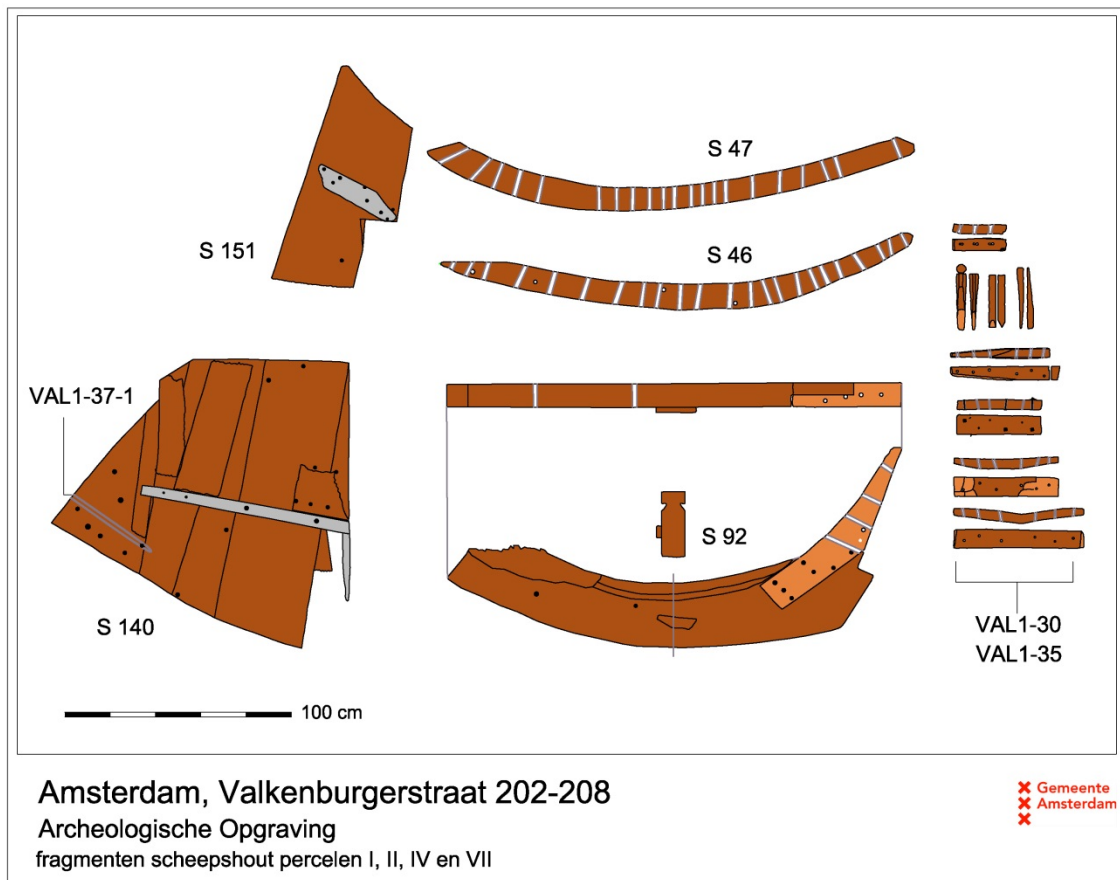
enkele brokken harpuijs (VAL1-38-8), een gekookt mengsel van pijnboomhars, zwavel en lijnolie (afb. 40). In gesmolten toestand werd harpuijs gebruikt om houten scheepsdelen in te smeren en zo te beschermen tegen aangroei, verwerking en paalworm.⁸⁶ Om harpuijs of pek op het scheepshout te smeren werd gebruikt gemaakt van teerzabbers of -kwasten die werden samengesteld uit een stapel van lapjes vilt die met een nagel op een handvat werden bevestigd. Tussen de houtsnippers zijn een aantal van deze sterk ruikende en vette lapjes vervilte wol gevonden (VAL1-25-8, ca. 16 x 10 cm)(afb. 40).

Het pakket houtsnippers en spaanders op de percelen I en II bevatte ook een aantal grotere stukken bewerkt (scheeps)hout (afb. 41). Op perceel I bevatte het snipperpakket enkele stukken gevormd eikenhout (VAL1-30) met een lengte tussen 30 en 60 cm die waren voorzien van voorgeboorde gaatjes, een aantal ronde pennen van verschillende lengte en kleine wigjes van eikenhouten (VAL1-35). De pennen, die varieerden tussen 9 en 30 cm lengte, werden gebruikt bij het tot stand brengen van houtverbindingen. Door wigjes, de zogeheten 'arkjes', vervolgens in het uiteinde van een houten pen te slaan werd deze in de verbinding gefixeerd.⁸⁷

Op perceel II lagen tussen de houtsnippers twee roerbladfragmenten uit eikenhout (S 140 en S 151). Het grootste fragment (S 140) was maximaal 116 cm breed en 126 cm hoog, aan de afgeronde voorzijde 6 cm dik en aan de achterzijde maximaal 15 cm dik. De achterste punt of hak van het roerblad was met een 41 cm (16 duim) lange nagel met weerhaken, een zogeheten hakkelbout (VAL1-37-1), aan het blad bevestigd. Op het roerblad waren op een aantal plaatsen 2 cm dikke eikenhouten plankjes gespijkerd. Aan het blad was met een 94 cm lange en 5 cm brede smeedijzeren band een roerpen bevestigd. Met deze pen werd het roer aan een ring in de achtersteven (de vingerling) gehangen. De pen was 31 cm lang en had een doorsnede van bijna 4 cm. Het andere roerfragment (S 151) was maximaal 46 cm breed en 96 cm hoog. Ook dit fragment was aan de voorzijde afgerond en werd naar achteren toe breder. Een 40 cm lange en 9 cm brede smeedijzeren band van de roerpen was nog aanwezig, maar de pen zelf ontbrak. Beide roerfragmenten lagen aan weerszijden van de laat 17de-eeuwse indelingsmuur S141 (zie ook afb. 34). Het lijkt er sterk op dat men bij de aanleg van deze muur op het roerblad in de ondergrond stuitte en toen ter breedte van de benodigde insteek een stuk uit het roerblad heeft gezaagd.

⁸⁶ Gawronski 1996, 147.

⁸⁷ Reinders e.a. 1984, 55.

41 De roerdelen S 140 en S 151 met de hakkelbout (VAL1-37-1) van perceel II, twee van de eikenhouten spanten (S 46 en S 47) uit de hellingconstructie op perceel III, het fragment van de kielbalk met inpassend kniestuk (S 92) van perceel VI en de fragmenten voorgevormd eikenhout en enkele van de pennen (VAL1-30 en VAL1-35) uit het houtsnipperpakket op percelen I en II

Indien beide delen inderdaad oorspronkelijk tot één-en-hetzelfde roer hebben behoord zou het totale roer 288 cm hoog zijn geweest.⁸⁸

Op de percelen III en VI waren enkele grote fragmenten scheepshout secundair gebruikt bij de opbouw van de hellingen ter plaatse (afb. 41). Op perceel III was bij de helling uit de tweede fase gebruik gemaakt van drie eikenhouten spanten (S 46, S 47 en S 57) van ca. 4 m lang en 20 x 20 cm in doorsnede. Op de afloop van de oorspronkelijke oever op perceel VI lagen ter hoogte van de waterkant als wapening van het hellingtalud een groot stuk licht gebogen eikenhout (S 92) met een rechthoekige uitsparing en een knievormig fragment met pengaten. Beide fragmenten bleken in elkaar te passen en vormden het voorste deel van een kielbalk waarbij het kniestuk fungeerde als aanhechting voor de voorsteven.

Ook uit de ingewaterde houtsnippervullingen tussen de hellingstructuren op percelen I en III zijn vondsten geborgen. De spaanplaatachtige vulling (S 168) tussen de planken van de helling op perceel I bevatte brokken krijt (VAL1-52), enkele smeedijzeren nagels en vroeg 17de-eeuwse keramiek (VAL1-51, Chinees kraakporselein # 01, Hollandse majolica #03, Noord-Duits slibgoed #02, Belgisch steengoed # 04) en plukken dierlijk haar met een sterke pekgneur (VAL1-49-1) (afb.

⁸⁸ Volgens Karel Vlierman van het NISA (Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater Archeologie te Lelystad) was het roer voor een niet al te groot vaartuig bestemd geweest. Mededeling april 2001.

42). Voor het waterdicht maken van de naden van een schip, het zogenaamde breeuwen of kalfaten, werd in de 17de en 18de eeuw naast uitgeplozen henneptouw (vlas) ook gebruik gemaakt van dierlijk haar dat ingesmeerd met pek als zogenaamd 'werk' tussen de naden van de romp werd gehamerd met een speciaal breeuwijzer.⁸⁹ Ook vlak voor het plankier bevatte de kleiige grachtbodem (S 178), naast een grote hoeveelheid houtsnippers, vondsten uit de periode 1575-1650 (VAL1-48). De keramiek omvatte steengoed, kraakporselein, majolica, faience uit Italië en Holland, rookpijpjes met een dubbelconische ketel en een tinnen lepel met een druppelvormige blad en ovale steel. De lepel was in het blad gemerkt met een gekroonde roos met de initialen 'CW' (VAL1-48-1, datering 1575-1625).

Tussen het houtwerk uit de eerste fase van de helling op perceel III (S 62 en S 63) vormden houtsnippers en spaanders een geoxideerde humeuze laag (S 56) met eenzelfde verkleefde structuur zoals die ter hoogte van de hellingplanken op perceel I was aangetroffen. Deze humeuze laag bevatte vondsten uit de periode 1600-1650 (VAL2-30 en VAL2-36) waaronder een leren muiltje (VAL2-30-1 circa 1590-1625), fragmenten van een gietijzeren pot (VAL2-30-8, mogelijk gebruikt om pek of harpuit in te smelten), enkele rookpijpen en fragmenten van roodbakkend aardewerk, steengoedkannen uit Frechen en Westerwald (1600-1650) en faience borden met een beschildering geïnspireerd op de decors van het overgangsporselein uit China. Dergelijke borden werden vanaf circa 1640 in Holland geproduceerd (afb. 43, cat nr. 33 en 34).

42 Plukken dierlijk haar (VAL1-49-1) dat als 'werk' werd gebruikt om naden tussen scheepsplanken te dichten (te breeuwen)

⁸⁹ Gawronski 1996, 131.

43 Faienceborden (VAL2-30 en VAL2-36) uit hout snippers S 56 en majolica (VAL1-25-6, VAL2-21-4) uit houtsnippers S 119/ S 26I (zie bijlage 3)

Op basis van de datering van de vondsten uit deze humeuze laag kan het moment van afsluiting van deze eerste hellingfase op perceel III worden bepaald vóór 1650. De tweede fase van de helling was opgebouwd uit enkele eikenhouten spanten (S 46, S 47 en S 57) die waren ingebed en overdekt door een rul houtsnipperpakket (S 26). De vondsten in dit pakket (VAL2-29), waaronder scherven van keramiek en glas, twee rookpijpen en één smeedijzeren nagel, kunnen worden gedateerd tot 1675. Deze datering geeft een indicatie voor de definitieve afsluiting van de hellingactiviteiten op perceel III in het derde kwart van de 17de eeuw.

Ook hoger op de verschillende percelen bevatten de pakketten houtsnippers naast ijzerwaren en scheepshout nog fragmenten keramiek. Op perceel II bevatte de houtsnipperlaag (S 26, S 119) uit de gebruiksfase van de helling fragmenten van majolicabordjes met een blauw fond (VAL1-25-6 en VAL2-21-4) uit het tweede kwart van de 17de eeuw (afb. 43, cat nr. 31 en 32).

4.2 Vondsten uit ophogingen en landwinningen

4.2.1 De stadsmodderlaag (S 118) op perceel II

Na stopzetting van de hellingactiviteiten op perceel II was het snipperpakket afgedekt en opgehoogd met klei met afval. Deze ophoging bevatte naast scherven van borden, grappen, pispotten, olielampen, kannen, bakpannen, zalfpotten en kommen uit verschillende soorten keramiek, ketels en stelen van rookpijpen, fragmenten van drinkglazen en flessen, stukken van wandtegels en een tinnen lepel (VAL1-15, VAL1-19, VAL1-20, VAL1-34). De lepel met een ronde bak en een zeskantige steel was in de bak gemerkt met een gekroond roos en letters CD (VAL1-15-1, datering 1600-1625). Het jongste materiaal uit de stortlaag dateerde uit het derde kwart van de 17de eeuw. Met deze vondsten in de stadsmodderlaag kan de afsluiting van de hellingactiviteiten op perceel II gedateerd worden rond 1675 (afb. 44).

4.2.2 Aanvulling (S 177) onder steiger (S 155) perceel I

Achter de bebouwing op perceel I werd na beëindiging van de hellingactiviteiten een houten plankier of steiger (S 155) aangelegd (afb. 32). Het zuidelijk deel van het plankier lag op de zandige kiezellaag (S 142) langs de oever. Het noordelijk deel lag boven een kleiige aanvulling (S 177 tussen

44 Een selectie van de keramiek in de ophogingslaag (S 118) op perceel II. Van li naar re: VAL1-20-9, 20-12, 20-8, 20-7, 20-10 (cat. nr. 35) en 20-11 (cat.nr. 36),

45 De opvulling onder de steiger op perceel I bevatte een grote hoeveelheid keramiekfragmenten van vooral gangbaar vaatwerk (VAL1-42). Minder algemeen waren een Saintonge kan, een Franse- of Italiaanse papkom en een martavaan of voorraadpot van Aziatisch steengoed

NAP -1,80 m - en 3,40 m) die op de voormalige helling was uitgestort. Deze aanvulling bevatte een grote hoeveelheid fragmenten keramiek (VAL1-42). Het betrof in Amsterdamse archeologische context gangbaar vaatwerk van rood- en witbakkend aardewerk, Duits steengoed, Chinees porselein, Hollandse en Italiaanse faience en Nederlandse majolica. Het bestond uit bakpannen, borden, grappen en deksels, kannen, kommen en koppen, pispotten, zalfpotten, lekschalen en olielampen. Minder algemeen voorkomende objecten betreffen een witbakkende kan met een karakteristiek plat lintoor uit Saintonge, Frankrijk (VAL1-42-7, cat. nr. 3), een kleine martavaan of voorraadpot van Aziatisch steengoed (VAL1-42-11) en een papkom uit mogelijk het Franse Marseille of Italiaanse Ligurië met een gemarmerd decor dat werd gecreëerd door voor het bakken de verschillende kleuren glazuur over elkaar heen te laten vloeien (VAL1-42-8, cat. nr. 5, afb. 45).

Naast vaatwerk van keramiek bevatte de afvalstort ook drinkglazen, flessen en rookpijpen. Deze pijpen hadden een dubbelconische ketel en enkele exemplaren waren op de hiel gemerkt. Het 17de-eeuwse stadsafval onder de steiger kan worden gedateerd tot in het derde kwart van de 17de eeuw en markeert ook hier de afsluiting van de hellingactiviteiten rond 1675.

4.2.3 Landwinningen perceel III (S 67, S 66 en S 65)

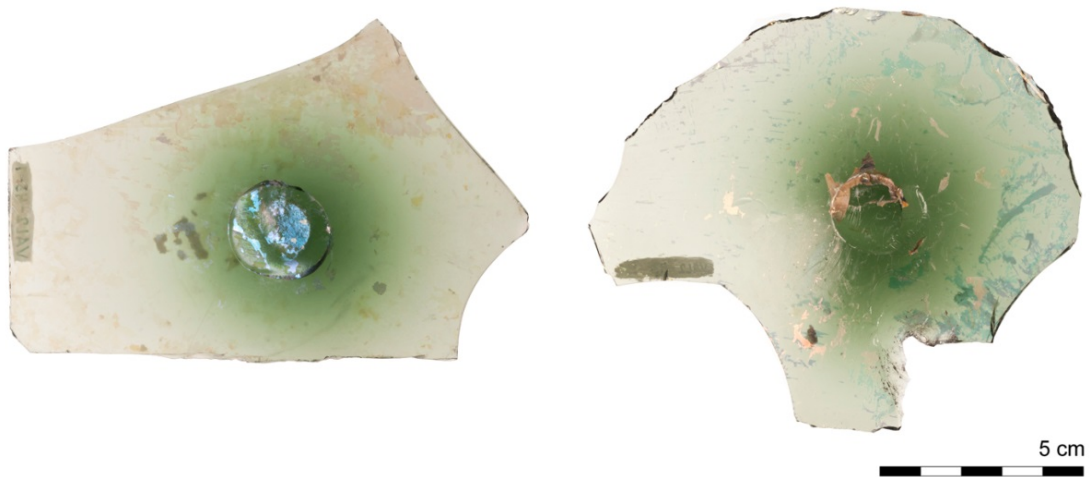
Tijdens de bedrijvigheid op de helling van perceel III was op de bodem van de gracht langs de oever een kleilig pakket met veel houtsnippers (S 68) ontstaan. Na het afsluiten van de helling activiteiten werd dit afgedekt door een zandige kleiafzetting (S 67) met huishoudelijk afval (VAL2-34) dat kan worden gedateerd tot in het laatste kwart van de 17de eeuw. Het afval bestond uit vaatwerk als borden, grappen, bakpannen en olielampen, rookpijpen en een spaarvarken uit witbakkende klei (VAL2-34-1, cat. nr. 7). Deze afzetting is waarschijnlijk via geleidelijke aanslibbing in de gracht ontstaan, waarbij het aanwezige afval over een langere periode vanaf de oever in de gracht is gegooid. De top van het pakket bevat vondsten die rond 1700 kunnen worden gedateerd. Vervolgens is het perceel verlengd door een strook langs de oever aan te plempen. De aanplemping (S 66) bevatte afval (VAL2-33) uit de eerste helft van de 18de eeuw. Tussen de borden en kommen van faience bevindt zich ook een Iberische olijfoliekruike (VAL2-33-1, cat. nr. 6). Dergelijke amforen werden vanaf de 16de eeuw geproduceerd in Sevilla en Merida en waren bestemd voor het transport van onder meer spijsolie.⁹⁰

4.2.4 Landwinning (S 77) ter hoogte van perceel V

Het vondstcomplex van de aanplemping van de Uilenburgergracht van na opheffing van de helling op perceel V (S 77) bevat 2 fragmenten (VAL2-43-1, cat nr. 8 en VAL2-43-2) van een glasschijf (afb. 46). Het zijn de centrale delen van de schijf met een kenmerkende verdikking. Dergelijke fragmenten staan bekend als 'koeienoog' en zijn het residu van vensterglasproductie volgens de klassieke uitslingermethode.⁹¹ Hierbij werd een glazenbol, direct nadat deze was geblazen met een blaaspijp, op een ijzeren staaf geplaatst. Door vervolgens deze staaf, het zogenaamde pontilijzer, snel rond te draaien op een standaard werd de bol uitgeslingerd tot een ronde schijf. Hieruit konden vensterruitjes worden gesneden. De verdikking in het midden was het litteken dat achterbleef nadat de glasblazer het pontilijzer van de schijf had losgebroken.

⁹⁰ Hurst 1986, 65-67.

⁹¹ Henkes 1994, 350.

46 Twee zogeheten 'koeienogen', de centrale delen van glasschijven (VAL2-43-1 en 2), uit de aanplemping in de Uilenburgergracht (S 77) ter hoogte van perceel V

4.2.5 Stort van glasafval (S 94) in het bovenste sintelpakket op perceel II

Nadat eind 19de eeuw de kade langs de Uilenburgergracht ter hoogte van de percelen I en II voor de laatste keer was verlegd waarmee de percelen hun huidige omvang kregen, was de nieuwe strook aangevuld tot aan het huidige maaiveldniveau met zand, puin en geëgaliseerd met sintels. Deze gruisige sintellaag was sterk roestkleurig door de opslag van oud ijzer achter het woonblok Valkenburgerstraat 202-208. Ter hoogte van de huidige kade op perceel II bevatte het bovenliggende sintelpakket een afvalstort (S 94) van glazen flesjes en potjes, geslepen glazen stoppen en zalf- of crèmepotjes van opaline (blank glas bedekt met laagje melkglas)(VAL2-46). Ter bemonstering van het glasafval zijn alleen de complete exemplaren verzameld (afb. 47). De flesjes, uit groen, bruin en kleurloos glas dateren uit de periode 1875-1960 en zijn tussen de 5,8 en 17,7 cm hoog. Van de 18 flesjes zijn 9 voorzien van schroefdraad, op 2 exemplaren is de metalen schroefdop nog aanwezig. De resterende 9 flesjes werden oorspronkelijk afgesloten met een rubberstop of kurk. Een aantal flesjes is voorzien van een opdruk in haute-reliëf op de buik en/of de bodem waardoor iets meer bekend is over de aard en/of de producent van de oorspronkelijke inhoud.⁹²

Het rechthoekige flesje (VAL2-46-5, cat nr. 38) met het opschrift 'SLOAN's LINIMENT made in USA' op de buik bevatte oorspronkelijk massageolie van de firma Sloan. Deze olie werd in de jaren 1860 ontwikkeld door Andrew Sloan om de stramme schouders van ploegpaarden te masseren. Eind 19de eeuw, het bedrijf was ondertussen overgenomen door twee zonen, bleek het product ook heilzaam voor mensen. Toen het bedrijf in 1913 werd overgenomen had de firma Sloan kantoren in Canada, Australië, Engeland en een vestiging in Amsterdam.

Het ovale flesje met peervormige buik (VAL2-46-10) en de opdrukken 'CADORICIN en 'beauty allure' is afkomstig uit Frankrijk. De firma Cadoricin was tussen 1946 en 1962 een bekend merk van schoonheidsartikelen.

⁹² Verschillende websites geraadpleegd in oktober 2010.

47 De glazen flesjes, potjes en stoppen (VAL2-46) uit het sintelpakket (S 94) langs de gracht op perceel II

Het glazen potje (VAL2-46-11, cat. nr. 40) met schroefdraad is op de buik voorzien van de tekst 'KLOOSTERBALSEM' en 'AKKER' in haute-reliëf. Ook op de bodem staat 'AKKER' vermeld. De firma van L.I. Akker te Rotterdam vervaardigde een balsem tegen reumatiek, wonden, sneden, kneuzingen, brandwonden, zere benen, lopende zweren en aambeien. Uit de jaren 1930 zijn potjes met geplakte etiketten bekend, waarschijnlijk dateert dit potje uit de periode daarvoor. Op de bodem van het bruine flesje met metalen schroefdop (VAL2-46-18, cat. nr. 39) staat in haute-reliëf 'SCHULKE & MAYR uit HAMBURG' en op de buik staan 9 maatstreepjes met het opschrift: 'jeder teilstrich = 10 gr'. De firma Schulke & Mayr uit Hamburg was gespecialiseerd in ontsmettingsmiddelen en werd in 1889 wereldberoemd met de ontwikkeling en productie van Lysol. In de 20ste eeuw ontwikkelde het bedrijf ook vaccins tegen TBC en polio en een succesvol desinfectans van instrumenten tegen het HIV virus.

In één geval (VAL2-46-14) is een flesje op de bodem voorzien van een opdruk die verwijst naar de producent van het glaswerk. De opdruk 'TCW CO USA type 2' staat voor T.C. Wheaton Co. uit Millville New Jersey. Deze firma produceerde tussen 1888 en 1910 zogenaamde 'drugstore bottles', flessen voor medicijnen en chemicaliën.

De drie glazen stoppen (VAL2-46-22, cat. nr. 43, VAL2-46-23, cat. nr. 44 en VAL2-46-24) zijn op maat geslepen en konden worden gebruikt om een stopfles luchtdicht af te sluiten. De twee exemplaren van bruin glas hebben aan de onderzijde van de stop een pontilmerk. Naast flessen en stoppen bevatte de afvalkuil ook twee zalf- of cosmetica potjes van het melkwitte opaline glas. Het lage cilindrische potje (VAL2-46-20, cat. nr. 41) is voorzien van schroefdraad, het kelkvormige potje (VAL2-46-21, cat. nr. 42) is aan de buitenzijde versierd met smalle ribben. Voor het bevestigen van een plaketiket is een smal vlak op de buitenzijde glad gehouden.

4.3 Vondsten uit de beerputten

In de zone achter de woonhuizen aan de Valkenburgerstraat zijn vier met beer en afval gevulde beerputten opgegraven. De putten dateren uit de bouwfasen van de huizen (1625-1650). De vondsten in de verschillende beervullingen kunnen worden gedateerd tussen ca. 1575 en ca. 1930, waarbij de 18de eeuw het sterkst is vertegenwoordigd. De vondsten uit beerputten 2 en 4 zijn voor de catalogisering in verschillende materiaal-categorieën en objecttypen uitgesplitst. Per objecttype is het minimum aantal exemplaren (MAE) vastgesteld. Voor een functionele classificatie zijn de verschillende objecttypes ingedeeld in zes functionele categorieën (keuken/kookgerei, tafelgerei, opslag/schenkgerei, verlichting/ verwarming, sanitair en overig).

4.3.1 Beerput 1 (1675-1775)

Beerput 1 (S 1) was gelegen op een binnenterrein achter Valkenburgerstraat 200 (afb. 28, perceel III). De put bevatte een 80 cm dikke beerlaag (S 2) met een beperkte hoeveelheid vondsten bestaande uit 20 fragmenten keramiek, drie fragmenten glas en enkele rookpijpen. De vondsten (VAL2-2) kunnen worden gedateerd tussen 1575/1600 en 1930 met een nadruk op de periode 1675-1775. Het oudste materiaal (1575-1600) bestaat uit twee fragmenten van steengoedkannen uit Frechen (VAL2-2#9) en Raeren (VAL2-2#10). Drie rookpijpen (VAL2-2 #1, #2 en #3) dateren uit 1715-1750 en een kopje van Japans porselein (VAL2-2-1) uit 1660-1675. De aanwezigheid van twee fragmenten industriële keramiek uit de Regoutfabriek te Maastricht (VAL2-2 #4 en #5), die op basis van de opgebrachte beeldmerken⁹³ kunnen worden gedateerd tussen 1878-1930, duidt erop dat de put tot in de 20ste eeuw, waarschijnlijk tot aan de sloop rond 1925 in gebruik is geweest. Gelet op de geringe hoeveelheid vondsten en de grote spreiding in datering daarvan kan worden geconcludeerd dat de put een aantal malen (gedeeltelijk) is geleeft of maar heel sporadisch als afvalput is gebruikt.

4.3.2 Beerput 2 (1675-1800)

Beerput 2 (S 9) was gelegen op de achterplaats van Valkenburgerstraat 196 (afb. 28, perceel IV). De 2,1 m diepe beerput bevatte onderin een 0,55 m dikke zwarte beerlaag (S 12) met fragmenten keramiek, rookpijpen, objecten uit metaal, glas, hout, leer en been en etensresten in de vorm van dierlijke botten en schelpen van oesters (VAL2-8 en VAL2-9, 1675-1750). Dit pakket was afgedekt met een 1,15 m dikke groene beerlaag (S 11 met VAL2-7, 1750-1800). Ondanks de dubbele omvang bevatte deze laag in vergelijking met de onderliggende laag bijzonder weinig vondsten: tien scherven keramiek (faience en Engelse industriële keramiek), één medicijn flesje (VAL2-7-2, cat. nr. 15) en één fragment damast (VAL2-7-1). Gezien het duidelijke kleurverschil tussen de beide beerlagen zal de put minimaal een keer gedeeltelijk geleeft zijn, waarbij de onderste beerlaag het residu was van een oudere (of oudste) vulling. Uitgaande van de datering van de verschillende complexen zal de gedeeltelijke leging rond 1750 hebben plaatsgevonden. Uiteindelijk is in de 19de eeuw de koepel van de put gesloopt en de beervulling afgedekt met een ca. 35 cm dik pakket sintels (S 10). Waarschijnlijk vond dit plaats in het kader van bouwactiviteiten waarbij tevens twee heipalen dwars door de put waren geslagen.

⁹³ Beeldmerk 62 met Javaanse tekst (1878-1886) en beeldmerk 90 (1892-1930), Polling 1997.

Vondsten uit beerlaag S 12 (VAL2-8, VAL2-9 en VAL2-12)⁹⁴*Keramiek*

De keramiek bestaat voornamelijk uit alledaagse gebruiksvoorwerpen (afb. 48a en b). Het keuken/kookgerei omvat drie deksels, vier grappen, twee steelkommen en een tuitpot uit roodbakkend en een uit witbakkend aardewerk. Het tafelgerei omvat 61 borden, drie kommen, 13 koppen, een schaal en een theepot uit verschillende materialen: roodbakkend aardewerk, faience, majolica, Chinees en Japans porselein en Chinees steengoed. Een bijzondere vondst is het faience bord met een decor met Davidster (VAL2-9-5, cat. nr. 12, afb. 48). Van een bord met een dergelijk decor is in Amsterdam slechts één parallel bekend (WLO-8-411) afkomstig uit de beerput van Zwanenburgwal 35.⁹⁵

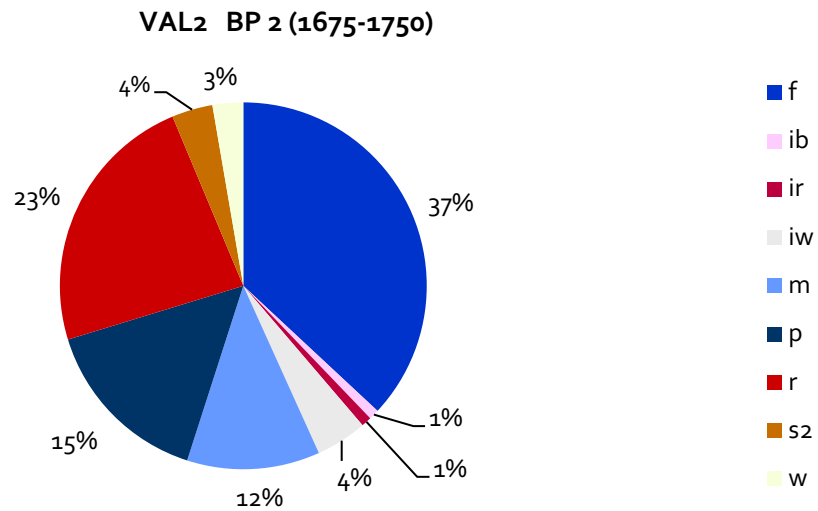

48 Het faiencebord met Davidster (VAL2-9-5) en het koosjerlood (VAL2-8-5) uit beerput 2 verwijzen naar joodse bewoners onder de gebruikers van deze put

Daarnaast bevatte de put een steengoed kan, twee pispotten uit roodbakkend aardewerk, vier testjes en een porseleinen vaas. De vijf rookpijpen in de beerput hebben een trechtermodel. Twee pijpen hebben onderaan de ketel een hiel, waarvan één is gemerkt met de initialen KL met boven de letters een kroontje (VAL2-8-50). De andere drie ketels hebben geen hiel, maar een zogenaamd spoor. Eén ketel met spoor is aan de zijkant gemerkt met een gekroonde musket (VAL2-8 #51). Deze vijf rookpijpen kunnen worden gedateerd in de periode 1700-1730.

⁹⁴ Vondsten die zich onderin de put direct rond de heipalen bevonden (VAL2-12) zijn in het veld apart verzameld omdat deze mogelijk bij het slaan van de heipalen vanuit de bovenste beerlaag waren meegevoerd. Gezien de datering van deze vondsten tussen 1690 en 1730 zijn ze uiteindelijk meegeteld bij het onderste complex.

⁹⁵ Lovegrove Pereira 2015. Adres bestaat niet meer, is opgenomen in het Stadhuis Operacomplex op het Waterlooplein. Context datering beerput 1675-1725. Een tweede parallel, afkomstig uit de gracht rond het landhuis van de Portugese familie Ximenz, is onlangs gepubliceerd in Poulain e.a. 2017.

49 Keramiekvondsten uit beerput 2, uitgesplitst naar bakselsoorten (f = faience, ib = Iberisch aardewerk, ir = industrieel rood, iw = industrieel wit, m = majolica, p = porselein, r = roodbakend aardewerk)

Glas

Het glas in de beerput kan worden onderverdeeld in drinkglas, flessenglas en vensterglas (afb. 50). Het vensterglas bestaat uit zes fragmenten kleurloos glas, 30 fragmenten groen gekleurd glas en twee fragmenten gebrandschilderd glas met als decor een wapenschild met het monogram AB omgeven door een bladmotief (VAL2-8-6). Een aantal fragmenten vensterglas vertoont langs de randen verkleuring veroorzaakt door het raamllood waarin het vensterglas oorspronkelijk was gevat. Het flessenglas bestaat uit een ca. 9.5 cm hoog medicijn flesje (VAL2-8-16, cat. nr. 16) en 10 scherven van minimaal één wijnfles. Onder de drinkglazen waren twee kelkglazen, een netwerkbeker en twee gewone beker glazen. Een vroeg 18de-eeuws beker glas met oor uit Boheems krijtglas was gegraveerd met een floraal motief (VAL2-8-21, cat. nr. 14).

50 Enkele van de glazen objecten uit de onderste beerlaag uit beerput 2: VAL2-8-21, VAL2-8-16 en VAL2-8-6

Beerput 2 (S12)	s2	r	ib	w	m	f	p	iw	ir	totaal
Grape		4								4
Steelkom		2								2
Deksel		3								3
Tuitpot				1						1
Bord/schotel		7			16	30	8			61
Kom			1		1			1		3
Kop						9	2	2	1	14
Kan	1									1
Theepot									1	1
Pispot		2								2
Test		4								4
Vaas							1			1
totaal	1	22	1	1	17	39	11	3	2	97

51a Keramiek uit de onderste beerlaag (S 12) in beerput 2 naar object en bakselsoort, geteld naar MAE

Beerput 2 (S 12)	s2	r	ib	w	m	f	p	iw	ir	totaal
Kook/keukengerei		9								9
Tafelgerei		7	1		17	39	10	3	1	78
Opslag/schenkgerei	1			1					1	3
Verlichting/verwarming		4								4
Sanitair		2								2
Overig							1			1
totaal	1	22	1	1	17	39	11	3	2	97

51b Keramiek uit de onderste beerlaag (S 12) uit beerput 2, uitgesplitst naar functie, geteld naar MAE

Beerput 2 (S 12)	Pijp	Gl	Met	Ht	Lr	Bn	Eco	Bwmt	totaal
Rookpijp	5								5
Drinkglas		9							9
Fles		2							2
Lepel			3						3
Koosjerlood			1						1
Nagel/spijker			5						5
(mes)heft				2		1			3
Schoen					2				2
Dop						1			1
Doos				3					3
Breeuwsel							1		1
Oester							3		3
Vensterglas		1							1
Wandtegels								1	1
totaal	5	12	9	5	2	2	4	1	40

51c Objecten uit de onderste beerlaag (S 12) uit beerput 2, uitgesplitst naar materiaalcategorie. Pijp = pijpaaide, Gl = glas, Met = metaal, Ht = hout, Lr = leer, Bn = been, Eco = ecologisch en Bwmt = bouw materiaal

Metaal

Onder de metaalvondsten was een klein rond merkloodje aanwezig met aan weerszijden een opdruk in het Hebreeuws (afb. 48). Deze zogeheten koosjerloodjes speelden een rol in de vleesvoorziening van de joodse bevolking van Amsterdam. Het eiland Marken lag in het hart van de Amsterdamse Jodenbuurt, op het nabij gelegen Vlooienburg was sinds 1632 een joodse vleeshal in gebruik. Het loodje werd gebruikt om aan te geven dat vlees ritueel was geslacht en daarmee geschikt voor koosjere consumptie.⁹⁶ Het loodje was voorzien van de opdruk van het Hebreeuwse woord "koosjer" aan de ene zijde en een aanduiding van de dag van slacht aan de andere zijde. Het voorkomen van een koosjerlood, verwijst samen met de aanwezigheid van het bord met een decor met Davidster naar joodse bewoners onder de gebruikers van de beerput.

52 De drie tinnen lepels uit beerput 2, VAL2-8-1 met merk, VAL2-8-2 met merk en VAL2-8-3

De beerput bevatte drie tinnen lepels (afb 52). De kleinste lepel (VAL2-8-1) met een lengte van 17 cm heeft een ovale bak met een platte steel eindigend in een accolade vorm. De aanhechting van de steel op de lepelbak is aan de achterzijde voorzien van een naald met een lof. Deze lobvormige ornamenten vervingen in de loop van de 18de eeuw de naald of rattenstaart achterop de lepelbak. De lepel is op de achterzijde van de steel gemerkt met het Amsterdams stadswapen met kroon. In de kroon staan de letters LBN, de initialen van de tingieter. Daarbij is het keurmerk voorzien van de letters KK. Deze staan voor 'klein keur', een keur dat in Amsterdam in 1689 was ingevoerd en aangaf dat de lepel met een tingehalte van 92% was gemaakt met een toevoeging van 8% lood.⁹⁷

⁹⁶ Olsen 1997, 4-10.

⁹⁷ De Jong en Caron 1979, 76.

De tweede lepel (VAL2-8-2) is met 19,3 cm iets langer maar heeft eveneens een ovale bak met een platte steel eindigend in een accoladevorm. De steel is met een lange naald aangehecht op de lepelbak. De lepel is op de achterzijde van de steel gemerkt met het stadswapen van Amsterdam. Eventuele initialen zijn in de kroon niet (meer) leesbaar. De derde lepel (VAL2-8-3) heeft een ovale bak, een zeskantige steel met een platte, halfronde en verdikte beëindiging. De aanhechting op de bak is voorzien van een dubbellof. Een merk is op deze 19 cm lange lepel niet (meer) zichtbaar (afb. 52). Naast dit metalen huisraad waren ook vijf hand gesmede spijkers van maximaal 7,2 cm lang (3 duim) in de beerput gegoooid.

Organisch materiaal

Van been zijn een mesheft (VAL2-8-4) en een dop met schroefdraad (VAL2-8-7) dat op een kleine (naalden)koker kon worden geschroefd. Van hout zijn drie spanen dozen (VAL2-8-11, VAL2-8-12 en VAL2-8-13), een handvat van een stuk gereedschap, mogelijk van een handboor of avegaar (VAL2-8-10) en een mesheft (VAL2-8-9) (afb. 53).

53 Het houten handvat (VAL2-8-10), de benen dop van een koker (VAL2-8-7) en de mesheften uit hout (VAL2-8-9) en been (VAL2-8-4) uit beerput 2

Daarnaast bevatte de beerput fragmenten van twee schoenen (VAL2-8-14 en VAL2-18-5) van rundleer, waaronder een kinderschoen met een lengte van 16 cm. Beide schoenen werden aan de voorzijde gesloten met een gesp en zijn voorzien van een hak die was opgebouwd uit plakjes leer. Deze zijn aan de zool bevestigd met houten pennetjes. Dit model schoenen was in Amsterdam gangbaar in het eerste kwart van de 18de eeuw.⁹⁸

Naast meer dan 60 dierlijke botten en enkele oesterkleppen, te beschouwen als afval van menselijke consumptie, bevatte de put een pluk afgeknipt mensenhaar (VAL2-8-20) en een pluk dierlijk haar. Dergelijk haar werd bij het breeuwen gebruikt om naden tussen scheepsplanken te dichten en stond bekend als 'werk'.

⁹⁸ Vergelijkbare schoenen zijn opgegraven in de Oostenburgermiddenstraat (MenA vindplaats OBM, 1982), zie Baart et al 1986, 118-121.

Bouwceramiek

De beerput bevatte een complete wandtegels (VAL2-8-17). De tegel is polychroom beschilderd met een hoekversiering van lelies in blauw en oranje en een decor dat bekend staat als een 'bloem op een grondje'.⁹⁹ Soortgelijke tegels waren nog *in situ* aanwezig tegen de schouwwand (S 8) in de achterbouw (S 7, de vermoedelijke keukenruimte) van het pand aan de Valkenburgerstraat 196 waartoe de beerput behoorde (zie afb. pag 5).

4.3.3 Beerput 3 (1700-1750)

Ter hoogte van de achterbouw van Valkenburgerstraat 194 aan de westzijde van de Fortuinengang (afb. 28, perceel V) was een halfsteens ondiepe bak gemetseld (S 14). De oorspronkelijke functie is niet bekend, maar in de 18de eeuw is de bak gebruikt als beerput (BP 3). Het afval in de put (VAL2-15) was sterk gefragmenteerd en bevatte ca. 50 scherven van huishoudelijk vaatwerk (test, pispot, borden, kom, lekschaal, olielamp, kan) uit roodbakkend en witbakkend aardewerk, faience, industrieel vervaardigd Engels stoneware, porselein en steengoed (VAL2-15). Het afval kan worden gedateerd in de eerste helft van de 18de eeuw. Het vondstcomplex bevat twee complete objecten, een glazen medicijnflesje (VAL2-15-3, cat. nr. 17) en een miniatuur tinnen bordje (VAL2-15-1) met een diameter van 4,8 cm (afb. 54).

54 Naast gefragmenteerd vaatwerk bevatte beerput 3 een flesje (VAL2-15-3) en een speelgoedbordje van tin (VAL2-15-1)

⁹⁹ Respectievelijk type A 05.01 en type C.02, Pluis 1998, 411 en 542.

4.3.4 Beerput 4 (1675-1750)

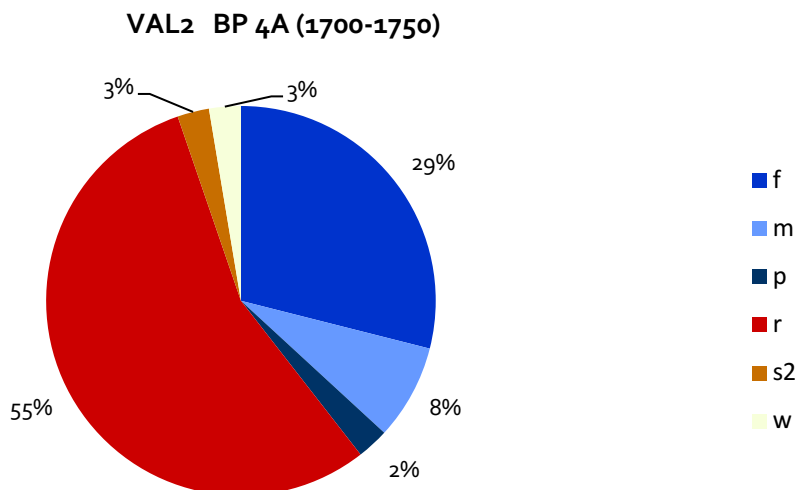
Achter het pand Valkenburgerstraat 188 (afb. 28, perceel VI) bevond zich een rechthoekige gemetselde put van 2,75 x 2,25 m (S 15). Deze was opgevuld met twee beerlagen, die van elkaar werden gescheiden door een niveau van een aantal horizontaal geplaatste planken (S 16). De planken zullen in het eerste kwart van de 18de eeuw op de toen aanwezige beervulling zijn gelegd. De plaatsing van de planken zou kunnen wijzen op een nieuwe gebruiker van de put die met de planken de beerputvulling van zijn voorganger wilde afsluiten. De onderste beerlaag S 15 bevond zich tussen NAP - 0,25 m - en 0,97 m en bevatte vondsten uit de periode 1675-1725). Vanaf NAP - 0,25 m was de put opgevuld met beer met afval uit de eerste helft van de 18de eeuw (VAL2-17). De vondstconcentratie in de bovenste beerlaag was met 287 fragmenten en zes objecten (VAL2-17) veel lager dan in de beerlaag onder de planken, dat 1092 fragmenten en 34 objecten (VAL2-19) bevatte.

Vondsten uit bovenste beerlaag (VAL2-17)

Keramiek

De keramiek uit dit deel van de vulling bestaat uit borden, grappen, testen, kommen en koppen, olielampen, een deksel en pispotten van roodbakkerd aardewerk (afb. 55 en 56a en b). Een aantal objecten, zoals de zes bordjes geproduceerd in het Nederrijngebied, zijn met slib versierd. Ook bevat het afvalpakket een porseleinen kop en enkele borden en kommen uit faience.

Van de vijf rookpijpen zijn drie exemplaren met een hielmerk in een korte periode te dateren. De rookpijp met het merk IWP (VAL2-17#13) dateert tussen 1680-1695, met het merk KP gekroond (VAL2-17 #14) tussen 1712 en 1730 en met het beeldmerk Kardinaalsmuts (VAL2-17 #11) tussen 1716 en 1730. Ook de pijp zonder hiel maar met een spoor (VAL2-17 #10) kan op basis van het model worden gedateerd tussen 1700 en 1730.¹⁰⁰

55 Keramiekvondsten uit bovenste beerlaag van beerput 4, uitgesplitst naar bakselsoort (f = faience, m = majolica, p = porselein, r = roodbakkerd aardewerk, s2 = steengoed en w = witbakkerd aardewerk)

¹⁰⁰ Duco 2003.

Beerput 4 (VAL2-17)	s2	jy	r	w	m	f	p	totaal
Grape			5	1				6
Deksel			1			1		2
Lekschaal			1					1
Bord			7		3	4		14
Kom			3					3
Kop						6	1	7
Kan	1							1
Test			2					2
Olielamp			1					1
Pispot			1					1
totaal	1		21	1	3	11	1	38

56a Keramiekvondsten uit de bovenste beerlaag in beerput 4 (VAL2-17) naar object en bakselsoort, geteld naar MAE

Beerput 4 (VAL2-17)	s2	Jy	r	w	m	f	p	totaal
Kook/keukengerei			7	1		1		9
Tafelgerei			10		3	10	1	24
Opslag/schenkgerei	1							1
Verlichting/verwarming			3					3
Sanitair			1					1
Overig								
totaal	1		21	1	3	11	1	38

56b Keramiekvondsten uit de bovenste beerlaag in beerput 4 (VAL2-17), uitgesplitst naar functie, geteld naar MAE

Glas, metaal en organisch materiaal

Tot de vondsten uit glas behoren naast scherven vensterglas ook een wijnfles, een bekerglas en enkele kelkglazen. Verder bevatte de beerput een vingerhoed (VAL2-17-1) en een rijkversierd houten mesheft (VAL2-17-2) (afb. 57). De vingerhoed is gegoten uit geelkoper, de putjes op de kop zijn met een rad aangebracht in rechte lijnen. Dergelijke eenvoudige modellen zijn in Amsterdam vaker aangetroffen in archeologische context en dateren uit de 18de eeuw.¹⁰¹ Het mesheft is gesneden uit pokhout (*Guaiaacum*), een tropische houtsoort dat bijzonder hard en slijtvast is en zich goed leent voor gedetailleerd snijwerk. Ook dit mesheft dateert uit de 18de eeuw.

Beerput 4 (VAL2-17)	Pijp.	Gl.	Met.	Ht.	bn/ivr.	git	Tx.	Bwmat.	totaal
Rookpijp	7								7
Drinkglas		8							8
Fles		1							1
Vingerhoed			1						1
(mes)heft				1					1
totaal	7	9	1	1					18

56c Objecten uit de bovenste beerlaag in beerput 4, uitgesplitst naar materiaalcategorie. Pijp = pijpaaarde, Gl = glas, Met = metaal, Ht = hout, Bn/ivr = been/ivoor, git= git of gagaat, Tx = textiel en Bwmat = bouwmetaal

¹⁰¹ Langedijk en Boon 1999, 81-83.

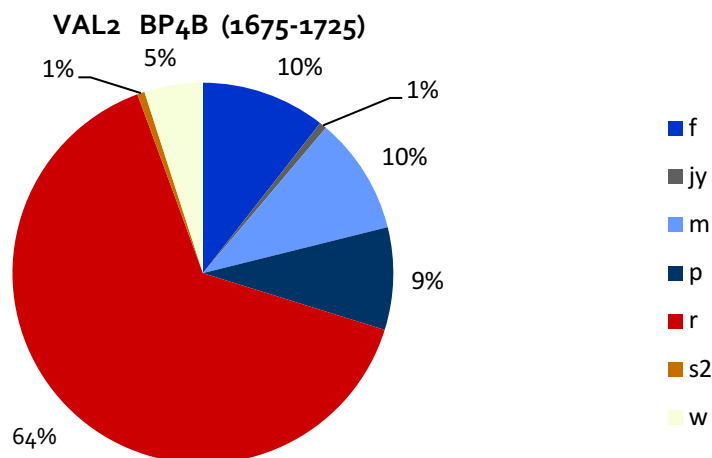

57 De geelkoperen vingerhoed (VAL2-17-1) en het pokhouten mesheft (VAL2-17-2) uit beerput 4

Vondsten uit onderste beerlaag s 15 (VAL2-19)

Keramik

Ook de keramik uit de onderste beervulling bestaat uit alledaagse gebruiksvoorwerpen (afb. 58 en 59a en b). Het keuken/kookgerei omvat twee bakpannen, 52 grappen, acht deksels, een lekschaal en drie steelkommen. Eén van de steelkommen (VAL2-19-22, cat nr.28) heeft als bijzonderheid dat de steel links van de schenktuit was bevestigd. Van een dergelijk linkshandig model zijn in Amsterdam geen parallellen bekend. Het keuken/kookgerei is hoofdzakelijk uit roodbakend aardewerk vervaardigd. Uitzondering vormen vier grappen uit witbakende klei en een kookpot uit grijsbakend aardewerk, een zogeheten jydepot. Deze laatste is afkomstig uit Jutland, Denemarken waar de handgevormde kookpotten in de 17de en 18de eeuw een belangrijk exportartikel vormden. Het tafelgerei omvat 60 borden, zes kommen en negen koppen en is vervaardigd uit roodbakend aardewerk (23 borden, drie kommen en twee koppen), witbakend aardewerk (een kom), majolica (15 borden, een kom), faience (13 borden, een kom en drie koppen) en Chinees porselein (negen borden en vier koppen). De groep verlichting / verwarming bestaat uit een komfoor, twee testen, een kandelaar en een olielamp, de groep sanitair uit zeven pispotten en twee zalfpotten van rood- en witbakende klei gemaakt. De zes rookpijpen van pijpaaarde hebben een trechtervormige ketel. Drie pijpen zijn voorzien van een hiel met een merk: VD ongekrond

58 Keramikvondsten uit onderste beerlaag van beerput 4, uitgesplitst naar bakselsoort (f = faience, jy = jydepot, m = majolica, p = porselein, r = roodbakend aardewerk en s2 = steengoed met oppervlaktebehandeling)

Beerput 4 (VAL2-19)	s2	jy	r	w	m	f	p	totaal
Bakpan			2					2
Grape		1	47	4				52
Deksel			8					8
Lekschaal			1					1
Steelkom			3					3
Bord			23		15	13	9	60
Kom			3	1	1	1		6
Kop			2			3	4	9
Komfoor			1					1
Test			2					2
Kandelaar				1				1
Olielamp				1				1
Pispot			7					7
Zalfpot			1	1				2
Vaas							1	1
totaal		1	100	8	16	17	14	156

59a Keramiekvondsten uit onderste beerlaag beerput 4 (VAL2-19) naar object en bakselsoort, geteld naar MAE

Beerput 4 (VAL2-19)	s2	Jy	r	w	m	f	p	totaal
Kook/keukengerei		1	61	4				66
Tafelgerei			28	1	16	17	13	75
Verlichting/verwarming			3	2				5
Sanitair			8	1				9
Overig							1	1
totaal		1	100	8	16	17	14	156

59b Keramiekvondsten uit onderste beerlaag beerput 4 (VAL2-19), uitgesplitst naar functie, geteld naar MAE

(VAL2-19 #22, 1715-1730), VW gekroond (VAL2-19 #23, 1705-1730) en kikvors gekroond (VAL2-19 #24, 1697-1738). De andere drie (VAL2-19 # 21) hebben geen hiel maar een spoor en kunnen worden gedateerd in de periode 1715-1730. Eveneens uit pijpaaarde zijn twee kleine figuurtjes, waarvan hoofd en torso ontbreken (VAL2-19-14 en VAL2-19-15).

Glas

Het glas in de beerput omvat de fragmenten van vier verschillende drinkglazen (VAL2-19 # 11), van vier flessen (VAL2-19 #10) en van een ruitje uit vensterglas (VAL2-19 #10).

Metaal

De beerput bevatte een 2,5 cm lange dubbele vishaak met een 14 cm lange onderlijn van koperdraad (VAL2-19-7) en een tinnen zandstrooiertje van 6,9 x 4,9 x 3,4 cm (VAL2-19-2)(afb. 60).

Beerput 4 (VAL2-19)	Pijp.	Gl.	Met.	Ht.	bn/ivr.	git	Tx.	Bwmat.	totaal
Rookpijp	6								6
Beeld	2								2
Drinkglas		4							4
Fles		4							4
Vishaak			1						1
Zandstrooier			1						1
Borstel				1					1
Garenklos				1					1
Nap				1					1
Speelschijfje				1					1
Stop				2					2
(mes)heft					1				1
Kam					1				1
Kraal						1			1
Haarnet							1		1
Wandtegel								2	2
Overig			2						2
totaal	8	8	4	6	2	1	1	2	32

59c Objecten uit onderste beerlaag beerput 4, uitgesplitst naar materiaalcategorie. Pijp = pijpaaarde, Gl = glas, Met = metaal, Ht = hout, Bn/ivr = been/ivoor, git= git of gagaat, Tx = textiel en Bwmat = bouw materiaal

Dit bakje maakte oorspronkelijk onderdeel uit van een zogenaamd Raadsheertje. Een 18de-eeuws schrijfstel dat bestond uit een klein tinnen kastje waarin een inktpot, zandstrooier en pennenlaatje, allen eveneens uit tin, konden worden geborgen. Dergelijke schrijfstellen waren gangbaar vanaf het midden van de 18de eeuw. Vermoedelijk is de tinnen zandstrooier door haar gewicht vanaf de bovenste beerlaag langs de planken doorgezakt tot onderin de put.

60 Het tinnen zandstrooier (VAL2-19-2 en de vishaak met onderlijn VAL2-19-7 uit de onderste beerlaag van beerput 4

Organisch materiaal

Van hout waren een nap (VAL2-19-4, eikenhout), een garenklos (VAL2-19-3) en een speelschijfje (VAL2-19-13, vurenhout).¹⁰² Daarnaast bevatte de vulling een haarnetje van zijde (VAL2-19-5), een luizenkam uit been (VAL2-19-9) en een mesheft van ivoor (VAL2-19-1) (afb. 61). Op basis van de barokke vormgeving van het mesheft kan deze gedateerd worden in de periode 1650-1675 en behoort daarmee tot de oudst dateerbare vondsten uit deze context. Een kraal uit de beerput (VAL2-19-8) was gemaakt van git, een fossiele delfstof die is ontstaan door het samenpersen van het hout van een bepaalde boom uit de Jura periode. Het 'gitzwarte' materiaal kan goed verwerkt worden tot gladde glanzende objecten zoals kralen en broches.

61 De eikenhouten nap (VAL2-19-4) en het ivoren mesheft (VAL2-19-1) uit de onderste beerlaag uit beerput 4

¹⁰² Determinatie H. Ploegmakers Amsterdam.

5 Synthese en conclusies

De Valkenburgerstraat is gelegen op het eiland Marken, dat samen met de eilanden Uilenburg en Rapenburg eind 16de eeuw aan de oostzijde van de stad werd aangelegd voor de vestiging van scheepstimmerwerven. De VOC kreeg een werf op Rapenburg tot haar beschikking. Op Uilenburg en Marken kwamen werven voor kleinere vaartuigen als schuiten en pramen, waaronder de Stadsschuitenmakerij. Na de aanleg van de oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg en Oostenburg verplaatsten de scheepsbouwactiviteiten zich rond 1660 naar het diepere vaarwater van het IJ. In het kielzog van deze ontwikkeling werden de oude werfkavels op Marken vanaf de tweede helft van de 17de eeuw gaandeweg opnieuw ingericht met (steeg)woningen, pakhuizen en bedrijfsgebouwen. In de 18de en 19de eeuw werd Marken gekenmerkt door een toenemende verpaupering en armoede.

5.1 De aanleg van het werfeiland Marken

Bij de stadsvergroting van 1592, de Tweede Uitleg, werd Amsterdam aan de oostzijde uitgebreid. In het drassige veenweidegebied tussen de Sint-Anthoniesdijk en het IJ werden de eilanden Marken, Uilenburg en Rapenburg gevormd door een grachtenstelsel te graven en met de vrijgekomen grond het tussenliggende gebied op te hogen. De bodem bestond uit natuurlijk veen dat bij hoog water overdekt was geraakt met IJ-sediment. Hierop was begroeiing ontstaan die de basis heeft gevormd voor een veenpakket dat eind 16de eeuw het maaiveld vormde van het buitendijks gebied. Met de aanleg van de eilanden werd met het kleig en weinig materiaal afkomstig uit de grachten dit maaiveld opgehoogd. De top van deze ophoging bevindt zich tegenwoordig – na vier eeuwen bodemdaling – op gemiddeld NAP -1,00 m.

5.2 Verkaveling van Marken

Na de aanleg van de eilanden werden deze opgedeeld in afzonderlijke kavels. De kavels op Uilenburg, met een standaardafmeting van 80 voet breed (22,64 m) en 150 voet lang (42,45 m),¹⁰³ werden in december 1593 geveild. De kavels op Marken werden een jaar later uitgegeven. Eerst moest, na klachten over de geringe breedte van de Uilenburgergracht door de werfeigenaren op Uilenburg, de noordoever van het eiland Marken worden afgestoken om de gracht te verbreden.

Op een kaart van Cornelis Danckertsz. de Rij (afb.5) uit 1659 zijn aan de oostzijde van Marken nog een aantal van de oorspronkelijke brede 'oerkavels' langs de Uilenburgergracht zichtbaar. De kavels waren niet zoals op Uilenburg standaard uitgezet, maar varieerde in breedte tussen de 85 en 88 voet (24 en 25 m). De lengte van de kavels was door het afsteken van het eiland minder dan gepland. Vanaf het westen naar het oosten liep de lengte van de kavels op van 100 tot 128 voet (28,3 tot 36,2 m). Op het westelijk deel van Marken, zo ook ter hoogte van de plangebieden VAL 1 en VAL2, waren de oorspronkelijke 'oerkavels' in 1659 al opgesplitst in smallere erven. Meestal was een kavel in tweeën gesplitst, in een aantal gevallen was een half kavel verder opgedeeld. Een plattegrond van Jacob Bosch uit 1700 toont aan dat het opsplitsen

¹⁰³ Jayasena en Schmitz 2012, 120-121. Een Amsterdamse voet is 28,3 cm.

van de oorspronkelijke kavels van Marken, het zogenaamde smaldelen, zich in de tweede helft van de 17de eeuw verder heeft voortgezet (afb. 6).

De vindplaatsen VAL1 en VAL 2 liggen ter hoogte van drie van deze 'oerkavels', van west naar oost aangeduid als A, B en C. De vindplaatsen omvatten de helft van kavel A, het hele kavel B en een deel van kavel C (afb. 13).

Op basis van archeologische gegevens kan worden geconcludeerd dat de eerste gebruikers van de kavels direct na de oplevering van het eiland hellingen hebben aangelegd en de percelen door landwinning in de Uilenburgergracht hebben verlengd. De variatie in materiaal en uitvoering waarmee deze eerste landwinningen werden verwezenlijkt wijst op een individuele aanpak door de verschillende eigenaren en niet op een van stadswege uitgevoerde inrichting van het gebied. Op basis van de geconstateerde verscheidenheid in de uitvoer van de landwinningen, hellingconstructies, oeverversterkingen en beschoeiingen uit de vroegste fase werden tijdens het archeologisch veldwerk de 'oerkavels' opgesplitst in zes afzonderlijke percelen. Perceel I ligt op kavel A, de percelen II tot en met V vormen samen kavel B en perceel VI heeft oorspronkelijk onderdeel uitgemaakt van kavel C.

Door de archeologische gegevens met betrekking tot de eerste gebruikperiode te combineren met het kaartbeeld van De Rij uit 1659 (afb. 5) kan worden geconcludeerd dat de percelen II en III, net als de percelen IV en V, samen één werfperceel op het oerkavel B hebben gevormd. De werfpercelen op oerkavel B bestonden uit een werfterrein, dat langs de gracht was begrensd met een beschoeiing, en een naastliggende strook waar een met houtwerk versterkt talud was gevormd richting het water. Ook op kavel A beperkte het versterkte talud zich tot een deel van de oeverlijn van het werfperceel, dat hier nog de volle breedte van het oerkavel innam. De aangetroffen hellingconstructies op de kavels hadden een breedte van ca. 6 m.

Daarnaast kan worden geconcludeerd dat in de tweede helft van de 17de eeuw deze percelen gaandeweg als werfterrein buiten gebruik zijn gesteld. Deze archeologisch aangetoonde ontwikkeling kan in verband worden gebracht met de historisch bekende verplaatsing van scheepsbouwactiviteiten van het eiland Marken naar de nieuw aangelegde oostelijke eilanden vanaf circa 1660. Vervolgens komen op Marken pakhuizen, werkplaatsen en woonhuizen. Op grote delen van het eiland ontstonden door het verder smaldelen van de erven veel sloppen en stegen.

Tot slot lijkt de praktijk van individuele landwinningen zich voort te zetten tot in de 18de eeuw. Het aldus ontstane rafelige verloop van de oeverlijn veranderde in de 19de eeuw niet of nauwelijks meer, totdat rond 1890 de oeverbegrenzing van stadswege was rechtgetrokken en met de huidige kade op haar plaats werd gefixeerd.¹⁰⁴

5.3 Van werfterrein naar stedelijk gebied

5.3.1 Kavel A, perceel I

Dit wigvormige kavel (langs de straat 67,5 voet = 19 m en langs de gracht 101,25 voet = 28,6 m breed) was oorspronkelijk eigendom van koopman Sieuwert Sem, maar in 1659 in bezit van Hendrik IJsbrantsz. Op de oostzijde van de kavel stonden in 1659 de pakhuizen "In den Coortuinen". In 1700 was ook de westzijde bebouwd. De kavel was toen nog steeds eigendom van

¹⁰⁴ Veerkamp 2009, 102.

één en dezelfde eigenaar. Tussen de pakhuizen en de nieuwe bebouwing lag de Wijdegang richting het achterterrein.

In de eerste jaren van de 17de eeuw werd centraal op het perceel een eenvoudige helling langs de oever aangelegd op een mat van biez en rijshout. Het hogere deel van de helling was opgebouwd uit eikenhouten leggers die op het rijshout waren gelegd, het laagste gedeelte van de constructie bestond uit een 6 m brede vloer van secundair gebruikt planken. Dit vloerhout was ingebed in een dik pakket aan elkaar gekoekte houtsnippers, als gevolg van het feit dat dit deel van de hellingconstructie hoofdzakelijk onder water heeft gelegen. Het omliggende werfterrein was herkenbaar aan een dik pakket houtsnippers. Rond 1650 raakte de helling buiten gebruik en verdween de plankenvloer onder een pakket klei waarmee het hellingtalud werd genivelleerd en opgehoogd.

Vervolgens verscheen vóór 1659 een groot dubbelpand dat vanaf de straat bijna het gehele oostelijke kaveldeel vulde. Ondanks de omvang was het gebouw bijzonder eenvoudig gefundeerd op houten blokken die in het onderliggende houtsnipperpakket waren ingegraven. Dit houtsnipperpakket was richting de gracht dikker dan aan de straatzijde van het perceel. Door geen heipalen te gebruiken maar een simpele staalfundering toe te passen was het gebouw onderhevig aan verzakking in deze instabiele ondergrond. De bouwmuren waren richting de gracht dan ook 30 cm dieper weggezakt dan landinwaarts. De gekozen bouwwijze noodzaakte de vernieuwbouw van een deel van de achtergevel en westelijke zijgevel, nadat de oorspronkelijke muren waarschijnlijk waren ingestort. De nieuw geplaatste muren werden wel deugdelijk gefundeerd op een dubbele paalfundering. Ter hoogte van de voormalige helling was tegen de achtergevel van dit brede pand een steiger aangelegd. In de 18de eeuw werd de steiger, mogelijk na instorting van de achtergevel van het pand, opgegeven. Het perceel werd opnieuw verlengd met een aanplemping achter een nieuwe kade, waarvan de trekankers door het opgegeven steigerplankier waren geslagen. In 1887 werd het pand aan de straatzijde vervangen door het wooncomplex Valkenburgerstraat 202-210 waarin de Wijdegang werd opgenomen. Direct achter dit woonblok verscheen een bedrijfsgebouw dat ook perceel II besloeg. Het terrein langs de gracht werd in gebruik genomen voor de opslag van oud ijzer.

5.3.2 Kavel B, westelijke helft met percelen II en III

Het oorspronkelijk 86,5 voet (24,5m) brede kavel B was in 1659 opgesplitst in twee percelen van 43 voet (12 m) en 43,5 voet (12,5 m) breed. De westelijke helft kwam in handen van de schuitenmaker Cornelis Jansz. Dit kaveldeel beslaat de archeologische percelen II en III.

Vrijwel direct nadat het terrein in gebruik werd genomen was met een landwinning in de gracht de westelijke helft van het kaveldeel (perceel II) met ca. 3 m vanuit de oorspronkelijke oever verlengd. Van deze eerste oever, op ca. 30 m uit de rooilijn langs de Valkenburgerstraat, resteerden enkele palen op een rij waartegen nog een aantal horizontaal boven elkaar geplaatste beschoeiingsplanken aanwezig waren. De landwinning was uitgevoerd door een caisson van hout te vullen met zand en grote brokken vuursteen en graniet. Op het naastgelegen perceel III lag een helling die twee gebruiksfasen heeft gekend. De oudste helling dateerde uit de periode 1600-1640. De hellingvloer was samengesteld uit secundair gebruikt grenen- en eiken bouw- en scheepshout dat op enkele dwarsliggers was gelegd. Net als op perceel I lag ook dit houtwerk in een pakket ingewaterde snippers en spaanders. Op de oudste houtconstructie was een tweede helling gebouwd, die tot circa 1675 in gebruik is geweest. Van deze tweede helling waren alleen nog de

dwarsliggers, bestaande uit secundair gebruikt scheepshout, over. Aan weerszijden van de hellingconstructie waren sporen aanwezig van grenenhouten schotten die de zijanten van een bijna 6 m brede hellingbak hebben gevormd. Het werfterrein en het hellingtalud waren overdekt met houtsnippers. Ook op de grachtbodem ter hoogte van de helling lagen houtsnippers en – spaanders afkomstig van de activiteiten op het terrein. Langs de Valkenburgerstraat was tussen 1625 en 1647 bebouwing verschenen. Het achterliggende werfterrein kon via de Vissersgang, waarvan de ingang tussen de huizen lag, worden bereikt.

Na stopzetting van de werfactiviteiten werd de halve oerkavel vóór 1700 verder opgesplitst waarbij de Vissersgang de grens vormde tussen de beide nieuwe erven (afb. 6). Deze nieuwe erven komen overeen met de archeologische percelen II en III. Beide erven werden met een landwinning verlengd. Die op het linker erf (perceel II) werd gemarkeerd met een beschoeiing die met trekankers was gezekerd. De tussenliggende waterstrook werd opgevuld met klei vermengd met afval en puin. Met hetzelfde materiaal werd ook het achterliggende terrein opgehoogd. Op basis van de vondsten in het ophoogmateriaal zijn deze werkzaamheden te dateren voor 1675. Ten westen van de Vissersgang werd op het voormalige werfterrein een langgerekt huizenblokje gebouwd. Voor deze bebouwing was gebruik gemaakt van een fundering op een langshout dat direct op een enkele rij palen was gelegd. Deze bouwmuren vertoonden geen spoor van verzakking in tegenstelling tot de aanbouw die in de 18de eeuw aan de noordzijde ter hoogte van de landwinning in de gracht was geplaatst. Het muurwerk van de aanbouw was niet onderheid en daarom mee gezakt met de ondergrond die, opgebracht buiten de oorspronkelijke oeverlijn, na de bouw nog verder was ingeklonken. De bebouwing op perceel II werd kort na 1876 gesloopt om plaats te maken voor een groot pand dat ook het naastgelegen perceel I in beslag nam. Deze nieuwbouw, die simpelweg op de fundering van de 17de-eeuwse bebouwing was geplaatst, verdween voor 1923.

Op het rechter erf (perceel III) werd na beëindiging van de werfactiviteiten rond 1675 vlak voor het talud een beschoeiing aangelegd waarna de hellingconstructie werd afgedekt met zand en puin. Tussen 1700 en 1725 werd het erf opgehoogd en met een landwinning verlengd. Op dit langgerekte perceel verscheen een gebouwtje dat via de Vissersgang was te bereiken. De bouwmuren waren licht gefundeerd op een langshout dat lokaal met een enkele paal was onderheid. Voor 1832 was deze bebouwing verdwenen (zie afb. 8a).

5.3.3 Kavel B oostelijke helft met percelen IV en V

De oostelijke helft van kavel B was oorspronkelijk eigendom van Cornelis Gijsbertsz. maar werd voor 1659 overgedaan aan Claes Teunisz. Tol. Op dit kaveldeel, dat de percelen IV en V beslaat, waren langs de straat tussen 1625 en 1647 drie woonhuizen verzeen.¹⁰⁵ Via de Fortuinengang, aan de oostzijde van deze bebouwing, kon men het achterterrein bereiken.

Ter hoogte van het achterterrein van perceel IV waren de dieper gelegen 17de- en 18de-eeuwse sporen door recente graafwerkzaamheden verloren gegaan. Op het naastgelegen perceel V vormde een kleiig pakket met houtsnippers en een band zaagsel met kalkbrokken de neerslag van de eerste werkzaamheden ter plaatse. Rond 1640-1650 werd het erf verlengd door een aanplemping in de gracht, waarbij ook hier gebruik werd gemaakt van een caisson. Op het aldus verlengde erf werd een talud opgeworpen van dunne lagen veen met zand en kiezelstenen waarop

¹⁰⁵ Bouwfase gebaseerd op kaartbeelden van Van Berckenrode uit 1625 en 1647 (zie afb. 5).

een plankier uit brede eikenhouten planken werd aangelegd. Het gebruikte hout vertoonde geen andere gebruikssporen, was redelijk uniform van maat en vermoedelijk speciaal voor de helling gezaagd. Dit plankier, aan weerszijden begrensd door rechtopstaande planken, had een breedte van ca. 6 m. Na opheffing van de helling activiteiten was het plankier afgedekt door een ophoging die aansloot op een stevige beschoeiing die 3 m voorbij het plankier in de Uilenburgergracht was aangelegd.

Voor 1700 was op het achterterrein van dit oostelijke kaveldeel over de volle breedte van 12 m een pand gebouwd. De fundering was zwaar uitgevoerd met 2,5 steens brede muren op 11 cm dikke en 65 cm brede langshout. In 1877 werd het gebouw gesloopt om plaats te maken voor het omvangrijke complex van brood- en meelfabriek 'De Amstel'.

5.3.4 Kavel C met perceel VI

Het meest oostelijk gelegen archeologische perceel lag op het westelijk deel van oerkavel C. Op dit deel van de kavel waren geen hellingconstructies aangelegd. Wel vormde het aanwezige houtsnipperpakket een aanwijzing dat ook hier intensief hout was bewerkt. Tussen de houtsnippers lagen enkele stukken scheepshout, waaronder twee fragmenten van een kielbalk. Na beëindiging van de werfactiviteiten werd het terrein tussen 1640 en 1660 opgehoogd met een zandpakket vol kalkbrokken, stukken vuursteen en grote kiezelstenen. In de 18de eeuw werd het erf verlengd met een landwinning. De nieuwe oever kreeg een stevig uitgevoerde beschoeiing van grenenhouten planken die in één lijn was gezet met die van het naastgelegen perceel VI.

Het achterterrein van perceel VI werd in de 18de eeuw bebouwd met een pand, waarvan nog slechts de achtergevel restte. Het metselwerk was anderhalf steens breed. Op basis van de nog aanwezige aanzetten voor de zijgevels kan de breedte van het pand op bijna 5 m worden bepaald. Na de sloop van dit pand werd in de tweede helft van de 19de eeuw een veel breder pand gebouwd dat in oostelijke richting buiten de opgravingsput doorliep over het naastgelegen achterterrein. Het betreft hier ongetwijfeld een onderdeel van de meel- en broodfabriek 'De Amstel' die vanaf 1877 langs de Uilenburgergracht werd gebouwd en zich tot achter de woonhuizen Valkenburgerstraat 182-188 uitstrekte.

5.3.5 Materiele cultuur van Marken

Vondsten tussen houtsnippers

De vondsten in de houtsnipperlagen vormen allereerst de neerslag van de activiteiten rond de scheepshellingen. Onder de vondsten tussen de houtsnippers op de verschillende werfpercelen waren smeedijzeren nagels met een platte – of beitelpunt en een piramidevormige kop van verschillende lengte. De grootste groep nagels (bijna 60 %) wordt gevormd door de twee- tot vierduimers (ca. 5 tot 10 cm). In totaal was 85% van de nagels korter dan zes duim (15 cm), wat mogelijk wijst op de relatief geringe omvang van de vaartuigen die op (dit deel van) Marken werden vervaardigd.

Naast ijzeren nagels bevatte het snipperpakket gereedschap, waaronder een kolentang, een houtsnijbeitel, een doorslag of drevel en een zeilmakersnaald, en brokken harpuijs. Dit mengsel van pijnboomhars, zwavel en lijnolie werd in gesmolten toestand gebruikt om houten scheepsdelen te beschermen tegen aangroei, verwering en paalworm. Ter hoogte van de

houtconstructies langs de oever werd koehaar aangetroffen dat als breeuwsel werd gebruikt om de naden tussen de huidplanken van een vaartuig dicht te stoppen.

Tot slot bevatte het pakket houtsnippers en spaanders ook bewerkt (scheeps)hout: gevormd eikenhout met een lengte tussen 30 en 60 cm en voorzien van voorgeboorde gaatjes, een aantal ronde pennen en kleine wigjes eveneens van eikenhout en een roerblad. De pennen werden gebruikt bij het tot stand brengen van houtverbindingen. Door de wigjes, de zogenaamde 'arkjes', vervolgens in het uiteinde van een houten pen te slaan werd deze in de verbinding gefixeerd.

Daarnaast bevatten de landwinningen en ophogingen afval dat voor het merendeel bestond uit gefragmenteerde, in Amsterdamse context gangbare, huisraad uit keramiek en glas.

Beerputten

Tot slot gunt het afval uit de beerputten een blik in de keuken en op tafel bij een aantal huishoudens op Marken. Achter de panden Valkenburgerstraat 188-200 zijn vier beerputten opgegraven. De putten bevatten naast een beervulling ook een (relatief beperkte) hoeveelheid vondsten. Beerputten waren in eerste instantie bedoeld als latrine, maar deden ook vaak dienst als afvalput. Om stankoverlast te beperken werden beerputten meestal aangelegd op een binnenplaats achter het woonhuis. In de regel was de put voor privégebruik door de bewoners van de begane grond. Was de binnenplaats bereikbaar via een openbare gang of vanuit verschillende percelen, dan kon één put door meerdere huishoudens worden gebruikt. Dit laatste zou kunnen gelden voor beerput 3 die was aangelegd op de binnenplaats achter nummer 194 en vanaf de Valkenburgerstraat was te bereiken via de Fortuinengang.

Het leeuwendeel van de vondsten uit de beerputten is te dateren binnen de periode 1675-1800, terwijl de woonhuizen al eerder, tussen 1625 en 1647¹⁰⁶, waren gerealiseerd. Het lijkt erop dat de meeste putten als afvalbak in gebruik zijn genomen nadat de werfactiviteiten op Marken waren afgesloten. Op basis van vondsten die zijn gedaan tussen de houtsnippers en langs de beschoeiingen op de diverse percelen werd het huishoudelijk afval uit de eerste periode van Marken waarschijnlijk direct in de gracht of op het achterterrein gegooid. Dat deze praktijk ook veel langer werd aangehouden bleek bij de archeologische onderzoeken op Valkenburgerstraat 130-146 en 76-102 waar geen beerputten werden getraceerd, maar wel afvalstorts in kuilen op het achterterrein en in de Uilenburgergracht.¹⁰⁷

Beerput 1 (1675-1775)

Beerput 1 van Valkenburgerstraat 200 bevatte weliswaar een zeer beperkte hoeveelheid vondsten (N = 26), maar had wel aantoonbaar de langste omlooptijd van de vier beerputten als afvalbak. De oudste vondst, een fragment van een steengoed kan uit Raeren dateerde uit de begindagen van het eiland Marken. De jongste vondst, een fragment industriële keramiek uit Maastricht uit de periode 1878-1930, kan vlak voor de sloop van de bebouwing rond 1925 in de put zijn beland. Gelet op de datering van de oudste vondsten kan deze put al in gebruik zijn geweest vanaf de beginperiode van het eiland toen op Marken schuiten werden gebouwd en onderhouden.

Beerput 2 (1675-1800)

Beerput 2 was gelegen op de binnenplaats achter Valkenburgerstraat 196 en is rond 1750 gedeeltelijk geleegd. Onderin de put bestond de vulling uit zwarte beer met vondsten (N = 137) uit

¹⁰⁶ Kaartbeeld Van Berckenrode 1625 en 1647, afb. 4.

¹⁰⁷ Gawronski en Jayasena 2016 en Jayasena, Terhorst en Maas 2020.

de periode 1675-1750 die scherp aftekende met de bovenliggende groene beer met vondsten (N = 12) uit de periode 1750-1800. De duidelijke cesuur tussen beide lagen is een aanwijzing dat de put rond 1750 gedeeltelijk was geleeegd om ruimte te maken voor verder gebruik. De vondsten bestaan hoofdzakelijk uit verschillende alledaagse huishoudelijke gebruiksvoorwerpen. Wat betreft de samenstelling van de keramiek bakselgroepen en hun onderlinge verhoudingen komt het afval uit de onderste beerlaag (1675-1750) in grote lijnen overeen met dat uit 18de-eeuwse beerputten elders in Amsterdam (afb. 63).¹⁰⁸ Afwijkend in deze vondstcontext zijn een faience bord met een Davidster decor en een koosjerloodje. Dit soort merkloodjes werden aan vlees bevestigd als bewijs van koosjere slacht. Deze beide vondsten kunnen worden gezien als een indicatie voor joodse bewoning op dit adres. De Valkenburgerstraat lag in de 18de eeuw in het hart van de joodse buurt die zich in die tijd uitstreckte rondom de synagogen op het Jonas Daniel Meijerplein, het Waterlooplein, Uilenburg en Rapenburg.¹⁰⁹

Beerput 3 (1700-1750)

Beerput 3 achter Valkenburgerstraat 194 was te bereiken via de Fortuinengang. De halfsteens gemetselde bak met een bodem van plavuizen had niet de gangbare verschijningsvorm van een beerput, maar werd in de 18de eeuw gebruikt als beerput. De oorspronkelijke functie is niet bekend. De vondsten in de put, hoofdzakelijk keramiek uit de tweede helft van de 18de eeuw, was sterk gefragmenteerd.

Beerput 4 (1675-1750)

Beerput 4 was gelegen achter Valkenburgerstraat 188. Ook van deze put was de vulling in twee delen te splitsen, hier fysiek gescheiden door een aantal horizontaal naast elkaar gelegde planken halverwege de put. Onder de planken bevatte de beervulling 1126 vondsten (1092 fragmenten en 34 objecten) uit ca. 1675-1700/1725, boven de planken 293 vondsten (287 fragmenten en 6 objecten) uit ca. 1700/1725-1750.

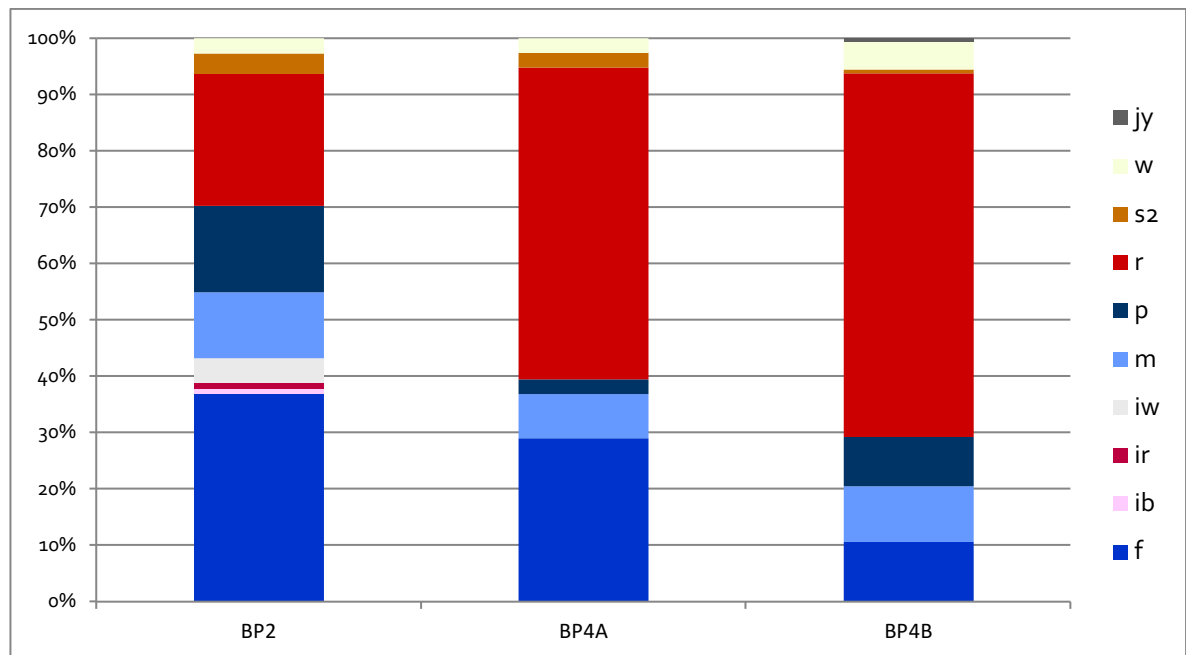

62 De keramiek uit beerput 4 bestond hoofdzakelijk uit eenvoudig vaatwerk van roodbakkend aardewerk

¹⁰⁸ Zie MenA vindplaatsen WDW (2003) Gawronski en Jayasena, 2008, NJ (2007) Gawronski, Vanoverbeke en Jayasena. 2010, RO22 (2009) Gawronski en Veerkamp. 2011, ELS (2010) Gawronski, Jayasena en Veerkamp 2012

¹⁰⁹ Zie ook Gawronski en Jayasena 2016, 101-105 en Gawronski en Jayasena 2020, 14-23..

De vondsten bestaan hoofdzakelijk uit keramiek(scherven) waarbij het roodbakkend aardewerk een opvallend groot aandeel inneemt: in de bovenste beerlaag 55% en in de onderste beerlaag 64% van de totale keramiek (afb 63). Deze roodbakkende keramiek bestaat uit standaard keukenkook en eetgerei (afb.62). Het grote aandeel van het eenvoudige aardewerk in de put kan worden beschouwd als een indicatie van geringe welstand van de gebruikers.

63 Vergelijking van vondstcomplexen uit de bovenste laag van beerput 2 (min of meer algemeen beeld van 18de-eeuwse middenklasse beerputten in Amsterdam) en uit beide beerlagen uit beerput 4 (opvallend veel eenvoudig vaatwerk van roodbakkend aardewerk). en de verhouding van de bakselsoorten f = faience, ib = Iberisch aardewerk, ir = industrieel rood, iw = industrieel wit, m = majolica, p = porselein, r = roodbakkend, sz = steengoed, w = witbakkend, jy = jydepot

6 Literatuur

Baart, J.M., W. Krook en A.C. Lagerweij, 'Opgravingen aan de Oostenburger-middenstraat', in: J.B. Kist et al (red), *Van VOC tot Werkspoor. Het Amsterdamse industrieterrein Oostenburg*. Utrecht 1986, 81-142.

Bakker, B., 'De zichtbare stad 1758-1813', in: *Geschiedenis van Amsterdam 1578-1650*, Amsterdam 2004, 17-101.

Bontemantel, H., 'De regeering van Amsterdam soo in 't civiel als crimineel en militaire' (1653 – 1672), tweede deel, 1897, 32 bijlage XII.

Duco, D.H., *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Amsterdam 2003.

Fremery, W.H.M. De, 'De opkomst der Amsterdamse haven', *Amstelodamum* 22 (1925), 23-110.

Gawronski, J., *De equipage van de Hollandia en de Amsterdam. Bedrijvigheid van de VOC in 18de-eeuws Amsterdam*. Amsterdam 1996.

Gawronski, J. en R. Jayasena, *Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. Archeologische opgraving Derde Weteringdwarsstraat (2003)*. (BMA AAR 28), Amsterdam 2008.

Gawronski en R. Jayasena, *Het eiland Marken in Amsterdam: veranderingen in de stad 1592-1930, Archeologische Opgraving Valkenburgerstraat 130-146, Amsterdam (2011-2012) (MenA AAR 90)*, Amsterdam 2016.

Gawronski, J. en R. Jayasena, 'De Amsterdamse Jodenbuurt archeologisch belicht', in: K. van Kempen en H. Berg (red), *Waterlooplein. De buurt binnenstebuiten*. Zutphen 2020, 14-23.

Gawronski, J., R. Jayasena en J. Veerkamp, 'Ons Genoegen'. *Archeologische opgraving Elandsstraat 101, Amsterdam (2010)*. (BMA AAR 67) Amsterdam 2012.

Gawronski, J., R. Jayasena, T. Terhorst, *Oostenburg: woningen en Stadsschuitenmakerswerf (1660-1800). Archeologische Opgraving Oostenburgervoorstraat (Wiener & Co), Amsterdam (2013-14)*. (MenA AAR 99) Amsterdam 2017.

Gawronski, J., R. Vanoverbeke en R. Jayasena, *Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. Archeologische opgraving Nieuwe Jonkerstraat, Amsterdam (2007)*. (BMA AAR 44), Amsterdam 2010.

Gawronski, J. en J. Veerkamp, 'Over staal, kleef en stuit. Funderingen in Amsterdam', in: J. Gawronski, F. Schmidt en M.-Th. Van Thoor (red), *Amsterdam Monumenten & Archeologie 2*, Amsterdam 2003, 10-23.

Gawronski, J., J. Veerkamp, 'Water uit de kelder. De verdwenen waterkelders van Amsterdam', in: Rossem, V. van, G. Tussenbroek, J. Veerkamp (red.), *Amsterdam. Monumenten en Archeologie* 6. Amsterdam 2007, 59-69.

Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Cluster Schievink. Archeologische opgraving Rozenstraat 68-74, Amsterdam (2009)*. (BMA AAR 61), Amsterdam 2011.

Gemeentebld, No. 474. 'Onbewoonbaarverklaringen op Valkenburg', 11 juni 1926.

Henkes, H.E., *Glas zonder glans, vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800*. (Rotterdam papers 9) Rotterdam 1994.

Hofman, W., *Amsterdam Burgerwikkarten*, Amsterdam 1981.

Hurst, J., D. Neal en H. van Beuningen, *Pottery produced and traded in North-West Europe 1350-1650*. (Rotterdam Papers VI) Rotterdam 1986.

Janse, H., *Spijkers en draadnagels*. Vereniging Ambacht & Gereedschap, Leiden 2004.

Jayasena, R., *Graaf- en modderwerk. Een archeologische stadsgeschiedenis van Amsterdam*. Utrecht 2020.

Jayasena, R. en E. Schmitz, 'Van weiland in het veen tot stedelijke kade. Oudeschans 5,7,9 en 11 interdisciplinair belicht', *Amstelodamum* 104 (2012), 115-141.

Jayasena, R., T. Terhorst en J. Maas, *Gangen, woningen en landwinning aan de Uilenburgergracht. Archeologische Opgraving Valkenburgerstraat 72-106, Amsterdam (2016)* (MenA AAR 112) Amsterdam 2020.

Jong, De, J.W.M. en M.L. Caron, 'Het Amsterdamse Tinnegietersgilde' in *Keur van Tin uit de havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam*. Antwerpen 1979, 63-90.

Kannegieter, J.Z., 'Het nieuwe grachtje e.o.', in: *BUITEN* (1927), 508.

Koster, N. en J. Schilt, *Inventarisatie Joods Cultuurhistorisch erfgoed, Stadsdeel Amsterdam Centrum, Bureau Monumenten & Archeologie* 2008.

Langedijk C.A. en H.F. Boon, *Vingerhoeden en naairingen uit de Amsterdamse bodem. Productietechnieken vanaf de late Middeleeuwen*. AWN-reeks no.2, Amsterdam 1999.

Lovegrove Pereira, S., *Finding meaning in rubbish: historical archaeology of the cesspit of a Jewish household in Amsterdam (1675-1725)*. York 2015 (MA scriptie Department of Archaeology, University of York).

Nierop, L. van, Bijdragen tot de geschiedenis van de Amsterdamse scheepsbouw, *Amstelodamum* 48 (1956), 28-42.

Oldewelt, W.F.H., 'Kohier Personeele Quotisatie 1742', Amsterdam 1945.

Olsen, V. S., *Kosjere kippen op Vlooyenburg*. Verslag materiaal practicum, Instituut voor Pre- en Protohistorie / Universiteit van Amsterdam, 1997.

Polling, A., *Maastrichtse ceramiek. Merken en dateringen*. Lochem 1997.

Poulain, M., J. van Vaerenbergh en W. de Clerq, 'A Portugese lifestyle in the Flemish countryside: ceramics of the Ximenz family (1595-c. 1700)', in: *Post-Medieval Archaeology* 51/2 (2017) 274-308.

Pluis, J., *De Nederlandse tegel, decors en benamingen 1570-1930*. Leiden 1998.

Reinders, H. , H. van Veen, K. Vlierman en P. Zwiers, 'Het onderzoek van een modderschouw op kavel MZ 6', in: *Vier werkschuiten uit de zeventiende eeuw*, Flevobericht nr. 235, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1984, 19-28.

Taverne, E. *In 't land van belofte: in de nieuwe stad. Ideaal en werkelijkheid van de stadsuitleg in de Republiek 1580-1680*, Maarssen 1978.

Veerkamp, J. 'De rafelranden van Marken', in V. van Rossem, G. van Tussenbroek, J. Veerkamp (red), *Amsterdam Monumenten & Archeologie Jaarboek 8*, Amsterdam 2009, 90-103.

Veerkamp, J., *In de Uilenburgergracht. Archeologische Begeleiding Valkenburgerstraat 14-16, Amsterdam (2016) (MenA AAR 113)*, Amsterdam 2020.

Vliet, J. van der, 'Tussen wal en schip. De Amsterdamse Lastage in de zestiende eeuw', *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* 25 (2006), 23-32.

Bijlage 1 Sporen

VAL1 VAL2	S	NAP	NAP onder	beschrijving	interpretatie	dat	vondstnr
VAL2	1	0,17 m -	0,97 m -	put (1,2 x 1,2 m) huis # 200 zonder bodem, bevat 80 cm dikke beerlaag (S 2)	beerput 1	1675-1900	VAL2-3
VAL2	2	0,17 m -	0,97 m -	80 cm dikke vulling in S 1, bevat weinig vondstmateriaal	vulling beerput 1	1675-1900	VAL2-2
VAL2	3			gemetselde bak (1,8 x 1,7 m) ten O van S 1, ten Z van S 4	waterkelder 4	1700-1900	
VAL2	4	0,64 m -	0,87 m -	muurresten op grenen langshout (33 x 7 en 46 x 10 cm) met schuifhout	pand # 200	1650-1900	
VAL2	5			laag van zand en kiezels, op S 6	ophoging percelen III - V	1700-1800	
VAL2	6	0,54 m -	1,60 m -	houtsnipperpakket onder S 5, vergelijk S 26, S 119, S 161, 162	afvalpakket houtverwerking	1600-1650	VAL2-20
VAL2	7			besloten ruimte (3,9 x 3,1 m) met betegelde schouw in achterhuis, vloer van hardstenen plavuizen	keuken # 196	1625-1700	VAL2-5
VAL2	8			haardplaats in NW-hoek S 7	schouw	1625-1700	VAL2-4
VAL2	9	0,34 m -	2,42 m -	gemetselde ronde put (ø 2,25 m), steensmantel, bevat S 11 en 12, met 3,4 cm grenenhouten bodem en ingegraven in S 6 en S 13	beerput 2	1650-1850	VAL2-6 VAL2-10
VAL2	10	0,20 m -	0,70 m -	sintelvulling van 50 cm dik in S 9 op S 11	afdeklaag beerput	1800-1850	
VAL2	11	0,70 m -	1,85 m -	groene beer in S 9, op S 12	vulling BP 2	1700-1800	VAL2-7
VAL2	12	1,85 m -	2,25 m -	zwarte beer in S 9 onder S 11	vulling BP 2	1675-1725	VAL2-8 VAL2-9 VAL2-11 VAL2-12
VAL2	13	2,40 m -	4,00 m -	kleiig veen (vergelijk S 138), gaat over in roodveen = S 139	Hollandveen		
VAL2	14	0,18 m +	0,51 m -	put, 2 x 2 m, ten O van BP 2, top beerlaag op 0,24 m -, bodem plavuizen op S 6	beerput 3	1675-1750	VAL2-14 VAL2-15 VAL2-16
VAL2	15	0,20 m -	1,86 m -	rechthoekige gemetselde put (2,75 x 2,25 m), 1,5 steens op langshout 53 x 8 en 42 x 8 cm, zonder bodem, bevat S 16	beerput 4	1675-1750	VAL2-17 VAL2-18 VAL2-19
VAL2	16	0,55 m -		houten schot in beerput 4 (S 15) op 0,55 m -, boven schot VAL2-17 en onder schot VAL2-19	afdekschot	1675-1750	
VAL2	17	0,96 m -	1,46 m -	zandpakket van 0,5 m dik op S 18 onder S 15	ophoging	1650-1675	
VAL2	18	1,46 m -		kleipakket onder S 17	ophoging	1600-1650	
VAL2	19			metselwerk ten Z van BP 1	fundering?	1600-1800	

VAL2	20	0,90 m +		bestrating van ijsselsteentjes (= S 98 en S 99)	Vissersgang	1700-1900	
VAL2	21	2,19 m -	2,30 m -	legger op 35,5 m NZ-lint, eikenhout, deels uitgehold, 20 x 40 cm, snipperpakket (S 6 en S 26) eindigt op bovenzijde legger	oever perceel II	1600-1650	
VAL2	22	2,37 m -	2,47 m -	eikenhout ø 38 cm, schuin gekanteld ten Z van S 21, in S 26	oever perceel II	1600-1650	
VAL2	23	2,27 m -	2,41 m -	eikenhout (10 x 57 cm) ingeklemd tussen S 21 en S 22	oever perceel II	1600-1625	
VAL2	24	2,45 m -	2,46 m -	balk met rechte uiteinden in S 26, OW horizontaal, tot net voor S 22	oever perceel II	1600-1650	
VAL2	25	2,15 m -		OW-gerichte balken in W-profiel, 1 m tussenruimte, meest noordelijke, geheel vergaan in S 26	oever perceel II	1600-1650	
VAL2	26	0,75 m -	3,60 m -	houtsnipperpakket, vergelijk S 6, S 119, S 161 en S 162	afval houtverwerking hellingen	1625-1675	VAL2-21 VAL2-29
VAL2	27	2,30 m -	4,10 m -	grijze zandlaag met silex en granietfragmenten, duikt sterk naar N, tussen S 53 en S 55, afgedekt door S 28 en overdekt door S 26	landwinning perceel II	1600-1625	
VAL2	28			mat, pakket van rijshout onder S 26, NZ gericht, tussen S 53 en S 55 op S 27	landwinning perceel II	1600-1625	
VAL2	29			puinlaag oostelijk deel perceel II, door S 26 en S 27	verstoring	1700-1900	
VAL2	30	2,20 m -	2,80 m -	rij grenen houten planken (4 x 33 cm) met paaltjes (9 x 13 cm) aan waterzijde S 21	beschoeiing perceel II	1600-1650	
VAL2	31	0,25 m -	0,70 m -	1,5 steens muur baksteen (rood, 20 x 10 x 5,5 cm) op lh 7 x 44 cm = S 125 / S 127	NO-hoek nr. 202	1675-1725	
VAL2	32			1 steens muur (19 x 9 x 5 cm), grenen lh 21 x 9 cm, op S 33	gebouw	1675-1725	
VAL2	33	0,64 m -		2 palen op 30,7 m	fundering S 32	1675-1900	
VAL2	34	0,61 m -	0,75 m -	9 x grenen plank, 8 x 28-34 cm, ten W van S 35, ten Z van S 36	vloer achterhuis nr. 200	1700-1800	VAL2-45
VAL2	35	0,21 m -	0,45 m -	Muur baksteen (oranje, 22,5/23 x 11,5 x 4,5 cm), lh grenen 65 x 11 cm, ten O van S 34	pand perceel IV en V	1700-1800	VAL2-22
VAL2	36	0,86 m -		muur baksteen (rode/bruine, 19 x 9,5 x 4 cm), grenen lh 30 x 2 cm	gebouwtje achtererf perceel III	1700-1800	VAL2-23
VAL2	37	0,84 m -		vlak van gele ijsselsteentjes binnen S 36, op z'n kant in het zand	vloertje achterbouw nr. 200	1700-1800	
VAL2	38	1,02 m -	1,22 m -	kuil (120 x 130 x 20 cm) ten N van S 35, gevuld met 20 cm beer, bevat geen vondsten	afvalkuil perceel IV	1700-1900	
VAL2	39	0,68 m -	1,20 m -	vierkante putrand 81 x 81 cm, binnenmaat 47 x 47 cm, baksteen (oranje, 18,5 x 10 x 4 cm), plavuizenvloer op 1,20 m-NAP, met goot, ten N van S 35	bak (ambachtelijke functie?) perceel IV	1700-1900	
VAL2	40	0,45 m -		muurwerk, 1,5 steens, westzijde van S 34, baksteen (18,5 x 9 x 4) = gelijk aan	achterhuis # 200	1700-1800	

baksteen S 36							
VAL2	41	1,05 m -	1,20 m -	straatje, 130 cm breed van harde klinkertjes (bruin, 19 x 9 x 4 cm, op z'n kant in zand, onder langshout S 36, op S 44	straatje/ erf perceel III	1700-1750	VAL2-24
VAL2	42	0,80 m -		zware fundering eikenhouten kespen (24 breed, 10 cm dik) lh grenen met schuifhout, baksteen (roodbruin 22,5 x 11 x 6 cm), cement gemetseld	muurwerk broodfabriek De Haan	1875-1900	VAL2-25
VAL2	43	0,57 m -		1,5 steens muur, baksteen (oranje, 19 x 8,5 x 3,5 cm), parallel aan S 42	achtergevel # 188 voorganger S 42	1700-1875	VAL2-26
VAL2	44	1,20 m -	2,20 m -	zanderige klei met puin in profiel, aflopend in N richting, op S 45, top S 44 = S 41	afdek en egalisatielaag in perceel III	1700-1750	VAL2-27
VAL2	45	1,80 m	2,30 m -	zandige laag (grijs) met puin, scherven, houtskool en houtsnippers, aflopend in N richting, onder S 44, op S 26	afdeklaag helling perceel III	1650-1700	VAL2-28
VAL2	46	2,37 m -	2,67 m -	eikenhouten spant 22 x 20 x 410 cm met kromming, secundair scheepshout ingebed deels in snipperpakket S 26, deels in S 45	legger fase 2 helling perceel III	1650-1675	
VAL2	47	2,45 m -	2,47 m -	eikenhouten balk 20 x 20 x 400 cm met kromming, secundair scheepshout ingebed deels in snipperpakket S 26, deels in S 45	legger fase 2 helling perceel III	1650-1675	
VAL2	48	2,24 m -	2,60 m -	OW liggende grenenhouten stam ø 20 cm, 6,30 m, parallel aan S 60	afsluiting fase 2 helling perceel III	1675-1750	
VAL2	49	1,42 m -	1,60 m -	schot van planken grenenhout 24 x 3-5 cm, vergelijk S 52	westelijke begrenzing perceel III?	1600-1675	
VAL2	50			donkere geoxideerde kleiige afzetting op S 51	grachtafzetting op trekankers perceel III	1750-1800	
VAL2	51	1,83 m -	2,21 m -	drie grenen balken, 395 x 18 x 12 / 21 x 9 cm, parallel 120 cm tussenruimte, in talud, noordzijde lager dan zuidzijde, van S 48 naar S 60	trekankers perceel III	1700-1750	
VAL2	52	2,92 m -	3,05 m -	beschoeiing van grenen planken 18 x 3 en 20 x 3 cm, parallel aan S 54, vergelijk S 49	oostgrens hellingbak perceel III	1600-1675	
VAL2	53	2,73 m -		NZ beschoeiing ten N van S 55, 2 grenen planken koud op elkaar, 6 x 33 cm, aan Z begrensd door liggende grenen paal ø 12 cm, 3,3 m noord van S 55 op een lijn met S 81 en S 84	aanplempings caisson perceel II	1600-1650	
VAL2	54	1,56 m -	1,61 m -	grenen houten schot (6 cm dik) op 40 cm ten O van S 52	westelijke hellinggrens perceel IV	1600-1700	
VAL2	55	2,35 m -	2,90 m -	OW beschoeiing uit 4 grenen planken (20 cm breed) gepotdekseld, gekantrechte eiken paal en enkele grenen palen, 3,30 m ten Z van S 53	eerste beschoeiing Marken thv perceel I + II	1590-1610	

VAL2	56	2,18 m -		donkere compacte humeuze snipperlaag, geoxideerd, gaat over in S 26, bevat S 62/63	afval houtbewerking fase 1, perceel III	1600-1650	VAL2-30 VAL2-36
VAL2	57	2,55 m -	2,82 m -	eikenhouten balk 20 x 22 x 400, gebroken, secundair gebruikte spant	derde legger fase 2, helling perceel III	1650-1675	
VAL2	58	2,60 m -		grenen houten stam ø 23 cm op perceelgrens # 200 / # 202, NZ gericht	westgrens helling perceel III	1600-1675	
VAL2	59	2,40 m -	2,70 m -	3 grenen balken, parallel en onder S 51, 20 x 14 cm, in licht talud, ter hoogte van S 60	trekankers kade, perceel III	1675-1750	
VAL2	60	2,24 m -	2,60 m -	caisson uit grenenhouten gekantrechte palen en planken, Z-grens zware stam ø 23 cm, 240 cm breed, ten N van S 48 en afgedekt door S 59	aanplemping perceel III	1700-1750	
VAL2	61	2,73 m -	2,77 m -	2 eiken balken, sec. bouw hout, 18 x 17 en 21 x 21 cm, op N-zijde plankier S 62, parallel aan S 60	afsluiting helling III	1650-1700	
VAL2	62	2,90 m -	3,06 m -	plankier van grenen en eikenhout, deels secundair scheepshout, op S 63	helling perceel III, fase 1	1600-1650	
VAL2	63	3,10 m -	3,19 m -	2 eikenhouten balken 35 x 35 en 27 x 34 (sec. bouw hout) en 2 grenenhouten stammen onder S 62, in S 26/56	helling perceel II, fase 1	1600-1650	
VAL2	64	3,00 m -	4,10 m -	geoxideerde klei, donker met rietresten en houtsnippers, op S 79	bezinskel in gracht	1600-1625	
VAL2	65	2,40 m -	3,40 m -	vette grijze klei, top gelijk aan S 59, vulling S 60, op S 70	landwinning perceel III	1700-1725	VAL2-32
VAL2	66	3,00 m -	3,60 m -	gele zandige vulling met puin en veel dakpannen, onder S 70 op S 67, met talud naar W, in S 60	landwinning perceel III	1675-1725	VAL2-33 VAL2-35
VAL2	67	3,60 m -	4,05 m -	donker klei en zand pakket, geoxideerd, onder S 66 ter hoogte van S 60	grachtvulling thv perceel III	1600-1675	VAL2-34
VAL2	68	4,05 m -	4,70 m -	kleiige bodem met puntjes, spaanders en vezels, onder S 67, op S 69 ter hoogte van S 60	grachtbodembodem thv perceel III	1600-1675	
VAL2	69	4,70 m -		roodveen met sporen van verspoeld rietveen, onder S 68 ter hoogte van S 60, vergelijk S 79	natuurlijke ondergrond		
VAL2	70	2,80 m -	3,60 m -	donkere geoxideerde laag 8-10 cm op S 66, duikt weg naar N, afgedekt door S 65	grachtafzetting ?	1700-1725	
VAL2	71	1,90 m -	4,10 m -	zandpakket op S 81 met grote kiezels, brokken kalksteen en silex, duikt steil voorbij S 76 onder S 77	perceel VI	1650-1675	VAL2-37
VAL2	72	1,90 m -	1,95 m -	laagje van baksteenpuin, deels over S 82, ten W van S 71	verharding na afsluiting helling V	1675-1725	VAL2-40
VAL2	73	1,90 m -	2,40 m -	3 grenen balken 16 x 23 cm, 250 cm van elkaar parallel op 9,7, 12 en 15 m OW, in talud, schuin naar N, één kruisvorm met borgpaaltjes intact	trekankers perceel V	1700-1750	

VAL2	74	2,08 m -	2,32 m -	grenen kruisvormige constructie, 5 x 10 en dwars 6 x 12, 2 paaltjes ø 10 cm	trekanker perceel VI	1700-1750	
VAL2	75	m -	m -	muurwerk met steunbeertjes om de 2 m, baksteen 22,5/23 x 11 x 4,5/5 cm, lh 5,5/6 cm	kademuur perceel V	1800-1900	VAL2-42
VAL2	76	1,65 m -	2,30 m -	2 zware grenen masten met inkepingen, OW ter breedte van perceel 7	N begrenzing perceel VI	1675-1700	
VAL2	77	1,80 m -	3,10 m -	bruine humeuze klei, zandig met bouwafval voor beschoeiing S 78 en S 87	aanplemping thv percelen V en VI	1700-1750	VAL2-38 VAL2-43
VAL2	78	2,10 m -	3,10 m -	grenenhouten schot, 5 planken mes en groef breedte 20 en 30 cm, boven S 71 aan zuidzijde grenzend aan S 77, in verlengde S 87	beschoeiing perceel VI	1700-1750	
VAL2	79	4,10 m -	4,60 m -	rietveen, bovenste laag verspoeld en geoxideerd, aflopend talud W-richting onder S 64, vergelijk S 69	natuurlijke ondergrond		
VAL2	80	1,90 m -	3,00 m -	zandige vulling met puin, ingegraven in S 71 en S 64, ten N van S 43	verstoring perceel VI	1650-1750	VAL2-39
VAL2	81	2,40 m -	3,00 m -	eiken- en grenenhouten balken begrenzing aanplemping op een lijn met S 53 en S 84	begrenzing landwinning perceel VI	1600-1650	
VAL2	82	2,00 m -	2,80 m -	eikenhouten plankier, 5 planken gem 40 cm breed op 1/3 van lengte een knik, deels onder S 72, op S 85 en S 90	helling perceel V	1650-1700	VAL2-40
VAL2	83	1,80 m -	3,20 m -	rechthoek van planken en gekantrechte palen aan waterzijde plankier perceel 6, deels onder uiteinde S 82, ten westen van S 85	landwinning perceel V	1625-1650	VAL2-41
VAL2	84	2,06 m -		rij palen onder S 82 t.h.v. knik in plankier	beschoeiing landwinning perceel V	1650-1700	
VAL2	85	2,34 m -	3,00 m -	rechtopstaand schot van grenen (340 x 44 x 4 cm) sluit aan op O-zijde 83, deels op zijkant S 82	oostgrens hellingbak perceel V	1600-1700	
VAL2	86	2,49 m -		grenen plank (3 x 20 x 160 cm), sluit aan op westzijde S 83	westgrens hellingbak, perceel V	1600-1700	
VAL2	87	2,30 m -	3,30 m -	grenen houten schot in verlengde S 78, oplopend naar O, 5 planken mes en groef, breedte: 23-33-28-18-27	beschoeiing, perceel V na opheffen helling	1700-1750	
VAL2	88	0,85 m -		grenenhouten bielzen, boven S 75	kade, perceel V en VI	1800-1900	
VAL2	89	1,91 m -	2,90 m -	gemetselde bak, 177 x 124 cm binnenmaat, baksteen (paarsrood 18 x 8 x 4 cm), bodem schuin opgemetseld op helling talud, doorsnijdt S 82	waterkelder 5	1700-1800	
VAL2	90	2,06 m -	2,36 m -	sintel en kiezelvulling onder S 82, tussen S 85 en S 86	landwinning perceel V	1625-1675	VAL2-44
VAL2	91	3,33 m -	3,45 m -	laag van zand en brokken kalksteen, onder S 56 ter hoogte van helling VI	landwinning perceel V	1600-1650	

VAL2	92	2,60 m -	2,90 m -	secundair gebruikt scheepshout (kielbalk) op talud perceel VI onder S 71	versterking oever perceel VI, fase 1	1600-1650	
VAL2	93	m -	m -	zandig puin pakket, structuur ontbreekt, tussen S 52 en S 86	verstoring perceel IV	1700-1900	
VAL2	94	m -	m -	sintelpakket aan oppervlakte, roestkleurig, bevat glasafval	loopvlak ijzeropslag perceel I en II	1900-2000	VAL2-46
VAL2	95	3,10 m -	m -	eikenhouten balken (14 x 13 cm) parallel in snipperlaag perceel VI onder S 80	restant bouwhout?	1600-1650	
VAL1	96	1,30 m -		houten planken (36 x 3 cm) en paaltjes, in verband met S 112	beschoeiing perceel II	1675-1750	VAL1-6
VAL1	97	0,40 m -	0,88 m -	metselwerk steens, rood (18,5 x 9 x 4 cm) lh 4 cm, duikt richting gracht	muur	1825-850	VAL1-7 VAL1-18
VAL1	98	0,75 m -	1,48 m -	bestrating, loopt af richting gracht, naast S 99 (= S 20)	oostzijde, Vissersgang	1675-1900	VAL1-2
VAL1	99	0,75 m -	1,48 m -	bestrating, loopt af richting gracht, naast S 98 (= S 20)	westzijde, Vissersgang	1675-1900	VAL1-3
VAL1	100	0,75 m -	1,07 m -	grenenhouten kruis, gezeerd met paaltjes in oksel = S 101 en S 108	trekanker perceel III	1800-1900	
VAL1	101	0,95 m -	1,03 m -	grenenhouten kruis, gezeerd met paaltjes in oksel = S 100 en S 108	trekanker perceel II	1800-1900	
VAL1	102	0,52 m -	1,01 m -	metselwerk (paars, 22 x 9,5 x 3,5 cm) op plank, niet onderheid	muur achterbouw perceel II	1700-1800	
VAL1	103	0,85 m -	1,00 m -	loopvlak 18de eeuw, ten N van S 102, duikt richting gracht	loopvlak perceel II	1700-1800	VAL1-5
VAL1	104	0,79 m -	1,30 m -	baksteen muur met steunberen, langshout 8 cm dik en 26 cm breed	kademuur t.h.v. perceel II	1750-1900	
VAL1	105	0,54 m -	1,27 m -	metselwerk (oranje bs 18,5 x 9 x 4 cm) lh 4,5 x 28 cm, contra 106, sluit aan op S 102, niet onderheid op langshout, duikt richting gracht	muur achterbouw perceel II	1700-1800	
VAL1	106	0,97 m -		metselwerk contra 105, achterbouw	muur achterbouw perceel II	1700-1800	
VAL1	107	0,19 m +	0,95 m -	mortellaag, duikt over kade S 104 en onder trekanker S 108	sloopplaat perceel I en II	1800-1900	
VAL1	108			grenenhouten kruis, gezeerd met paaltjes in oksel, legger ligt op S 107 = S 100 en 101	trekanker perceel II	1800-1900	
VAL1	109	1,05 m -	1,83 m -	metselwerk onder straatje S 98 / S 99, duikt richting gracht	muur	1650-1700	
VAL1	110	1,03 m -	1,61 m -	langwerpige houtenbak met deksel onder straatje, naast S 109	goot perceel II	1675-1750	VAL1-9 VAL1-13
VAL1	111	1,20 m -	1,40 m -	stort scherven suikerstrooptrechters naast goot S 110	verharding perceel II	1600-1700	VAL1-10
VAL1	112	1,46 m -	2,00 m -	planken en palen onder kademuur S 104	beschoeiing t.h.v. perceel II	1675-1750	VAL1-11
VAL1	113			houtconstructie	landwinning caisson?	1600-1675	
VAL1	114	1,57 m -	2,13 m -	grenenhouten kruis, gezeerd met paaltjes in oksel	trekanker perceel II	1675-1750	

VAL1	115	2,05 m -	2,14 m -	balk, OW, noordzijde gezekerd met paaltjes, beschoeiing S 123 sluit aan	oever perceel II	1600-1650	
VAL1	116	1,55 m -		grenenhouten kruis, gezekerd met paaltjes in oksel	trekanker perceel II	1675-1750	
VAL1	117	0,45 m -	1,40 m -	zandlaag met puin, ligt op S 118, ligt onder vloer S 131	verharding	1700-1800	VAL1-14 VAL1-17
VAL1	118	1,47 m -	1,69 m -	bagger vermengd met houtspaanders en stedelijk afval, onder S 117, 25 cm dik, ligt op S 119,	stadsmodder laag perceel II	1650-1675	VAL1-15 VAL1-19 VAL1-20 VAL1-34
VAL1	119	0,12 m -	1,86 m -	pakket houtsnippers en spaanders, vergelijk S 6, S 26, S 161 en S 162	afval houtbewerking perceel I en II	1600-1650	VAL1-23 VAL1-25 VAL1-30 VAL1-35 VAL1-36 VAL1-38 VAL1-44
VAL1	120	1,23 m -	1,27 m -	grenenhouten kruis, gezekerd met paaltjes in oksel	trekanker perceel I	1700-1800	
VAL1	121	1,08 m -	1,20 m -	grenenhouten kruis, gezekerd met paaltjes in oksel	trekanker perceel I	1700-1800	
VAL1	122	1,26 m -		grenenhouten kruis, gezekerd met paaltjes in oksel	trekanker perceel I	1700-1800	
VAL1	123	2,04 m -		dubbele planken, kwartslag gedraaid, eikenhout, sluit aan op S 115	scheiding percelen I en II	1675-1750	
VAL1	124	0,08 m -		gemetselde bak, klinker (paars, 19 x 8 x 4 cm), binnenzijde geglazuurde plavuizen	waterkelder 1	1700-1900	VAL1-27
VAL1	125	0,25 m -	0,68 m -	metselwerk 1,5 steens (oranje, 19,5/20 x 9/9,5 x 4,5 cm), langshout 7 cm dik	noordmuur op perceel II	1675-1725	VAL1-21 VAL1-22
VAL1	126	0,17 m -	0,01 m	metselwerk (rood, 19,5 x 9,5 x 4 cm), tegenhanger S 127	westmuur perceel II	1675-1725	VAL1-29
VAL1	127	0,48 m -	0,76 m -	metselwerk (rood, 19,5 x 9,5 x 4 cm), tegenhanger S 126	oostmuur perceel II	1675-1725	
VAL1	128	0,20 m -	0,73 m -	metselwerk (rood, 19,5 x 9,5 x 4 cm), ass. S 141 en S 150	indelingsmuur perceel II	1675-1725	VAL1- 24
VAL1	129	0,10 m +		plavuizen 14,5 x 14,5 x 2 cm	vloer perceel II	1675-1725	
VAL1	130	0,12 m +	0,87 m -	metselwerk, (rood, 21,5 x 10 x 4,5 cm), gefundeerd op een langshout met platen of sloffen eronder, niet onderheid, ass. S 143 en S 164.	oostmuur perceel I	1650-1700	VAL1-31
VAL1	131	0,39 m +		ijsselsteentjes in pand perceel II, op S 117	vloer pand perceel I	1700-1900	
VAL1	132	0,46 m +		metselwerk met steunbeertjes op oostmuur van perceel 3 (S 127), bont gekleurde baksteen 18,5 x 8 x 4 cm	muur	1800-1900	
VAL1	133	1,05 m -	1,10 m -	laagje baksteengruis en puntjes onder houtsnipperpakket, op S 134	loopvlak perceel I	1600-1625	
VAL1	134	1,10 m -	1,30 m -	kleiig pakket op S 135	ophoging	1590-1600	VAL1-26
VAL1	135	1,30 m -	1,55 m -	pakket veen en kleizoden, op S 136	ophoging	1590-1600	VAL1-47
VAL1	136	1,55 m -	1,78 m -	Gevlekte klei met inspoeling van vegetatie, op S 137	ophoging	1590-1600	

VAL1	137	1,78 m	2,15 m -	kleiig veen, op S 138	ophoging	1590-1600	
VAL1	138	2,15 m -	3,35 m -	venige klei (vergelijk S 13), op S 139	Hollandveen	1590-1600	
VAL1	139	3,35 m -		roodveen = S 13	natuurlijke ondergrond	1590-1600	
VAL1	140	0,88 m -		fragment roerblad, ligt in snipperlaag S 119, ten noorden van S 172 (= insteek van S 141), vergelijk S 151	afval helling perceel II	1600-1650	VAL1-37
VAL1	141	0,00 m	0,61 m -	muurwerk, insteek is S 172, baksteen (rood, 18,5 x 9 x 4 cm) perceel 3, ass. S 128 en S 150	indelingsmuur perceel II	1675-1725	
VAL1	142	1,25 m -	3,00 m -	kiezellaag op S 119 / S 161	verharding perceel I	1650-1700	
VAL1	143	0,53 m -	0,97 m -	muurwerk, ligt op langshout op kiezelbed S 142, 1½ steens, kleur en formaat varieert, associatie S 130, S 164	achtergevel perceel I	1650-1700	VAL1-33
VAL1	144	0,66 m -		gemetselde bak, klinkers, bi en bu zijde met tras aangesmeerd	waterkelder 2	1700-1800	
VAL1	145	0,48 m -		houten ronde container, ø 45 cm, ingegraven	ton perceel I	1600-1675	
VAL1	146	0,48 m -		houten ronde container, ø 60 cm, deels ingegraven	ton perceel I	1600-1675	
VAL1	147	0,40 m +	1,03 m -	metselwerk van dk rode baksteen(19 x 8,5 x 4,5 cm) op langshout 36 x 7 cm, onderheid, geen kespen	indelingsmuur pand perceel I	1700-1800	
VAL1	148	0,22 m -		plank met gemetselde kolommen, 57 cm breed, oostzijde S 147	steunberen pand perceel I	1700-1900	
VAL1	149		1,52 m -	muurwerk, lijkt over S 143 gekapseld, herbouwd na instorting, dk rode baksteen 19 x 8,5 x 4,5 cm, langshout met schuifhout	nieuwe achtergevel perceel I	1700-1800	
VAL1	150	0,68 m -	0,74 m -	muurwerk, ass. S 141 en S 128	indelingsmuur perceel II	1675-1725	VAL1-28
VAL1	151	0,76 m -		fragment roerblad, ligt in snipperlaag S 119 ten zuiden van S 172 (= insteek van S 141), vergelijk S 140	afval helling activiteiten perceel II	1600-1650	
VAL1	152	0,56 m -		schelpbandje	loopvlakje grens perceel I en II	1625-1675	
VAL1	153	0,03 m +	1,76 m -	metselwerk, ass S 147 en S 164, dk rode baksteen 19 x 8,5 x 4,5 cm op langshout met schuifhout	achtermuur perceel I	1700-1800	
VAL1	154	0,19 m +		bestrating gele ijsselsteentjes in pand perceel I op S 117	vloer pand perceel I	1700-1900	
VAL1	155	1,40 m -	1,74 m -	houtenplanken, dubbele laag met pek ertussen, enigszins bol, in het midden het hoogst, dalend naar de randen	aanlegsteiger	1675-1750	
VAL1	156	1,24 m -	1,40 m -	rulle laag op planken S 155	aanlegsteiger	1675-1750	VAL1-41 VAL1-45
VAL1	157	1,24 m -		ijsselsteentjes op laag geel zand, op plankier S 155	bestrating	1675-1800	VAL1-43

VAL1	158	2,83 m -	3,32 m -	mastfragment, hergebruikt aan einde van helling voor vorming caisson	afsluiting helling perceel I	1650-1675	
VAL1	159	3,07 m -	3,62 m -	eikenhouten schot, 8 tot 15 cm dik, tegen S 163	oeverversterking perceel I	1600-1650	
VAL1	160	2,00 m -	2,94 m -	vlechtwerk van wilgentenen op ophoging onder S 166	wapening hellingtalud perceel I	1600-1625	VAL1-50
VAL1	161	1,30 m -	2,20 m -	snippers en zaagsel, vergelijk S 6, S 26, S 119 en S 162, onder S 142 op S 162	afval houtbewerking perceel I	1600-1650	VAL1-53
VAL1	162	1,80 m -	3,30 m -	snipperlaag, onderste pakket, ouder dan S 161	afval houtbewerking perceel I	1600-1625	
VAL1	163	3,30 m -	3,60 m -	stapeling secundair gebruikt bouw hout met daartussen brokken kalk	aanplemping perceel I	1600-1650	
VAL1	164	0,00 m	1,30 m -	muurwerk ass. S 130 en S 143, dk rode baksteen 21,5 x 10 x 4,5 cm op staal gefundeerd	westmuur perceel I	1650-1700	
VAL1	165	1,20 m -	3,30 m -	zand en puinvulling, bij achtergevel pand perceel I, doorsnijdt S 166 en S 155	verstoring na instorten achtergevel	1700-1800	
VAL1	166	2,00 m -	2,74 m -	liggers hoger op hellingtalud, doorsneden door S 165	helling perceel I	1600-1650	
VAL1	167	2,79 m -	3,41 m -	plankenvloer, 10 stuks, dikte 5,5 -12 cm, lang 1,20 - 2,20 m.	helling perceel I	1600-1650	
VAL1	168	2,70 m -	4,00 m -	vulling tussen hellinghout S 167, 'spaanplaat-achtig'	bezinsel grof zaagsel	1600-1650	VAL1-49 VAL1-51 VAL1-52
VAL1	169	2,36 m -	2,83 m -	balk, 2,60 m lang, vormt met S 158 en S 171 caisson	afsluiting helling perceel I	1600-1675	
VAL1	170	2,75 m -		houtenbalk, dwarsligger verlengde S 158	afsluiting helling perceel I	1650-1675	
VAL1	171	2,96 m -	3,10 m -	paaltjes bij eindboom S 158	caisson helling perceel I	1650-1675	
VAL1	172			insteek van muur S 141, ligt tussen S 140 en S 151	bouwvoor	1675-1700	
VAL1	173			puinvulling ten noorden van kade S 104, op aanplemping S 174	landwinning gracht	1800-1900	VAL1-8
VAL1	174			grachtvulling op gem. 2,30 m - NAP, ten N van S 112 en S 115 en onder S 173	landwinning	1800-1900	VAL1-4 VAL1-12
VAL1	175			materiaal tegen achtergevel perceel 2	insteekvulling	1650-1700	VAL1-32
VAL1	176			materiaal ten N van plankier S 155	grachtvulling	1600-1650	VAL1-40
VAL1	177	1,80 m -	3,40 m -	bagger vulling op plankier S 167, onder plankier S 155	aanplemping	1650-1675	VAL1-42
VAL1	178	3,50 m -	4,00 m -	kleiige grachtvulling met hoge concentratie houtsnippers voor het plankier van helling perceel I, vergelijk S 168	residu houtbewerking in gracht	1600-1650	VAL1-48
VAL1	179	0,77 m -		gemetselde bak 90 x minimaal 1,5 m, halfsteens, met plavuizenvloer	waterkelder 3	1700-1800	
VAL1	180			baggervulling met puin tussen S 115 en S 112	aanplemping perceel II	1675-1700	VAL1-16

Bijlage 2 Vondsten

Vondsten VAL1

vnr	objectnr	(#)	object	materiaal	Her komst	kenmerken	dat
1			wand tegel	bouw ceramiek		pompadourtegel	
1			wand tegel	bouw ceramiek		spaartechniek, gotische tekst achterzijde	1600- 1620
1	VAL1-1-7		maal steen	natuursteen			
1	VAL1-1-1		bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	vegetatiemotief polychroom	1620- 1630
1	VAL1-1-2		wand tegel	bouw ceramiek		bloemenvaas in ruit 13,2 x 13,3 x 1,5 cm, achterzijde schilderoefening gotisch schrift, spinnenkop, landschap met molen,,12,8 x 12,7 c 0,8 cm	
1	VAL1-1-3		wand tegel	bouw ceramiek		spinnenkop, landschap met molen,,12,8 x 12,7 c 0,8 cm	
1	VAL1-1-4		wand tegel	bouw ceramiek		spinnenkop, landschap, 12,6 x 12,6 x 0,9 cm	
1	VAL1-1-5		speen	eco: been			
1	VAL1-1-6		merk lood	metaal: lood			
2			schoen	leer		fragmenten, 28 cm	1700- 1750
2		01	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands, deels met slib binnenzijde	1650- 1750
2		02	bord	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
2		03	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
2		04	olielamp	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
2		05	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1650- 1700
2		06	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1650- 1700
2		07	komfoor	keramiek: witbakkend			1725- 1775
2		08	kom	keramiek: witbakkend			1650- 1750
2		09	grape	keramiek: witbakkend			1650- 1750
2		10	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
2		11	beker	glas: krijtglas		gegraveerd	1700- 1750
2		12	glas, kelkglas	glas: loodglas			1700- 1775
2		13	bord	keramiek: roodbakkend slib	Duitsland, Nederrijn		1700- 1750
2		14	plooi schotel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	wit	1675- 1725
2		15	deksel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1700

2	16	bord	keramiek: faience	Nederland, Amsterdam	Blankenberg Overtoom?	1725- 1775
2	17	kom	keramiek: faience	Nederland, Delft	gemarkt: onbekend	1650- 1700
2	18	kom	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
2	19	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtersvorm, basistype II, grove pijp, reliëfmerk AS	1700- 1730
2	20	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtersvorm, basistype II, grove pijp, reliëfmerk tulp	1700- 1730
3	01	bord	keramiek: porselein	China		1675- 1700
3	02	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
3	03	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
4	01	jyddepot	keramiek: grijsbakkend, jyddepot	Denemarken, Jutland		1675- 1700
4	02	kokos noot	eco: flora			
4	03	test	keramiek: roodbakkend			1675- 1750
4	04	kom	keramiek: witbakkend			1675- 1700
4	05	komfoor	keramiek: witbakkend			1675- 1700
4	06	steelkom	keramiek: witbakkend			1675- 1700
4	07	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1700- 1750
4	08	grape	roodbakkend : slib	Noord Holland	slingerversiering op wand	1700- 1750
4	09	kom	roodbakkend : slib	Noord Holland		1700- 1750
4	10	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
4	11	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1800
4	12	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1725- 1775
4	13	deksel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1750
4	14	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1750
4	15	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1800
4	16	fles, p- kruik	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1675- 1750
4	17	divers	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1675- 1800
4	18	fles	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1800- 1900
4	19	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1800
4	20	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1800
4	21	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1800
4	22	kop	keramiek: porselein	China		1700- 1800
4	23	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1725
4	24	vaas?	keramiek: porselein	China		1675- 1800

4	25	grape	keramiek: roodbakkend			1675- 1800
4	26	bord	keramiek: roodbakkend			1675- 1800
4	27	steelkom	keramiek: roodbakkend			1675- 1800
4	28	komfoor	keramiek: roodbakkend			1675- 1750
4	29	bloem pot	keramiek: roodbakkend			1675- 1800
4	30	grape	keramiek: roodbakkend		wijde graap met scherpe knik bodem / wand	1700- 1800
4	31	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basistype III, hm gekroond WS, zm Wpn Gouda, gerookt	1778- 1801
4	32	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basistype III, hm gekroond 67, zm Wpn Gouda, gerookt	1775- 1800
4	33	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basistype III, hm gekroonde 12, zm Wpn Gouda, gerookt	1775- 1800
4	34	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basistype III, hm gekroonde 2, zm Wpn Gouda + S (gewone kwaliteit), gerookt	1775- 1800
4	35	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basistype III, hm gekroonde 60, zm Wpn Gouda	1775- 1800
4	36	theepot	keramiek: industrieel	Engeland		1760- 1800
4	37	kop	keramiek: industrieel	Engeland		1750- 1850
4	38	bord	keramiek: industrieel	Engeland		1750- 1850
4	39	sauce kom	keramiek: industrieel	Engeland	ovaal	1750- 1850
4	40	divers	keramiek: industrieel	Engeland		1750- 1850
4	41	bord	keramiek: industrieel	Engeland	shell-edge	1775- 1800
4	42	divers	industrieel: printware		blauw decor	1775- 1850
4	43	bord	industrieel: printware		decor Saksch?	1775- 1825
4	VAL1-4-1	olielamp	keramiek: roodbakkend		speelgoed	1675- 1700
4	VAL1-4-2	kom	keramiek: roodbakkend			1700- 1800
4	VAL1-4-3	fles	glas		klein model	1700- 1750
5		schoen	leer		12 cm	1600- 1650
5	01	olielamp	keramiek: witbakkend			1650- 1700
5	02	grape	keramiek: witbakkend			1650- 1700
5	03	bord	keramiek: roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1700- 1750
5	04	kom	keramiek: roodbakkend : slib	Noord Holland		1650- 1675
5	05	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1725
5	06	divers	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1775
5	07	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675- 1725
5	08	komfoor	keramiek: roodbakkend			1700- 1800

5	09	olielamp	keramiek: roodbakkend			1650- 1750
5	10	steelkom	keramiek: roodbakkend			1650- 1750
5	11	test	keramiek: roodbakkend			1650- 1750
5	12	bord	keramiek: roodbakkend : slib	Duitsland, Weser		1600- 1625
5	13	grape	keramiek: roodbakkend			1650- 1750
5	14	bord	keramiek: industrieel stoneware	Engeland		1750- 1800
5	15	kop	keramiek: industrieel stoneware	Engeland		1750- 1800
5	16	kom	keramiek: porselein	China		1700- 1800
5	17	theepot	keramiek: porselein	China		1700- 1800
5	18	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1800
5	19	kan	steengoed: Duitsland	Duitsland		1650- 1700
5	20	rookpijp	keramiek: pijpaarde			1675- 1725
5	20	rookpijp	keramiek: pijpaarde	basistype II		1675- 1725
5	21	rookpijp	keramiek: pijpaarde		zijmerk reliëf-roos, spoor, trechtervorm, gerookt	1700- 1725
5	22	rookpijp	keramiek: pijpaarde		zijmerk gekroonde 25, trechtervorm, gerookt	1700- 1725
5	23	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtervorm, gerookt	1700- 1725
5	23	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbel conisch, grove kwaliteit, radering aan voorzijde	1675- 1700
5	VAL1-5-1	deksel	roodbakkend : slib			1700- 1750
5	VAL1-5-2	rookpijp	keramiek: pijpaarde		zijmerk: visser DB Dirk de Beij (Duco 2003, merk 151), 3 gekroonde vissen	1782- 1790
5	VAL1-5-3	wand tegel	bouw ceramiek		gesprenkelde ruit, mangaan, 12,7 x 12,7 x 0,9 cm	1700- 1750
5	VAL1-5-4	wand tegel	bouw ceramiek		gesprenkelde ruit, mangaan, 12,8 x 12,6 x 1,1 cm	1700- 1750
6	01	bord	roodbakkend : slib		"heb ich lang"	1750- 1850
6	02	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	gesponst decor	1675- 1725
6	03	divers	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1775
7	VAL1-7-1	munt	metaal: koper		HOLLANDIA duit, erg versleten	1800- 1850
7	VAL1-7-2	knoop	eco: been			1800- 1850
8	01	bord	industrieel: Regout	Nederland, Maastricht	Regout 1836, Javaanse tekst en decor ALPINE, beeldmerk 62, Polling 1979	1878- 1886
8	02	bord	industrieel: printware			1800- 1850
8	VAL1-8-1	boter spatel	hout			1800- 1850
9	01	kop	keramiek: porselein	China		1700- 1775

9	02	kop	keramiek: porselein, capucijner	China		1700- 1775
9	03	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1675- 1725
9	04	kop	keramiek: industrieel	Engeland	blue scratch ware	1750- 1775
10	01	dakpan	bouw ceramiek			1600- 1800
10	02	suiker trechter	roodbakkend ongeglazuurd		voor suikerbrood	1600- 1800
10	03	suiker trechter	roodbakkend ongeglazuurd		voor suikerbrood	1600- 1800
10	04	suiker trechter	roodbakkend ongeglazuurd		voor suikerbrood, een tuit gemerkt 'V'	1600- 1800
11	01	grape	keramiek: roodbakkend		Duitsland, gesinterd groen glazuur, harde scherp, vlakke bodem met pootjes	1650- 1750
11	02	olielamp	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
11	03	test	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
11	04	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
11	05	kom	keramiek: roodbakkend		Hollands, kom met kraagrand	1650- 1750
11	06	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1750
11	07	stroop pot	keramiek: roodbakkend		Hollands, suikerstrooppot	1600- 1750
11	08	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1700- 1750
11	09	bord	keramiek: roodbakkend	Duitsland	gesneden en beroette onderzijde	1700- 1750
11	10	beeld	keramiek: porselein	Europa		1700- 1800
11	11	kop	keramiek: porselein	China		1675- 1750
11	12	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1800
11	13	kom	keramiek: porselein	China		1675- 1750
11	14	vaas	keramiek: porselein	China	miniatuur	1700- 1800
11	15	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	tinglazuur met polychrome beschildering	1725- 1750
11	16	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1750
11	17	bord	keramiek: faience	Nederland, Delft	kraakdecor, grof opgezet	1675- 1725
11	18	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1750
11	19	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1750
11	20	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1725- 1750
11	21	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1700- 1750
11	22	pot	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1650- 1700
11	23	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	baardman	1650- 1675
11	24	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	polychrome, sponstechniek	1675- 1700
11	25	bord	keramiek:	Noordelijke		1675-

			majolica	Nederlanden		1700
11	26	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1650- 1700
11	27	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
11	28	rookpijp	keramiek: pijpaarde		type II en III, hm onleesbaar of afwezig	1650- 1750
11	29	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basismodel 3a (1730-1740), hm 3 bomen 1734-1769 (Duco 2003, 72)	1734- 1769
11	30	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basismodel 3b (1750-1780), hm 64 gekroond (vanaf 1722), bijmerk Wapen Gouda	1750- 1780
11	31	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basismodel 3a, hm tulp, A.J. Spitsberge (1715-1756, Duco merk 61)	1730- 1740
11	32	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtervorm, met spoor, monogram AvR, gekroond 78 en gekroond 28 links op ketel	1700- 1730
11	33	rookpijp	keramiek: pijpaarde		ovaalvormig, hm 3 sterren gekroond 1706-1771 Duco merk 339	1740- 1760
11	VAL1-11-1	heft	hout: Acer campestre (Spaanse aak)			1650- 1700
11	VAL1-11-2	plavuis	bouw ceramiek		ingekaste motieven (stempel in basreliëf) M in Gotisch schrift = Maria	1600- 1700
11	VAL1-11-3	schoen gesp	metaal			1700- 1725
12	01	bord	keramiek: porselein, famille rose	China	decor deels gemoffeld	1725- 1800
12	02	bord	keramiek: porselein	China		1700- 1750
12	03	vaas	keramiek: porselein	China		1700- 1800
12	04	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1700- 1725
12	05	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
12	06	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1800
12	07	komfoor	keramiek: roodbakkend			1700- 1800
12	08	bord	industrieel: Regout	Nederland, Maastricht	beeldmerk 40 (Polling 1979), wpn Maastricht met decornaam '...CTA'	1860- 1880
12	09	kom	keramiek: industrieel			1800- 1900
12	VAL1-12-1	schotel	industrieel: creamware	Engeland		1760- 1800
13	01	divers	keramiek: witbakkend	Duitsland	mangaan gevlekt	1700- 1750
13	02	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1725- 1750
13	03	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
13	04	divers	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1725
13	05	divers	keramiek: porselein	China		1675- 1750
13	06	zalfpot	keramiek: roodbakkend			1650- 1700

13	07	grape	roodbakkend : slib	Noord Holland		1650- 1750
13	08	kop	roodbakkend : slib	Noord Holland		1650- 1750
13	09	rookpijp	keramiek: pijpaarde			1700- 1725
13	10	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtersvorm, met spoor, 1 x zijmerk Fortuna	1700- 1725
14			keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
14		kan	keramiek: witbakkend			1650- 1700
14	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, langgerekt	1660- 1690
14	02	rookpijp	keramiek: pijpaarde		vroege trechter, met spoor	1690- 1720
14	03	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Nederrijn		1700- 1725
14	04	kom	roodbakkend : slib	Noord Holland		1625- 1700
14	05	oliekruik	roodbakkend :	Spanje		1575- 1650
14	06	zalfpot	keramiek: witbakkend			1650- 1700
14	07	olielamp	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1650- 1700
14	08	lekschaal	keramiek: witbakkend		verdikte, geribte rand	1650- 1700
14	09	kop	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1625- 1675
14	10	spaar varken	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1625- 1675
14	11	grape	roodbakkend : slib	Noord Holland		1625- 1675
14	12	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1625- 1675
14	13	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1625- 1675
14	14	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	met blauw en paars	1665- 1700
14	15	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1700
14	16	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1600- 1700
14	17	kop	keramiek: porselein	China		1650- 1700
14	18	drinkglas	glas			1650- 1675
14	19	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	blauw/wit en polychroom decor	1650- 1700
14	20	bord	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	atelier Verstraeten?	1640- 1650
14	21	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
14	22	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
14	23	apothekerspot	keramiek: majolica	Italië	Montelupo?	1575- 1625
14	24	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675- 1700
14	25	kan	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
14	26	olielamp	keramiek: roodbakkend		Hollands	1625- 1700
14	27	pispot	keramiek:		Hollands	1650-

			roodbakkend			1725
14	28	bord	keramiek: roodbakkend	Hollands		1650- 1725
14	29	bord	keramiek: roodbakkend	Hollands, groen slibspiegel		1675- 1725
14	30	grape	keramiek: roodbakkend	Hollands		1650- 1725
14	31	kom	keramiek: roodbakkend	Hollands		1650- 1725
14	VAL1-14-1	grape	keramiek: witbakkend	eenorig		1650- 1700
14	VAL1-14-2	knikker	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	ø 2,6 cm	1600- 1700
15	01	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1625- 1675
15	02	kom	keramiek: porselein	China		1650- 1700
15	03	kom	roodbakkend : slib	Noord Holland	slibversiering, o.a braamnop appliques	1625- 1650
15	04	bord	roodbakkend : slib	Noord Holland	slibversiering	1625- 1675
15	05	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
15	06	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
15	07	plooi- schotel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	Chinees decor	1650- 1675
15	08	divers	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
15	09	kop	keramiek: witbakkend		oor met knipversiering	1650- 1700
15	10	grape	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1650- 1700
15	11	pispot	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1650- 1675
15	12	kom	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1650- 1700
15	13	olielamp	keramiek: roodbakkend	Hollands		1625- 1675
15	14	bord	keramiek: roodbakkend	Hollands		1625- 1675
15	15	grape	keramiek: roodbakkend	Hollands		1625- 1700
15	16	kom	keramiek: roodbakkend		liggend oor	1625- 1675
15	17	glas, roemer	glas: Waldglas		platte noppen, smalle stam	1640- 1660
15	18	glas, beker	glas: krijtglas		graving	1700- 1725
15	19	glas, beker	glas: kleurloos			1640- 1675
15	20	glas, beker	glas: kleurloos		kometenbeker?	1640- 1675
15	21	fles	glas: groen			1675- 1750
15	22	rookpijp	keramiek: pijpaarde		grove pijp, sommige exemplaren sterk gerookt	1650- 1675
15	VAL1-15-1	lepel	metaal: tin		ronde bak, zeskantige steel merk gekroonde roos C? D	1600- 1625
16	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch	1650- 1675
16	02	olielamp	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1650- 1700
16	03	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	polychrome en blauw wit	1650- 1675

16	04	kom, papkomp	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
17	01	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1650- 1675
17	02	bord	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	aigrette decor en kabelrand	1640- 1660
17	03	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
17	04	po	keramiek: witbakkend		groen geglaazuurd	1650- 1700
17	05	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbel conisch/vroege trechter, grove pijp, geen hielmerk	1650- 1675
17	06	komfoor	keramiek: roodbakkend		alleen rand geglaazuurd, beroette binnenzijde = kooltjespan?	1650- 1700
17	07	komfoor ?	keramiek: roodbakkend		alleen rand geglaazuurd	1650- 1700
17	08	bakpan	keramiek: roodbakkend			1650- 1700
17	09	deksel	keramiek: roodbakkend			1650- 1700
17	10	lekschaal	keramiek: roodbakkend			1650- 1700
17	11	grape	keramiek: roodbakkend			1650- 1700
17	12	bord	keramiek: roodbakkend			1650- 1700
17	VAL1-17-1	heft	eco: been			1650- 1675
18		baksteen	bouw ceramiek		oranje, 19 x 9,2 x 3,8 cm	1800- 1850
19	01	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
19	02	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
19	03	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, voorkant radering, geen hielmerk, grove pijp, licht doorrookt	1670- 1690
19	04	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basistype 1d, radering rondom, hm WS ongekroond	1620- 1640
20		wand tegel	bouw ceramiek		Leliehoekversiering	1625- 1675
20		wand tegel	bouw ceramiek		spinnkopje	1625- 1650
20	01	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1625- 1675
20	02	bord	keramiek: roodbakkend		Hollands, slibspiegel, met lobvoeten of standvoet	1625- 1675
20	03	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1625- 1675
20	04	pispot	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1700
20	05	test	roodbakkend ongeglazuurd		Hollands	1625- 1675
20	06	kop	keramiek: roodbakkend		Hollands	1625- 1675
20	07	kop	roodbakkend : slib	Noord Holland	gele slibversiering	1625- 1675
20	08	bord	roodbakkend : slib	Noord Holland	gele slibversiering	1625- 1675
20	09	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	met appliques	1625- 1650
20	10	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	met appliques	1625- 1650
20	11	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	met appliques	1625- 1675

20	12	fles	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1675- 1700
20	13	grape	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1600- 1675
20	14	pispot	keramiek: witbakkend		geel en groen	1600- 1675
20	15	lekschaal	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1625- 1675
20	16	steelkom	keramiek: witbakkend		beroet, met pootaanzet, groen geglazuurd	1600- 1675
20	17	kop	keramiek: witbakkend			1600- 1675
20	18	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	polychroom en blauw-wit decor	1600- 1660
20	19	kom	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	chinees blauw-wit decor	1610- 1630
20	20	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, langgerekt, gerookt, grove pijpen	1650- 1675
20	21	rookpijp	keramiek: pijpaarde		2 x hm (onleesbaar), licht gerookt, grove pijp	1625- 1650
20	22	rookpijp	keramiek: pijpaarde		Jonaspijp, lage kwaliteit	1650- 1675
20	23	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	diverse decors in blauw	1640- 1675
20	24	plooi- schotel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
20	25	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
20	VAL1-20-1	bord	keramiek: roodbakkend		met standvlak	1600- 1650
20	VAL1-20-2	bord	keramiek: faience	Italië		1625- 1675
20	VAL1-20-3	plooi- schotel	keramiek: faience	Italië		1625- 1675
20	VAL1-20-4	bord	keramiek: faience	Portugal		1625- 1650
20	VAL1-20-5	bord	keramiek: faience	Portugal		1625- 1675
20	VAL1-20-6	zalfpot	keramiek: majolica			1620- 1640
20	VAL1-20-7	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	scheepsdecor	1625- 1650
20	VAL1-20-8	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	knorrendecor	1600- 1625
20	VAL1-20-9	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	floraal decor, polychroom	1615- 1625
20	VAL1-20-10	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	eend met bloemenvaas	1650- 1675
20	VAL1-20-11	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	lange lijzendecor	1640- 1660
20	VAL1-20-12	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	decor: Kaïn en Abel	1650- 1675
20	VAL1-20-13	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	decor: Kaïn en Abel	1650- 1675
20	VAL1-20-14	stroop kan	keramiek: roodbakkend			1625- 1675
20	VAL1-20-15	bord	keramiek: faience	Nederland, Haarlem	Verstraeten	1642- 1655
21		baksteen	bouw ceramiek		oranje, 19,5 x 9,5 x 4 cm	1700- 1750
22	VAL1-22-1	wand tegel	bouw ceramiek		schildpadtegel, 12,8 x X x 1,0 cm, pluis 1998, D.08.00.01	1675- 1700
23		wig	hout: Quercus (eik)			1600- 1650
23		tent	hout: Pinus			1600-

		haring	(den/grenen)			1650
23	01	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren	boerendans	1575- 1600
23	02	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	baardmanapplique	1600- 1625
23	03	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1600- 1650
23	04	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1675
23	05	bak	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
23	06	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1650
23	07	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1625- 1650
23	08	divers	keramiek: porselein	China		1650- 1700
23	09	plavuis	bouw ceramiek		kleur, 11 x 11 x 1,9 cm	1575- 1625
23	VAL1-23-1	nagel	metaal: ijzer		13,5 cm, kop onbreekt	1625- 1675
23	VAL1-23-2	breeuw- sel	mos			1625- 1675
23	VAL1-23-3	kom	keramiek: faience	Portugal	chinees motief	1625- 1650
24		baksteen	bouw ceramiek		rood, 18,5 x 9 x 3,5 cm	1675- 1750
25		bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	Hollands, blauw fond	1620- 1640
25		wandteg- el	bouw ceramiek		gevlamd motief (Pluis D.08.00.01)	1650- 1700
25		wig	hout: Quercus (eik)			1600- 1675
25	01	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren		1575- 1600
25	02	kan	keramiek: steengoed			1600- 1625
25	03	rookpijp	keramiek: pijpaarde		basismodel 1, hm onleesbaar	1620- 1640
25	04	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Werra		1600- 1625
25	05	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1620- 1640
25	06	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
25	VAL1-25-1	nagel	metaal: ijzer		5 duim	1600- 1675
25	VAL1-25-2	nagel	metaal: ijzer		4,5 duim	1600- 1675
25	VAL1-25-3	nagel	metaal: ijzer		3,5 duim, gekromd	1600- 1675
25	VAL1-25-4	nagel	metaal: ijzer		3 duim	1600- 1675
25	VAL1-25-5	textiel	textiel			1600- 1675
25	VAL1-25-6	bord	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	blauw fond met beer	1620- 1630
26	01	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Weser		1575- 1600
26	02	grape	keramiek: roodbakkend			1575- 1600
26	03	kachel pan	keramiek: witbakkend	Duitsland, Ochtrup	dubbele mangaan paarse bies op ongeglazuurde buitenzijde	
26	VAL1-26-1	steen- kool	delfstof: antraciet			

27	01	theepot	keramiek: industrieel		wit	1850- 1900
27	02	bord	keramiek: industrieel		wit	1850- 1900
27	03	bord	industrieel: printware		wit	1850- 1900
27	04	kop	keramiek: industrieel		wit	1850- 1900
27	05	rookpijp	keramiek: pijpaarde		overbelast, ovale ketel	1830- 1860
27	06	rookpijp	keramiek: pijpaarde		overbelast, ovale ketel, steel met geruwde zone (DUCO 2003, 206), zm wpn Gouda, hielmerk onleesbaar	1830- 1860
27	VAL1-27-1	kom	industrieel: printware			1850- 1900
28	01	steelkom	keramiek: witbakkend	Duitsland	holle steel, op pootjes, binnenzijde groengeglazuurd	1650- 1700
29	01	divers	keramiek: roodbakkend		Tegelen	1700- 1800
29	02	kom	industrieel: creamware	Engeland		1750- 1775
29	03	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	landschap decor	1675- 1700
29	04	kom	industrieel: printware		stadsgezicht	1780- 1850
29	05	bord	industrieel: printware			1780- 1850
29	06	bord	keramiek: industrieel		met kartelrand	1800- 1900
29	07	kom	keramiek: industrieel			1750- 1850
29	VAL1-29-1	kendi	keramiek: porselein	China	waterkan, zie Rinaldi 1989, p. 176	1640- 1650
30		scheeps hout	hout: Quercus (eik)		hout met nagelgaten	1600- 1650
30		vlinder	hout: Quercus (eik)			1600- 1650
30		muil	leer		binnenzool kurk, 23 cm	1600- 1625
30		wig	hout: Quercus (eik)			1600- 1650
30	01	bord	keramiek: faience	Italië, Ligurië		1600- 1625
30	02	bord	keramiek: faience	Italië		1600- 1625
30	03	bord	keramiek: porselein	China	randtype VII	1630- 1650
30	04	bord	keramiek: porselein	China	randtype VIII	1600- 1645
30	05	divers	keramiek: porselein	China		1600- 1700
30	06	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren		1575- 1600
30	07	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1600- 1625
30	08	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	met appliques	1575- 1600
30	09	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Siegburg		1450- 1600
30	10	kop	roodbakkend : slib	Noord Holland		1625- 1675
30	11	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1575- 1625
30	12	divers	keramiek:		Hollands	1575-

			witbakkend			1650
30	13	grape	keramiek: roodbakkend	Hollands		1575- 1650
30	14	bord	keramiek: roodbakkend	Hollands, groene slibspiegel, platte vlag		1575- 1650
30	15	steelkom	keramiek: roodbakkend	Hollands		1575- 1650
30	VAL1-30	pen	hout: Quercus (eik)			1600- 1650
30	VAL1-30-1	kooltjes tang	metaal: ijzer			1600- 1650
30	VAL1-30-2	ketting	metaal: ijzer			1600- 1650
30	VAL1-30-3	nagel	metaal: ijzer	7,5 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-4	nagel	metaal: ijzer	7 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-5	nagel	metaal: ijzer	5 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-6	nagel	metaal: ijzer	4,5 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-7	nagel	metaal: ijzer	4 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-8	nagel	metaal: ijzer	3 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-9	nagel	metaal: ijzer	3,5 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-10	nagel	metaal: ijzer	2,5 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-11	nagel	metaal: ijzer	2 duim		1600- 1650
30	VAL1-30-12	nagel	metaal: ijzer	2 duim		1600- 1650
31	01		keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1600- 1625
32	01	kop	roodbakkend : slib	Noord Holland	met standring	1600- 1650
32	02	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1630
32	03	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1625
32	04	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	applique met adelaar	1625- 1650
32	05	kop	keramiek: witbakkend		groen geglaazuurd	1575- 1625
32	06	divers	keramiek: witbakkend		groen geglaazuurd	1600- 1650
32	07	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hm roos, dubbelconisch	1630- 1640
32	08	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hm Lelie in ruit, dubbelconisch, op steel lelies met ruit en radering	1640- 1650
32	09	bakpan	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
32	10	grape	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
32	11	lekschaal	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
32	12	suiker trechter	roodbakkend ongeglaazuurd		voor suikerbrood, randdiameter 17 cm	1525- 1675
32	VAL1-32-1	rioolbuis	keramiek: roodbakkend		bi zijde groenglaazuur, bu zijde geblakerd	1600- 1900
33		baksteen	bouw ceramiek		oranje, 18 x 9 x 4 cm en oranje, 16,5 x 7,8 x 4,5 cm	1675- 1750

34		wand tegel	bouw ceramiek		ossekop versiering	1600- 1625
34	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		geen hielmerk, slanke dubbelconische ketel	1655- 1670
34	02	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	baardmanapplique, kobaltblauw	1600- 1625
34	03	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1625- 1650
34	04	vuurstolp	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1600- 1650
34	05	grape	keramiek: witbakkend			1650- 1700
34	06	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	zeskantig bord	1650- 1675
34	07	bord	keramiek: majolica		blauw wit decor	1650- 1675
34	08	kom	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1650- 1675
34	09	grape	roodbakkend	Nederland, Bergen op Zoom		1625- 1675
34	10	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1650- 1700
35	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		steel met ruitstempel Lelie	1625- 1650
35	02	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1625
35	03	grape	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
35	04	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1575- 1600
35	05	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1625
35	VAL1-35-1	heft	eco: been			1600- 1650
35	VAL1-35-2	naald	metaal: latoenkoper		lengte 20,5 cm, uiteinde ontbreekt	1600- 1650
35	VAL1-35-3	ring	metaal: ijzer		doorsnede 33 mm, dikte 4mm	1600- 1650
35	VAL1-35-4	nagel	metaal: ijzer		6,5 duim	1600- 1650
35	VAL1-35-5	nagel	metaal: ijzer		4 duim	1600- 1650
35	VAL1-35-6	nagel	metaal: ijzer		3,5 duim	1600- 1650
35	VAL1-35-7	nagel	metaal: ijzer		2,5 duim	1600- 1650
35	VAL1-35-8	kwast	textiel: vilt		3 lapjes vilt met spijkergaatje, sterk ruikend naar harpuit	1600- 1650
36	VAL1-36-1	beitel	metaal: ijzer			1600- 1675
37	VAL1-37-1	nagel	metaal: ijzer		16 duim, uit roer	1600- 1675
37	VAL1-37-2	nagel	metaal: ijzer		6 duim	1600- 1675
37	VAL1-37-3	nagel	metaal: ijzer		4 duim	1600- 1675
37	VAL1-37-4	nagel	metaal: ijzer		2,5 duim, grote kop	1600- 1675
38		vlinder	hout: Quercus (eik)			1600- 1650
38		wig	hout: Quercus (eik)			1600- 1650
38		scheeps hout	hout: Quercus (eik)		gebogen hout met nagelgaten	1600- 1650

38	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, hm: RP, Robbert Pieterse (DUCO 1981, p 312)	1610- 1625
38	02	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbel conisch, gekroonde tudorroos	1620- 1640
38	03	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Weser		1600- 1625
38	04	kan	Keramiek: steengoed	België, Raeren	kerbschnitt	1575- 1600
38	05	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	floraal applique	1550- 1575
38	06	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1600- 1625
38	07	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1650
38	10	grape	keramiek: roodbakkend		vingerdrukken onder de rand	1550- 1600
38	11	vuurstolp	keramiek: roodbakkend		met appliques	1550- 1600
38	12	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1625
38	13	grape	keramiek: roodbakkend			1575- 1650
38	14	kom	keramiek: porselein	China		1600- 1700
38	VAL1-38-1	ketting	glas		rood-wit-blauw	1600- 1650
38	VAL1-38-2	drevel	metaal: ijzer			1600- 1650
38	VAL1-38-3	nagel	metaal: ijzer		8 duim	1600- 1650
38	VAL1-38-4	nagel	metaal: ijzer		6,5 duim	1600- 1650
38	VAL1-38-5	nagel	metaal: ijzer		4 duim	1600- 1650
38	VAL1-38-6	nagel	metaal: ijzer		3 duim	1600- 1650
38	VAL1-38-7	nagel	metaal: ijzer		2,5 duim	1600- 1650
38	VAL1-38-8	monster	harpuis		zwart glazig met zwavel gele adres, harsachtig	1600- 1650
38	VAL1-38-9	knikker	keramiek: steengoed			1600- 1650
38	VAL1-38-10	nagel	metaal: ijzer		complex	1600- 1650
38	VAL-38-11	fragment	roodbakkend : slib	Noord Holland		1625- 1650
39		baksteen	bouweramie k		paars/rood 19 x 9 x 4 cm	
40	01	kan	Keramiek: steengoed	België, Raeren	boerendans	1575- 1600
40	02	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1625- 1650
40	03	bord	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	aigretterand	1640- 1660
40	04	grape	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1600- 1650
40	05	bakpan	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1600- 1650
40	06	stroop pot	keramiek: roodbakkend		voorraadpot op lobvoeten	1575- 1650
40	07	bord	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
40	08	divers	roodbakkend ongeglazuurd		Hollands	1600- 1700
40	09	grape	keramiek:		Hollands	1600-

			roodbakkend		1650
40	10	grape	keramiek: roodbakkend	Hollands	1600- 1650
41		wand tegel	bouw ceramiek	Leliehoekversiering	1625- 1650
41	01	stroop pot	keramiek: roodbakkend	voorraadpot op lobvoeten	1575- 1650
41	02	stroop pot	keramiek: roodbakkend		1600- 1650
41	03	grape	keramiek: roodbakkend		1600- 1650
41	04	rookpijp	keramiek: pijpaarde	slanke dubbelconische ketel, hm onleesbaar, geglaasd, zwaartepunt radering met lelies	1650- 1670
41	05	rookpijp	keramiek: pijpaarde	steel met reliëfdecoratie	1625- 1670
41	06	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	1625- 1650
42		plavuis	bouwceramie k	11 x 11 x 1,8 cm, glazuur afgesleten	1575- 1650
42		jyddepot	keramiek: grijsbakkend, jyddepot	Denemarken, Jutland	1600- 1650
42	01	oester	eco: schelpen		
42	02	divers	eco: bot		
42	03	kelder fles	glas		1600- 1650
42	04	rookpijp	keramiek: pijpaarde	versierd met ruitstempel of bloemrank	1625- 1650
42	05	rookpijp	keramiek: pijpaarde		1625- 1650
42	06	rookpijp	keramiek: pijpaarde	massief dubbelconisch, hm "HS" (Duco 2003, merk 586)	1635- 1650
42	07	rookpijp	keramiek: pijpaarde	monogram IM, dubbelconisch Jan Muur Amsterdam (Duco 1981, p 24,8 merk 107)	1640- 1650
42	08	rookpijp	keramiek: pijpaarde	dubbelconisch, monogram TH DUCO	1640- 1650
42	09	rookpijp	keramiek: pijpaarde	monogram "RW" met stip Rogier Wilkins te Amsterdam (Duco 1981 p 257, merk 195	1640- 1650
42	10	rookpijp	keramiek: pijpaarde	"WS" op ketel, mogelijk Amsterdam of Gouda	1620- 1650
42	11	rookpijp	keramiek: pijpaarde	merk II, Gouda, Duco 1987, p 40)	1650- 1660
42	12	rookpijp	keramiek: pijpaarde	hm SM met stippen(Duco 2003, merk 543)	1635- 1655
42	13	rookpijp	keramiek: pijpaarde	dubbelconisch, monogram "BH",	1600- 1650
42	14	rookpijp	keramiek: pijpaarde	Jonaspijp	1625- 1650
42	15	rookpijp	keramiek: pijpaarde	hm 8-bladige roos, Amsterdam?	1625- 1650
42	16	rookpijp	keramiek: pijpaarde	hm onleesbaar, dubbelconisch	1625- 1650
42	17	rookpijp	keramiek: pijpaarde	geen hielmerk, dubbelconisch, verschillende uitvoeringen	1625- 1650
42	18	rookpijp	keramiek: pijpaarde	dubbelconisch, hm Tudorroos	1625- 1650
42	19	rookpijp	keramiek: pijpaarde	gekroonde roos initialen P T?, leliestempels op steel	1640- 1650
42	20	rookpijp	keramiek: pijpaarde	gekroonde roos	1625- 1660
42	21	bord	keramiek:	China	1590-

			porselein, kraak			1625
42	22	bord	keramiek: porselein	China	twee eenden bij vijver	1610- 1630
42	23	kom	keramiek: porselein	China	kraaikom	1600- 1645
42	24	kom	keramiek: porselein	China		1600- 1650
42	25	bord	keramiek: porselein	China		1600- 1650
42	26	vuurstolp	keramiek: roodbakkend		groen geglazuurd, met appliques	1575- 1650
42	27	vuurstolp	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd, met appliques	1575- 1650
42	28	vet vanger	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
42	29	pot, tuitpot	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
42	30	deksel	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
42	31	zalfpot	keramiek: roodbakkend			1575- 1650
42	32	lekschaal	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
42	33	olielamp	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
42	34	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Weser		1590- 1615
42	35	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Werra		1600- 1625
42	36	beker	roodbakkend : slib	Duitsland, Weser	geradeerd	1590- 1615
42	37	venster glas	glas: groen			
42	38	aspot	keramiek: roodbakkend		met oor en gaten, met dubbele binnenrand, beroet	1600- 1650
42	39	bord	keramiek: roodbakkend		Hollands, slibspiegel en lobvoeten	1600- 1675
42	40	bord	keramiek: roodbakkend		Hollands, slibspiegel en lobvoeten	1600- 1675
42	41	pispot	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
42	42	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands, met kraagrand	1600- 1650
42	43	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands, hele platte pan, bijna geen rand	1600- 1650
42	44	kom	keramiek: roodbakkend		met pootjes en standing, liggend en staand oor	1600- 1650
42	45	drinkglas	glas			1660- 1670
42	46	drinkglas	glas			1600- 1625
42	47	drinkglas	glas			1640- 1650
42	48	drinkglas	glas			1640- 1675
42	49	drinkglas	glas			1600- 1660
42	50	drinkglas	glas			1640- 1650
42	51	fles, karaf	glas		karaf?	1640- 1650
42	52	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1575- 1650
42	53	kan	keramiek:	Duitsland,	1 x datering 1630	1625-

			steengoed	Westerwald		1650
42	54	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren		1575- 1600
42	55	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	baardman	1600- 1650
42	56	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1575- 1650
42	57	zalfpot	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1650
42	58	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
42	59	stroop kan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1675
42	60	divers	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
42	61	kom	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
42	62	divers	roodbakkend ongeglazuurd		Hollands	1600- 1650
42	63	divers	roodbakkend : slib	Noord Holland	Hollands	1600- 1650
42	64	karaf	keramiek: faience	Italië	roze scherf	
42	65	plooi schotel	keramiek: faience	Italië	aigretterand type 11 (Jaspers2007, 76)	1610- 1650
42	66	plooi schotel	keramiek: faience			1625- 1675
42	67	plooi schotel	keramiek: faience			
42	68	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1660
42	69	plooi schotel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1660
42	70	zalfpot	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1660
42	71	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1660
42	72	deksel	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1660
42	73	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1660
42	74	olielamp	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	75	lekschaal	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	76	vergiet	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	77	kop	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	78	grape	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	79	kop	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	80	bakpan	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	81	deksel	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	82	spaarpot	keramiek: witbakkend			1625- 1660
42	83	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1650
42	84	zalfpot	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1675
42	85	kom, papkompot	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1675

42		86	kan	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1675
42	VAL1-42-1		dobbel steen	eco: been		met brandsporen	1600- 1675
42	VAL1-42-2		kam	eco: been			1600- 1675
42	VAL1-42-3		mes	metaal: koper			1600- 1650
42	VAL1-42-4		tapkraan	metaal: koper			1625- 1675
42	VAL1-42-5		zalfpot	keramiek: steengoed			
42	VAL1-42-6		bakpan	keramiek: roodbakkend		speelgoed	
42	VAL1-42-7		kan	keramiek: witbakkend	Frankrijk, Saintonge	plat lint oor	1575- 1625
42	VAL1-42-8		kom	roodbakken	Italië, Genua	schudtechniek tweeorig	1600- 1650
42	VAL1-42-9		pot	keramiek: witbakkend		tweeorig	
42	VAL1-42-10		kan	roodbakkend : slib	Noord Holland	eenorig	1625- 1650
42	VAL1-42-11		marta vaan	steengoed: Aziatisch	Azië		
42	VAL1-42-12		zalfpot	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	wit	
42	VAL1-42-13		zalfpot	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	wit	1600- 1650
42	VAL1-42-14		stroop kan	keramiek: roodbakkend		eenorig	1600- 1650
42	VAL1-42-15		stroop kan	keramiek: roodbakkend		eenorig	1600- 1650
42	VAL1-42-16		stroop kan	keramiek: roodbakkend		eenorig	1600- 1650
42	VAL1-42-17		zalfpot	keramiek: roodbakkend			
42	VAL1-42-18		knikker	natuursteen: kalksteen			
42	VAL1-42-19		knikker	natuursteen: kalksteen			
42	VAL1-42-20		knikker	keramiek: steengoed			
42	VAL1-42-21		knikker	keramiek: steengoed			
42	VAL1-42-22		knikker	keramiek: steengoed			
42	VAL1-42-23		rookpijp	keramiek: pijpaarde		bewerkte steel, barok	1625- 1650
42	VAL1-42-24		bord	keramiek: roodbakkend	Italië, Genua	schudwerk	1600- 1625
42	VAL1-42-25		bord	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	putti met aigrette	1625- 1650
42	VAL1-42-26		baksteen	bouw ceramiek		geelroze, 16,9 x 9 x 4 cm, gevormde baksteen voor venstertracering	1600- 1650
42	VAL1-42-27		bord	keramiek: faience	Italië	Wapendecor	1600- 1650
42	VAL1-42-28		plooi schotel	keramiek: faience	Italië		
42	VAL1-42-29		bord	keramiek: faience	Italië		1600- 1650
42	VAL1-42-30		bord	keramiek: faience	Portugal		1625- 1650
42	VAL1-42-31		antraciet	delfstof: antraciet			

42	VAL1-42-32	orna ment	bouw ceramiek		zandstenen profiel met zaagsporen, 15,6 x 6,5 x 3 cm	1600- 1675
42	VAL1-42-33	zonne wijzer	natuursteen: leiste		fragment cirkel, bewerkt	1600- 1675
43		01 rookpijp	keramiek: pijpaarde		geen hm, trechtervorm	1700- 1725
44			roodbakkend : slib	Duitsland, Weser		1590- 1610
44		rookpijp	keramiek: pijpaarde			1590- 1600
44		01 kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Siegburg	geglazuurd	1575- 1600
44		02 kan	keramiek: steengoed	België, Raeren		1550- 1600
44		03 kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1575- 1650
44		04 kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1575- 1625
44		05 bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Werra		1590- 1620
44		06 bord	keramiek: faience	Italië, Ligurië		1575- 1600
44		07 bord	keramiek: faience	Italië	aigrette 10 (Jaspers 2007)	1575- 1600
44		08 bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1640
44		09 bord	keramiek: porselein	China		1600- 1625
44		10 kom	keramiek: porselein	China		1600- 1650
44		11 pot, tuitpot	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1600- 1650
44		12 grape	keramiek: witbakkend		groen geglazuurd	1600- 1650
44		13 vuurstolp	keramiek: roodbakkend		Hollands, groen	1600- 1650
44		14 bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1675
44		15 pispot	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1675
44		16 bord	keramiek: roodbakkend		Hollands, met lobvoeten	1600- 1650
44		17 grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
44		18 olielamp	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
44		19 kom	keramiek: roodbakkend			1600- 1650
44	VAL1-44-1	kan	keramiek: roodbakkend		liniaire versiering	
44	VAL1-44-2	rookpijp	keramiek: pijpaarde		ongemerkt	1600- 1650
45		01 kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1625- 1650
45		02 kan	steengoed	België, Raeren	met appliques	1625- 1650
45		03 kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1700
45		04 bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1625- 1675
45		06 bord	roodbakkend : slib	Noord Holland		1625- 1650
45		07 drinkglas	glas			1650- 1660
45		08	keramiek:	Italië		1600-

			faience			1650
45	09	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	met merkteken: "M"	1625- 1650
45	10	rookpijp	keramiek: pijpaarde			1600- 1650
45	11	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, hm 8-puntige ster 1665-1685 (DUCO merk 336), geglaasd	1665- 1685
45	12	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, hm gekroonde roos met initialen . B, brede hiel (Rotterdam?), ruitstempel op steel	1640- 1650
45	13	rookpijp	keramiek: pijpaarde		ketelmerk roos, grove pijp	1625- 1660
45	14	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hm roos, grove pijp, dubbelconisch	1625- 1640
45	15	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hm RW Rogier Wilkins? (Duco 1981, 313), grove pijp, dubbelconisch, Lokaal?	1625- 1640
45	16	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hm roos, dubbelconisch	1625- 1640
45	17	rookpijp	keramiek: pijpaarde		geen hm	1625- 1640
45	18	rookpijp	keramiek: pijpaarde		vroege trechter hm drie degens (Albert Lichthart 1692-1714 (Duco 2003, merk 284)	1692- 1714
45	19	lekschaal	keramiek: witbakkend		groen geglaazuurd	1600- 1675
45	20	kop	keramiek: witbakkend		groen geglaazuurd	1600- 1675
45	21	grape	keramiek: witbakkend		groen geglaazuurd	1600- 1675
45	22	lekschaal	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
45	23	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
45	24	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
47	VAL1-47-1	bord	keramiek: faience	Italië, Ligurië	blauw fond	1580- 1600
48		wand tegel	bouw ceramiek		vleugelblad	1600- 1625
48		werck	eco: fauna		koehaar	1600- 1650
48	01	bord	keramiek: roodbakkend : slib	Duitsland, Weser		1580- 1610
48	02	drinkglas	glas			1600- 1650
48	03	drinkglas	glas			1575- 1625
48	04	kom	roodbakkend : slib	Noord Holland		1600- 1650
48	05	grape	keramiek: witbakkend			1600- 1650
48	06	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1590- 1650
48	07	kan	keramiek: steengoed:	België, Raeren	boerendansaplique	1575- 1600
48	08	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Siegburg	geglaazuurd	1575- 1600
48	09	pot	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1675- 1700
48	09	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1575- 1625

48	11	divers	keramiek: roodbakkend			1600- 1625
48	12	bord	keramiek: porselein, kraak	China		1610- 1620
48	13	kom	keramiek: porselein, kraak	China	kraaikom	1600- 1630
48	14	kom	keramiek: porselein, kraak	China		1600- 1630
48	15	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1575- 1640
48	16	zalfpot	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1575- 1625
48	18	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1650
48	19	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1625- 1650
48	20	bord	keramiek: faience	Italië		1600- 1625
48	21	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, geen hielmerk	1610- 1640
48	22	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hielmerk "RW", Rogier Wilkins Amsterdamse productie (Duco 1981, 313)	1640- 1650
48	23	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, onleesbaar hielmerk, steel met ruit en leliestempel	1640- 1660
48	24	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, hielmerk SM met stippen, 1635-1655 (Duco 2003, merk 543)	1635- 1655
48	25	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, hielmerk WS gekroond (vanaf 1652, Duco 2003 merk 605)	1652- 1670
48	26	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hielmerk monogram IHF (I = stip boven H), dubbelconisch	1640- 1660
48	27	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hielmerk roos	1625- 1640
48	28	rookpijp	keramiek: pijpaarde		hielmerk gekroonde roos	1640- 1660
48	VAL1-48-1	lepel	metaal: tin		druppelvormige bak en ovale steel, merk gekoonde roos CW	1575- 1625
48	VAL1-48-2	kogel	metaal: lood			1600- 1650
48	VAL1-48-3	breeuw sel	eco: haar		breeuwsel	1600- 1650
48	VAL1-48-4	bord	keramiek: faience	Portugal		1600- 1650
48	VAL1-48-5	kom	keramiek: roodbakkend	Italië, Genua	schudwerk, rood met geel	1600- 1650
48	VAL1-48-6	bord	keramiek: roodbakkend	Italië, Pisa	gemarmerd	1600- 1650
48	VAL1-48-7	bord	keramiek: faience	Portugal		1600- 1650
49	01	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1620- 1640
49	VAL1-49-1	werck	eco: fauna		koehaar	1600- 1650
50		zinkstuk	hout: Salix (wilg)			
51	01	bord	keramiek: porselein, kraak	China	randdecor VII (Rinaldi 71)	1630- 1645
51	02	bord	roodbakkend	Duitsland,		1600-

			: slib,	Werra		1625
51	03	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1600- 1630
51	04	kan	Keramiek: steengoed	België, Raeren		1575- 1600
51	06	pot, aspot	roodbakkend ongeglazuurd		bi zijde beroet	1600- 1650
51	07	bord	keramiek: roodbakkend		slibspiegel, lobvoeten	1575- 1625
51	08	pot, aspot	keramiek: roodbakkend		bu zijde glazuur, bi zijde beroet	1575- 1650
51	09	grape	keramiek: roodbakkend			1600- 1625
51	VAL1-51-1	nagel	metaal: ijzer		8 duim	1600- 1650
51	VAL1-51-2	nagel	metaal: ijzer		3 duim	1600- 1650
52		monster	natuursteen: kalksteen		krijt	
53	01	bord	roodbakkend : slib	Duitsland, Werra		1600- 1625
53	02	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	div decors	1610- 1640
53	03		keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1600- 1640
53	04		keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1640
53	05	suiker trechter	roodbakkend ongeglazuurd		voor suikerbrood	1600- 1675
53	06	bakpan	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
53	07	vuurstolp	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
53	08	grape	keramiek: roodbakkend		Hollands	1600- 1650
53	VAL1-53-1	ring	metaal: ijzer			1600- 1650
53	VAL1-53-2	nagel	metaal: ijzer		5 duim	1600- 1650
53	VAL1-53-3	nagel	metaal: ijzer		3,5 duim	1600- 1650
53	VAL1-53-4	nagel	metaal: ijzer		2,5 duim	1600- 1650

Vondsten VAL2

vnr	objectnr	(#)	object	materiaal	herkomst	kenmerken	Dat.
1	VAL2-1-1		baksteen	bouwceraamiek		geglazuurd, 22,2 x 10,9 x 6,3 cm	
1	VAL2-1-2		ornament	bouwceraamiek		uit mal	
1	VAL2-1-3		wandtegel	bouwceraamiek		blauw-wit, 12,7 x 12,7 x 1,2 cm, landschap in spinnenkopje fragmenten	1675- 1700
1	VAL2-1-4		vaas	keramiek: porselein			
2		01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		ovalevormige ketel, basismodel 3a, hm gekroonde L (duco 2003, 386)	1725- 1750
2		02	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtervorm met spoor, zijmerk HL gekroond	1715- 1730
2		03	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtermodel met spoor	1715- 1730
2		04	kom	keramiek:	Maastricht,	beeldmerk 62 met Javaanse	1878- 1886

			industrieel	Regout	tekst	
2	05	kom	keramiek: industrieel	Maastricht, Regout	beeldmerk go	1892- 1930
2	06	kom	keramiek: industrieel			
2	07	kom	keramiek: porselein	China		1700- 1900
2	08	kop	keramiek: porselein	China		1650- 1700
2	09	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1600- 1625
2	10	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren		1575- 1625
2	11		keramiek: witbakkend			1650- 1750
2	12	glas, bekerglas	glas: krijtglas			1675- 1775
2	13	kom	keramiek: faience			1675- 1775
2	14	deksel	keramiek: roodbakkend			1675- 1775
2	15	kom	keramiek: roodbakkend			1675- 1775
2	16	grape	keramiek: roodbakkend			1675- 1775
2	VAL2-2-1	kop	keramiek: porselein	Japan, Arita		1660- 1675
3		01	baksteen		rood, 19 x 8,5 x 4 cm	1600- 1700
4	VAL2-4-1	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, narcis, 13 x 12,9 x 1,6 cm	1600- 1650
4	VAL2-4-2	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, bloem, 13 x 12,9 x 1,4 cm	1600- 1650
4	VAL2-4-3	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, tulp, 13 x 12,8 x 1,4 cm	1600- 1650
4	VAL2-4-4	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, tulp, 13 x 12,9 x 1,4 cm	1600- 1650
4	VAL2-4-5	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, tulp, 12,8 x 12,8 x 1,4 cm	1600- 1650
4	VAL2-4-6	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, bloem, 13 x 12,8 x 1,4 cm	1600- 1650
4	VAL2-4-7	wandtegel	bouwceramiek		lelie, polychroom, narcis, 12,9 x 12,8 x 1,5 cm	1600- 1650
5	01	koeienoog	glas: groen		centrale deel glasschijf met verdikking	1650- 1700
5	VAL2-5-1	schietlood	metaal: koperlegering		compleet, geen over lengte lopend gat, gewicht 492 gram	
6	01	baksteen	bouwceramiek		oranje, 17,5 x 8 x 4 cm	1600- 1700
7	01	kom	industrieel: creamware	Engeland		1725- 1775
7	02	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	floraal motief, binnenzijde	1725- 1775
7	03	divers	roodbakkend: slib		schudwerk	1700- 1800
7	VAL2-7-1	textiel	textiel: damast		fragment	1700- 1800
7	VAL2-7-2	fles	glas		klein model	1750- 1800
7	VAL2-7-3	bord	keramiek: industrieel Wedgewood	Engeland	blindmerk '5' en 'WED', veel gebruikssporen	1750- 1800
8	01	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750
8	02	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750

8	03	bord	keramiek: roodbakkend: slib	geknepen voet	1700-1750
8	04	pispot	keramiek: roodbakkend: slib	met slibbogen versierd,	1700-1750
8	05	tuitpot	keramiek: witbakkend	mangaanvlekken	1700-1750
8	06	divers	keramiek: witbakkend		1675-1750
8	07	kop	keramiek: industrieel		1775-1850
8	08	kop	keramiek: industrieel		1775-1850
8	09	divers	keramiek: industrieel		1750-1850
8	10	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Siegburg	1400-1500
8	11	divers	keramiek: steengoed		1800-1850
8	12	bord	keramiek: porselein	China	1675-1750
8	13	bord	keramiek: porselein	China	1700-1750
8	14	bord	keramiek: porselein	China	1700-1750
8	15	kop	keramiek: porselein	China	1675-1775
8	16	divers	keramiek: porselein	China	1700-1750
8	17	bord	keramiek: porselein, Imari	China	1700-1750
8	18	oester	eco: schelpen		
8	19	vensterglas	glas: groen	enkele fragmenten met verkleuring van raamllood	1600-1700
8	20	fles	glas: groen		1600-1700
8	21	glas, kelkglas	glas: kleurloos		1675-1750
8	22	glas, kelkglas	glas: kleurloos		1675-1750
8	23	glas, bekerglas	glas: kleurloos	netwerkbeker	1700-1750
8	24	glas, bekerglas	glas: krijtglas		1700-1750
8	25	kom	glas: krijtglas	voetring, bodem met pontil, gegolfde aanzet wand	1700-1725
8	26	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	1650-1700
8	27	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	1650-1700
8	28	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	1650-1700
8	29	bord	keramiek: faience		1700-1750
8	30	bord	keramiek: faience		1690-1775
8	31	bord	keramiek: faience		1700-1775
8	32	bord	keramiek: faience		1725-1775
8	33	bord	keramiek: faience		1725-1775
8	34	bord	keramiek: faience		1675-1725
8	35	divers	keramiek:		1675-1800

8	36	bord	faience keramiek:		1675-1700
8	37	kop	faience keramiek:		1675-1750
8	38	kop	faience keramiek:		1675-1700
8	39	kop	faience keramiek:		1675-1725
8	40	kop	faience keramiek:		1675-1700
8	41	kop	faience keramiek:		1675-1750
8	42	kom	faience keramiek:		1650-1700
8	43	bord	majolica keramiek:		1700-1750
8	44	deksel	faience keramiek:		1700-1750
8	45	steelkom	roodbakkend keramiek:	beroet	1650-1750
8	46	grape	roodbakkend keramiek:		1650-1750
8	47	test	roodbakkend keramiek:		1650-1750
8	48	divers	roodbakkend keramiek:		1600-1800
8	49	spijker	metaal: ijzer	gesmede nagels max. 7,2 cm	1600-1700
8	50	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtersvorm, hm KI gekoond (duco 2003, 508), gerookt	1700-1730
8	51	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtermodel met spoor, zijmerk musket gekoond (duco 2003, 287)	1708-1730
8	52	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtermodel	1700-1730
8	53	botten	eco: bot		
8	VAL2-8-1	lepel	metaal: tin	17 cm, lange naald met lof, Klein Keur, gemerkt LBN, ovale bak, platte steel, akkoladevormige steelbeeindiging	1689-1750
8	VAL2-8-10	boor	hout: Prunus (pruim)	handvat boor	1675-1725
8	VAL2-8-11	doos	hout: Picea (fijnspar/vuren)	schuifdoos	1675-1725
8	VAL2-8-12	doos	hout: Picea (fijnspar/vuren)		1675-1725
8	VAL2-8-13	doos	hout: Picea (fijnspar/vuren)	ovaal	1675-1725
8	VAL2-8-14	schoen	leer: vaars	kinderschoen, type OBM-2- 2, lengte 16 cm	1700-1725
8	VAL2-8-15	schoen	leer	type OBM-2-1	1700-1725
8	VAL2-8-16	fles	glas	klein model	1700-1750
8	VAL2-8-17	wandtegel	bouwceramiek	decor, bloem, polychroom	1675-1725
8	VAL2-8-18	kom	keramiek: roodbakkend	Portugal, Estremoz	1675-1725
8	VAL2-8-19	knikker	keramiek: steengoed		1675-1725
8	VAL2-8-2	lepel	metaal: tin	19,3 cm, ovale bak, platte steel, akkoladevormige steelbeeindiging, lange naald	1700-1750
8	VAL2-8-20	haar	eco: haar, menselijk		1675-1725

8	VAL2-8-21	glas	glas: krijtglas	Bohemen	gegraveerd	1700-1725
8	VAL2-8-22	bord	keramiek: faience		gedateerd 1708 met spreuk in bladerkrans	1708
8	VAL2-8-23	bord	keramiek: faience			1700-1750
8	VAL2-8-3	lepel	metaal: tin		19 cm, ovale bak, hoekige steel met dubbel lof, platte afgeronde en verdikte beeindiging	1700-1800
8	VAL2-8-4	mes	eco: been			1675-1725
8	VAL2-8-5	merklood	metaal: lood		koosjer	1675-1725
8	VAL2-8-6	vensterglas	glas: gebrandschilde rd		monogram AB	1675-1725
8	VAL2-8-7	dop	eco: been		dop van een kokertje	1675-1725
8	VAL2-8-8	breeuwsel	eco: haar		werck	1600-1700
8	VAL2-8-9	mes	hout			1675-1725
9	VAL2-9-1	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	chinees decor, kz merk W	1690-1725
9	VAL2-9-2	theepot	keramiek: steengoed, Yixing	China, Yixing		1675-1725
9	VAL2-9-3	kop	keramiek: porselein	Japan, Arita		1675-1725
9	VAL2-9-4	vaas	keramiek: porselein, KhangXi	China	miniatuur	1675-1725
9	VAL2-9-5	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	decor met davidster	1725-1750
10	01	bord	keramiek: porselein, Imari	China	gemoffeld	1700-1800
10	02	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750
10	03	grape	keramiek: roodbakkend			1700-1750
10	04	kom	keramiek: industrieel		groen geprint decor	1800-1900
11		beermont- ster	eco: beermontster			1675-1725
12		landdier	eco: bot			
12	01	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1725
12	02	rookpijp	keramiek: pijpaarde		trechtermodel met spoor	1700-1725
12	03	bord	keramiek: majolica		gesponste decors	1690-1710
12	04	drinkglas	glas: kleurloos			1700-1725
12	05	vensterglas	glas: kleurloos			
12	06	kop	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675-1700
12	07	bord	keramiek: faience			1700-1725
12	08	bord	keramiek: faience		porselein decor	1650-1675
12	09	bord	keramiek: faience			1675-1725
12	10	grape	keramiek: roodbakkend		miniatuur	1700-1725
12	11	deksel	keramiek: roodbakkend			1700-1750
12	12	pispot	keramiek: roodbakkend			1700-1750
12	13	test	keramiek:		vierkante bak	1675-1725

			roodbakkend			
12		14	divers	keramiek: roodbakkend		1675-1750
12		15	botten	eco: bot		
12	VAL2-12-1		schaal	keramiek: porselein	Japan	1650-1660
12	VAL2-12-2		knikker	keramiek: steengoed		
13		01	kop	keramiek: porselein	China	1700-1800
14			beermønster	eco: beermønster		1700-1725
15			schoen	leer	l = 28,5 cm	1700-1725
15			beermønster	eco: beermønster		1700-1725
15		01	olielamp	keramiek: witbakkend		1700-1725
15		02	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederriijn	1700-1750
15		03	kop	keramiek: industrieel stoneware	Engeland	wit 1750-1800
15		04	rookpijp	keramiek: pijpaarde		ovoide model?, hm eierkorf (duco 2003, 222), gerookt 1722-1750
15		05	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	ingesnoerde voet 1675-1725
15		06	kan	keramiek: grijsbakkend, gedraaid		1400-1500
15		07	bord	keramiek: faience		1725-1775
15		08	bord	keramiek: faience		1700-1750
15		09	bord	keramiek: faience		blauwwit decor 1700-1750
15		10	glas	glas		1675-1750
15		11	divers	keramiek: porselein	China	1675-1750
15		12	olielamp	keramiek: roodbakkend		1650-1750
15		13	test	keramiek: roodbakkend		1650-1750
15		14	pispot	keramiek: roodbakkend		1650-1750
15		15	kom	keramiek: roodbakkend		1700-1800
15		16	lekschaal	keramiek: roodbakkend		1700-1750
15		17	bord	keramiek: roodbakkend		1700-1750
15		18	divers	keramiek: roodbakkend		1650-1750
15	VAL2-15-1		bord	metaal: tin		1700-1725
15	VAL2-15-2		textiel	textiel		fragment 1700-1725
15	VAL2-15-3		fles	glas		opgestoken bodem met pontielmerk 1700-1725
16		01	baksteen	bouwceraamiek		rood, 18 x 9 x 3,7 cm 1600-1700
17			beermønster	eco: beermønster		1700-1750
17		01	glas, bekerglas	glas: krijtglas		gefaceteerde wand 1700-1750
17		02	glas, kelkglas	glas: kleurloos		1700-1750
17		03	glas,	glas: kleurloos		1700-1750

		kelkglas			
17	04	glas, kelkglas	glas: kleurloos		1650-1750
17	05	fles	glas: groen		1650-1750
17	06	glas	glas		1650-1750
17	07	glas, vensterglas	glas		1650-1750
17	08	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederriijn	1700-1750
17	09	rookpijp	keramiek: pijpaarde		1675-1750
17	10	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtersvorm met spoor	1700-1730
17	11	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtersvorm, hm kardinaalsmuts (duco 2003, 290)	1716-1730
17	12	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtersvorm, hm onleesbaar	1715-1730
17	13	rookpijp	keramiek: pijpaarde	dubbelconisch/trechtersvorm , hm IWP (duco 2003, 809)	1680-1695
17	14	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtersvorm, hm KP gekreond (duco 2003, 561)	1712-1730
17	15	test	keramiek: roodbakkend		1650-1750
17	16	kom	roodbakkend: ongeglazuurd		1650-1750
17	17	kom	keramiek: roodbakkend		1650-1700
17	18	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren	1550-1600
17	19	pispot	keramiek: roodbakkend		1650-1750
17	20	lekschaal	keramiek: roodbakkend		1650-1700
17	21	grape	keramiek: witbakkend		1600-1650
17	22	grape	keramiek: roodbakkend	met groen slib binnenzijde	1650-1750
17	23	bord	keramiek: faience		1700-1750
17	24	deksel	keramiek: faience		1675-1725
17	25	bord	keramiek: faience		1700-1750
17	26	bord	keramiek: faience		1700-1725
17	27	kop	keramiek: faience		1675-1700
17	28	kop	keramiek: faience	1 x gemoffeld	1675-1725
17	29	bord	keramiek: majolica		1675-1700
17	30	kop	keramiek: porselein	China	1675-1750
17	31	botten	eco: bot		
17	VAL2-17-1	vingerhoed	metaal: koperlegering		1725-1750
17	VAL2-17-2	heft	hout: Guaiacum (pokhout)		1700-1750
17	VAL2-17-3	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederriijn	1700-1750
17	VAL2-17-5	deksel	keramiek: roodbakkend		1700-1750

17	VAL2-17-6	bord	keramiek: roodbakkend			1700-1750
17	VLA2-17-4	olielamp	keramiek: roodbakkend			1700-1750
18		01	baksteen	bouwceramiek	paarsbruin, 19 x 8,7 x 4 cm	1675-1725
19			beermon- ster	eco: beermonster		
19		01	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn	1700-1750
19		02	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn	1700-1750
19		03	divers	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn	1700-1750
19		04	kom	roodbakkend: slib	Noord-Duits?	1700-1750
19		05	grape	keramiek: grijsbakkend, jyddepot	Denemarken, Jutland	1675-1750
19		06	fles	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	P-kruik 1675-1750
19		07	wandtegel	bouwceramiek		1700-1900
19		08	divers	metaal: lood		1700-1900
19		09	raam	glas: groen vensterglas		1600-1800
19		10	fles	glas: groen		1600-1800
19		11	drinkglas divers	glas		1650-1800
19		12	olielamp	keramiek: witbakkend		1650-1750
19		13	kandelaar	keramiek: witbakkend		1650-1750
19		14	zalfpot	keramiek: witbakkend		1650-1750
19		15	kom	keramiek: witbakkend		1700-1750
19		16	grape	keramiek: witbakkend		1625-1700
19		17	grape	keramiek: witbakkend	platte bodem met pootjes	1650-1725
19		18	grape	keramiek: witbakkend		1650-1700
19		19	botten	eco: bot	divers	
19		20	rookpijp	keramiek: pijpaarde		1675-1750
19		21	rookpijp	keramiek: pijpaarde	geen hm, trechter met spoor	1715-1730
19		22	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtermodel, hm VD ongekroond (Duco 2003, 460-461)	1700-1730
19		23	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtermodel, hm VW gekroond (duco 2003, 639)	1705-1730
19		24	rookpijp	keramiek: pijpaarde	trechtermodel, hm kikvors gekroond (duco 2003, 108)	1697-1738
19		25	deksel	keramiek: roodbakkend		1675-1750
19		26	lekschaal	keramiek: roodbakkend		1700-1750
19		27	kop	keramiek: roodbakkend		1675-1750
19		28	grape	keramiek: roodbakkend		1700-1750
19		29	bord	keramiek:		1675-1750

19	30	bakpan	roodbakkend keramiek: roodbakkend			1675-1725
19	31	bakpan	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	32	grape	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	33	grape	keramiek: roodbakkend	Nederland, Bergen op Zoom		1675-1750
19	34	pispot	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	35	test	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	36	steelkom	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	37	kom	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	38	grape	keramiek: roodbakkend			1675-1750
19	39	bord	keramiek: majolica			1690-1725
19	40	bord	keramiek: majolica			1675-1700
19	41	kop	keramiek: faience			1675-1700
19	42	bord	keramiek: faience			1675-1700
19	43	bord	keramiek: faience			1700-1750
19	44	bord	keramiek: faience			1675-1725
19	45	divers vaatwerk	keramiek: faience			1675-1750
19	46	kop	keramiek: faience			1675-1725
19	47	bord	keramiek: faience	Nederland, Delft	onderzijde gemerkt met '4'	1675-1700
19	48	bord	keramiek: faience			1625-1725
19	49	kom	keramiek: faience	Nederland, Delft		1675-1700
19	50	bord	keramiek: faience		geschulpte rand	1675-1700
19	51	bord	keramiek: porselein, KhangXi	China		1675-1750
19	52	kop	keramiek: porselein, KhangXi	China		1675-1750
19	53	kop	keramiek: porselein	Japan		1675-1750
19	54	bord	keramiek: porselein, KhangXi	China		
19	55	vaas	keramiek: porselein, KhangXi	China		
19	56	bord	roodbakkend: slib			1700-1750
19	57	komfoor	keramiek: roodbakkend		donker mangaan gekleurd	1700-1750
19	58	kom	keramiek: roodbakkend		donker mangaan gekleurd, slib van binnen	1700-1750
19	VAL2-19-1	heft	eco: ivoor			1675-1725

19	VAL2-19-10	borstel	hout		1675-1725
19	VAL2-19-11	stop	hout: Salix (wilg)		1675-1725
19	VAL2-19-12	stop	hout: indet	niet te snijden gevuld met peg	1675-1725
19	VAL2-19-13	speel-schijfje	hout: Picea (fijnspar/vuren)		1675-1725
19	VAL2-19-14	beeld	keramiek: pijpaarde	onderste helft	1675-1725
19	VAL2-19-15	beeld	keramiek: pijpaarde	onderste helft	1675-1725
19	VAL2-19-16	zalfpot	keramiek: roodbakkend		1675-1725
19	VAL2-19-17	deksel	keramiek: roodbakkend		1675-1725
19	VAL2-19-18	bord	keramiek: roodbakkend	slibspiegel	1700-1750
19	VAL2-19-19	bord	keramiek: roodbakkend		1700-1750
19	VAL2-19-2	zand-strooier	metaal: tin	6,9 x 4,9 x 3,4 cm	1675-1725
19	VAL2-19-20	bord	keramiek: roodbakkend	slibspiegel	1700-1750
19	VAL2-19-21	steelkom	keramiek: roodbakkend		1675-1700
19	VAL2-19-22	steelkom	keramiek: roodbakkend	linkshandig!	1675-1700
19	VAL2-19-23	grape	keramiek: roodbakkend		1700-1750
19	VAL2-19-24	deksel	keramiek: roodbakkend		1675-1750
19	VAL2-19-25	bord	keramiek: roodbakkend	slibspiegel	1700-1750
19	VAL2-19-26	kop	keramiek: roodbakkend		1650-1700
19	VAL2-19-27	deksel	keramiek: roodbakkend		1675-1750
19	VAL2-19-28	deksel	keramiek: roodbakkend		1700-1750
19	VAL2-19-29	bord	keramiek: roodbakkend		1675-1750
19	VAL2-19-3	klos, garenklos	hout		1675-1725
19	VAL2-19-30	bord	keramiek: roodbakkend		1675-1750
19	VAL2-19-31	grape	keramiek: roodbakkend	met steeloor, miniatuur model gra-46	
19	VAL2-19-32	kom, papkom	keramiek: roodbakkend		1650-1675
19	VAL2-19-33	bord	keramiek: faience		1700-1725
19	VAL2-19-34	pispot	keramiek: roodbakkend		1700-1750
19	VAL2-19-4	nap	hout: Quercus (eik)	met handvat	1675-1725
19	VAL2-19-5	haarnet	textiel: zijde		1675-1725
19	VAL2-19-6	grape	keramiek: roodbakkend	eenorig	1675-1725
19	VAL2-19-7	vishaak	metaal: koperlegering	dubbel, geelkoper met een onderlijn van koperdraad	1675-1725
19	VAL2-19-8	kraal	delfstof: git		1675-1725
19	VAL2-19-9	kam	eco: been		1675-1725
20			keramiek: roodbakkend: oneglazuur		

20	01	vuurklok	keramiek: roodbakkend: slib			1575-1600
20	02	bord	keramiek: faience	Italië, Ligurië		1575-1600
20	03	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren		1575-1600
20	04	bord	keramiek: majolica			1575-1600
20	05	spijkers	metaal: ijzer		klein, gesmeed	1575-1600
21	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch model	1625-1640
21	02	bord	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	kabelrand	1625-1650
21	03	kom	keramiek: roodbakkend: slib			1600-1650
21	04	grape	keramiek: roodbakkend	Nederland, Bergen op Zoom		1600-1650
21	VAL2-21-1	kogel	metaal: lood			1600-1650
21	VAL2-21-2	kam	eco: been			1600-1650
21	VAL2-21-3	borstel	hout: Acer campestre (Spaanse aak)		rond met korte steel	1600-1650
21	VAL2-21-4	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden	bloemdecor polycroom, blauw fond	1630-1650
22	01	baksteen	bouwceramiek		rood, 22,8 x 11,2 x 4,5 cm	1675-1725
23	01	baksteen	bouwceramiek		19,3 x 9,5 x 4 cm	1675-1725
24	01	plavuis	bouwceramiek		rood, 11,9 x 11,9 x 2,5 cm en grijs, 11,5 x 11,5 x 2,8 cm	1600-1625
24	01	wandtegel	bouwceramiek		lelie, tulp polychroom 13,2 x x 1,4 cm	1600-1625
24	VAL2-24-1	wandtegel	bouwceramiek		lelie, tulp polychroom 13,2 x 13,2 x 1,7 cm	1600-1625
25	01	baksteen	bouwceramiek		roodbruin, 22,4 x 11 x 5,6 cm, waalsteen?	1850-1900
26	01	baksteen	bouwceramiek		oranje, 19 x 8,5 x 3,5 cm	1700-1800
27	01	baksteen	bouwceramiek		rood, 19,2 x 9,3 x 4 cm	1675-1700
27	01	bord	keramiek: majolica			1675-1700
27	02	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750
27	03	kom	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750
27	VAL2-27-1	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	met applique AR Anne Rex (1702-1714)	1675-1700
28	01	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1650-1675
28	02	kan	keramiek: roodbakkend: slib			1650-1675
28	03	bord	keramiek: majolica			1650-1675
28	04	pispot	keramiek: roodbakkend			1650-1700
28	05	test	keramiek: roodbakkend			1600-1675
28	06	bord	keramiek: roodbakkend			1600-1700
28	07	kom	keramiek: witbakkend			1650-1675
28	08	divers	keramiek:			1600-1700

			witbakkend		
28	09	kom	keramiek: faience	Chineesdecor	1640-1660
28	10	plooi- schotel	keramiek: faience		1650-1675
28	11	bord	keramiek: faience	wit	1650-1675
28	12	drinkglas, roemer	glas: Waldglas	platte braamnoppen	1640-1650
28	13	rookpijp	keramiek: pijpaarde	dubbelconisch/trechter, geen hm	1660-1690
28	VAL2-28-1	bord	keramiek: faience		1650-1660
29		spijker	metaal: ijzer		
29	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde	grof, geen hm, dubbelconisch/trechter	1650-1675
29	02	rookpijp	keramiek: pijpaarde	slank dubbelconisch, hm posthoorn (duco 2003, 271)	1655-1670
29	03	pispot	keramiek: witbakkend		1625-1675
29	04	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	1625-1675
29	05	bord	keramiek: faience	Noord-Nederland	1625-1675
29	06	pispot	keramiek: roodbakkend		1625-1675
29	07	bakpan	keramiek: roodbakkend		1625-1675
29	08	kom	keramiek: roodbakkend		1600-1700
29	09	kom	keramiek: roodbakkend	Noord Holland	1625-1675
29	10	beker	glas	hoge ziel	1625-1675
29	11	spijker	metaal: ijzer	9 cm , beitelpunt	1625-1675
29	VAL2-29-1	wagen	hout		1625-1675
29	VAL2-29-2		hout		1625-1675
29	VAL2-29-3	kom	keramiek: majolica	Nederland, Haarlem	1625-1650
29	VAL2-29-4	bord	keramiek: faience	Portugal	1625-1650
30	01	pispot	keramiek: roodbakkend		1600-1650
30	02	grape	keramiek: roodbakkend		1600-1650
30	03	bord	keramiek: roodbakkend, slib	Duitsland, Werra	1600-1625
30	04	bord	keramiek: majolica		1620-1640
30	05	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	1600-1650
30	06	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	1640-1660
30	07	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	1650-1675
30	08	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	1640-1660
30	09	kom	keramiek: porselein		1625-1650
30	10	rookpijp	keramiek: pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit	1625-1650
30	VAL2-30-1	muil	leer	type WLO-167	1590-1625
30	VAL2-30-2	wandtegel	bouwceraamiek	kwart vierpas, polychroom 13,2 x 13,2 x 1,5 cm, spaartechniek	1610-1625

30	VAL2-30-3	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen	baardman, applique wapen van Amsterdam	1600-1650
30	VAL2-30-4	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	decor: Chinees, blauwe beschildering, past aan complex VAL2-36	1640-1660
30	VAL2-30-5	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden	decor: Chinees, blauwe beschildering, past aan complex VAL2-36	1640-1660
30	VAL2-30-6	bord	keramiek: roodbakkend	Italië, Genua	schudwerk	1600-1625
30	VAL2-30-7	knikker	keramiek: steengoed			1600-1650
30	VAL2-30-8	grape	metaal: gietijzer		vulling met houtsnippers aanwezig	1600-1650
32	01	fles	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1675-1725
32	02	divers	keramiek: roodbakkend			1700-1725
32	03	fles	glas			1700-1725
33		schoen	leer			1675-1725
33	01	kan	keramiek: steengoed	België, Raeren	applique	1550-1575
33	02	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1700-1750
33	03	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750
33	04	kom	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1750
33	05	pispot	keramiek: roodbakkend			1675-1750
33	06	pispot	keramiek: witbakkend			1650-1725
33	07	grape	keramiek: roodbakkend		slibspiegel	1650-1750
33	08	kom	keramiek: faience		wit	1700-1750
33	VAL2-33-1	olijfolie- kruik	roodbakkend: Iberië	Iberisch schiereiland	hoogte 49,5 cm	1575-1700
34	01	pispot	keramiek: steengoed			1625-1675
34	02	kan	keramiek: steengoed			1625-1675
34	03	fles, kelderfles	glas			1625-1675
34	04	olielamp	keramiek: witbakkend			1600-1650
34	05	divers	keramiek: witbakkend			1600-1650
34	06	bord	keramiek: majolica			1625-1675
34	07	bord	keramiek: majolica			1625-1650
34	08	plooi- schotel	keramiek: faience			1625-1650
34	09	bord	keramiek: faience			1640-1680
34	10	zalfpot	keramiek: faience			1625-1660
34	11	bord	keramiek: faience	Nederland, Delft	groene zweem, paarse trek	1675-1700
34	12	bord	keramiek: faience			1650-1675
34	13	bord	keramiek:		wit	1650-1675

			faience			
34	14	bord	keramiek:			1625-1650
			faience			
34	15	divers	keramiek:			1625-1700
			faience			
34	16	bord	keramiek:			1600-1650
			roodbakkend			
34	17	test	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
34	18	pispot	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
34	19	bakpan	keramiek:			1625-1650
			roodbakkend			
34	20	olielamp	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
34	21	kan	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
34	22	grape	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
34	23	rookpijp	keramiek:		dubbelconisch/trechter, geen hm, grove pijp	1675-1700
			pijpaarde			
34	24	rookpijp	keramiek:		trechter met spoor	1690-1715
			pijpaarde			
34	25	rookpijp	keramiek:			1675-1700
			pijpaarde			
34	VAL2-34-1	spaarpot	keramiek:		lengte 19,1 cm	1625-1675
			witbakkend			
34	VAL2-34-2	zalfpot	keramiek:			1625-1660
			faience			
34	VAL2-34-3	bord	keramiek:	Portugal		1625-1650
			faience			
34	VAL2-34-4	bord	keramiek:	Nederland, Haarlem	Atelier Verstraete	1642-1655
			faience			
34	VAL2-34-5	pen	metaal: ijzer			
35	01	pispot	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
35	02	rookpijp	keramiek:		dubbelconisch, geen hm, grof	1675-1700
			pijpaarde			
35	03	divers	keramiek:			1600-1700
			roodbakkend			
35	04	bord	keramiek:		Chineesdecor, vaas met bloemen	1640-1660
			faience			
35	05	bord	keramiek:		Chineesdecor, poppen	1660-1690
			faience			
35	06	bord	keramiek:	Nederland, Delft	decor met paarse trek	1680-1700
			faience			
35	07	bord	keramiek:			1680-1700
			majolica			
35	VAL2-35-1	muil	leer		met hakje uit plakjes leer	1650-1700
36	01	kan	keramiek:	Duitsland, Westerwald		1625-1650
			steengoed			
36	02	kan	keramiek:	Duitsland, Frechen		1625-1650
			steengoed			
36	03	bord	keramiek:		decor op blauw fond	1625-1650
			majolica			
36	04	steelkom	keramiek:			1625-1650
			roodbakkend			
36	05	pispot	keramiek:			1625-1675
			roodbakkend			
36	06	grape	keramiek:			1625-1650
			roodbakkend			
36	07	bord	keramiek:			1625-1675
			faience			
36	08	kom	keramiek:		Chineesdecor	1640-1660
			faience			

36	09	rookpijp	keramiek: pijpaarde		weerszijden relief	1625-1650
36	10	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch, grove pijp, geen hm	1625-1650
36	11	drinkglas, beker	glas		vetro a figli	1625-1650
36	12	bord	keramiek: majolica			1625-1650
36	VAL2-36-1	kraal	glas		blauw/ rood	1625-1650
36	VAL2-36-2	kraal	glas		blauw/rood	1625-1650
36	VAL2-36-3	spinklos	hout			1625-1650
36	VAL2-36-4	bord	keramiek: faience	Portugal		1625-1650
37	01	rookpijp	keramiek: pijpaarde		zwaar dubbelconisch, geen hm, zware hiel	1630-1650
38		plavuis	bouwceramiek		14 x 14 x 2,3 cm	1600-1650
38	01	bord	keramiek: roodbakkend			1700-1750
38	02	pispot	keramiek: roodbakkend			1650-1750
38	03	olielamp	keramiek: roodbakkend			1650-1750
38	04	test	keramiek: roodbakkend			1650-1750
38	05	grape	keramiek: roodbakkend			1650-1750
38	06	bord	keramiek: majolica		aigrette	1625-1650
38	07	bord	keramiek: faience	Noordelijke Nederlanden		1675-1750
38	08	pot	keramiek: steengoed	Duitsland, Frechen		1700-1750
38	09	rookpijp	keramiek: pijpaarde		dubbelconisch/trechter, geen hm, wel spoor	1690-1725
38	VAL2-38-1	wandtegel	bouwceramiek		landschap, spinnenkopje, 12,7 x 12,7 x 1,1 cm	1675-1700
38	VAL2-38-2	wandtegel	bouwceramiek		landschap, spinnenkopje, 12,7 x 12,7 x 1,1 cm	1675-1700
38	VAL2-38-3	wandtegel	bouwceramiek		landschap met man, spinnenkopje, 12,7 x 12,7 x 1,1 cm	1675-1700
38	VAL2-38-4	tuit	metaal: tin/lood			
39	01	vaas	keramiek: porselein, KhangXi	China		1660-1720
40	01	vergiet	keramiek: witbakkend			1675-1725
40	02	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald		1650-1700
40	03	bord	keramiek: roodbakkend: slib	Duitsland, Nederrijn		1700-1725
40	04	bord	keramiek: porselein, kraak	China		1600-1625
40	05	kom	keramiek: faience			1650-1700
40	06	bord	keramiek: faience		frgm spreukenbord	1675-1700
40	07	bord	keramiek: majolica	Noordelijke Nederlanden		1675-1725
40	08	bord	keramiek: roodbakkend			1675-1725
40	09	rookpijp	keramiek: pijpaarde		vroege terchter, geen hm	1700-1725
40	VAL2-40-1	dop	metaal: lood			

41		plavuis	bouwceraamiek	11,5 x 11,5 x 2 cm	1600-1650
41	01	grape	keramiek: roodbakend		1600-1700
42		baksteen	bouwceraamiek	bruin, 23,1 x 11,1 x 4,5 cm	1700-1750
43	VAL2-43-1	koeienoog	glas, groen	koeienoog, centrum glasschijf	1650-1800
43	VAL2-43-2	koeienoog	glas, groen	koeienoog, centrum glasschijf	1650-1800
44	01	kan	keramiek: steengoed	Duitsland, Westerwald	1625-1675
45	VAL2-45-1	pot	keramiek: steengoed		1800-1900
46	VAL2-46-1	fles	glas: groen	met schroefdraad en metalen (aluminium?) dop, op bodem '405'	1900-1950
46	VAL2-46-10	fles	glas: kleurloos	ovaal flesje 5,7 x 3,7, op peervormige buik 'CADORICIN en 'beauty allure"	1946-1962
46	VAL2-46-11	pot	glas: kleurloos	met schroefdraad, op buik 'KLOOSTERBALSEM' en 'AKKER', op bodem 'AKKER'	1875-1925
46	VAL2-46-12	fles	glas: kleurloos		1900-1950
46	VAL2-46-13	fles	glas: groen	op bodem '10'	1900-1950
46	VAL2-46-14	fles	glas: kleurloos	op bodem 'TCW CO' USA type 2	1888-1910
46	VAL2-46-15	fles	glas: kleurloos	op bodem '377'	1900-1950
46	VAL2-46-16	fles	glas: bruin		1900-1950
46	VAL2-46-17	fles	glas: bruin	met schroefdraad, op bodem '50' + MLG	1900-1950
46	VAL2-46-18	fles	glas: bruin	met schroefdraad, op bodem 'SCHULKE & MAYR HAMBURG', op buik 9 streepjes met opschrift: 'jeder teilstrich = 10 gr'	1900-1950
46	VAL2-46-19	fles	glas: bruin	met schroefdraad en aluminiumdop met opschrift SANDOZ, op bodem 'SANDOZ'	1900-1950
46	VAL2-46-2	fles	glas: groen	vierkant 4,2 x 4,2 (als VAL2- 46-3 en -4), op bodem '414'	1900-1950
46	VAL2-46-20	zalfpot	glas: opaline	met schroefdraad	1900-1950
46	VAL2-46-21	zalfpot	glas: opaline	geribbelde buik, met glad etiketvlak	1900-1950
46	VAL2-46-22	stop	glas: groen	geslepen	1900-1950
46	VAL2-46-23	stop	glas: bruin	met pontielmerk onderkant stop	1900-1950
46	VAL2-46-24	stop	glas: bruin	met pontielmerk onderkant stop	1900-1950
46	VAL2-46-3	fles	glas: groen	vierkant 4,2 x 4,2 (als VAL2- 46-2 en -4), op bodem '414'	1900-1950
46	VAL2-46-4	fles	glas: groen	vierkant 4,2 x 4,2 (als VAL2- 46-2 en -3), op bodem '414'	1900-1950
46	VAL2-46-5	fles	glas: kleurloos	rechthoekig flesje 4,7 x 2,9 met schroefdraad, 'SLOAN's LINIMENT' made in USA' (massageolie)	1875-1950
46	VAL2-46-6	fles	glas: kleurloos	met schroefdraad, achtkantig 4,8 x 4,1, Eau de Cologne-flesje	1900-1950
46	VAL2-46-7	fles	glas: groen	als VAL2-46-8, met schroefdraad	1900-1950
46	VAL2-46-8	fles	glas: groen	model als VAL2-46-7, met schroefdraad, op bodem '1126'	1900-1950

46	VAL2-46-9	fles	glas: kleurloos	ovaal model 5 x 2,9 ,met schroefdraad en gietnaad, op bodem '5'	1900-1950
47	VAL2-47-1	hamer	metaal: ijzer		

Bijlage 3

Deventer

systeem

catalogus

Landwinning S 177
perceel I

Opbouw van de catalogusblokjes

- 1a vondstnummer
- 1b vondstcontext (complexdatering)
- 2 code van het type
- 3 objectdatering
- 4a maten in centimeters (grootste diameter / hoogte)
- 4b beschrijving van het type
- 5a baksel
- 5b kleur / glazuur
- 5c beschrijving van de decoratie
- 5d diversen
- 6a bodem
- 6b oor / steel
- 6c compleetheid
- 7 functie
- 8 productiecentrum
- 9 literatuur

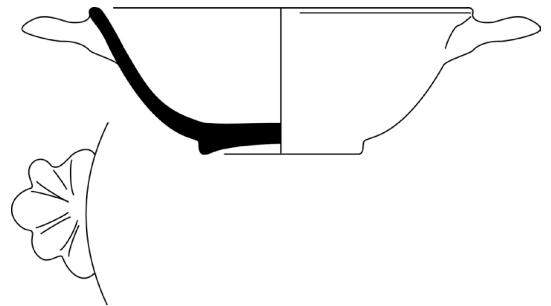
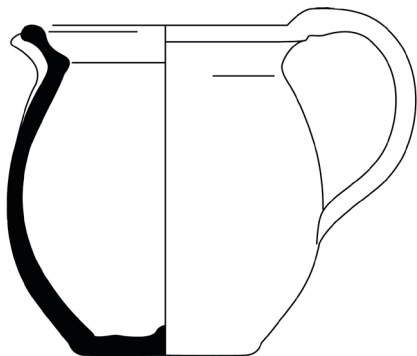
(alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4, tenzij anders aangegeven)

cat. 1

- 1a VAL1-42-10
- 1b landwinning perceel I (S 177) (1650-1675)
- 2 r-kan-72
- 3 1625-1650
- 4a 9,4/14
- 4b kan met bolle buik die vloeiend overgaat in slanke vrijwel cilindrische hals met kraagrand, standing
- 5a roodbakend aardewerk
- 5b loodglazuur
- 5c gele en groene slibversiering
- 5d
- 6a standing
- 6b worstoor
- 6c vrijwel compleet
- 7 kan
- 8 Nederland, Gouda
- 9

cat. 2

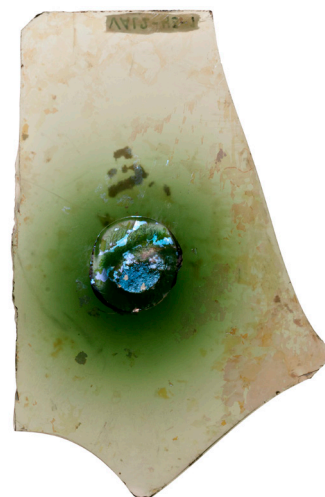
- 1a VAL1-42-14
- 1b landwinning perceel I (S 177) (1650-1675)
- 2 r-kan-74
- 3 1600-1700
- 4a 9,8/18,6
- 4b kan met hoge schouder, cilindrische hals met verdikte lip, dikke bodem, standing
- 5a roodbakend aardewerk
- 5b loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a standing
- 6b worstoor
- 6c compleet
- 7 stroopkan
- 8 Nederland
- 9

cat. 3	
1a	VAL1-42-7
1b	landwinning perceel I (S 177) (1650-1675)
2	wf-kan-2
3	1600-1700
4a	8,7/9,3
4b	tonvormige kan met uitstaande verdikt afgeronde rand met dekselgeul, standvlak
5a	witbakkend aardewerk
5b	loodglazuur, koperoxide
5c	
5d	schénklip
6a	standvlak
6b	lint oor
6c	vrijwel compleet
7	kan
8	Frankrijk, Saintonge
9	

cat. 4	
1a	VAL1-42-12
1b	landwinning perceel I (S 177) (1650-1675)
2	f-zal-3
3	1625-1675
4a	4,8/5,4
4b	smalle zalfpot met (vrijwel) cilindrische buik, ingesnoerde bodem en hals met uitgebogen rand, standvlak
5a	faience
5b	tinglazuur
5c	
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	compleet
7	zalfpot
8	Nederland
9	

cat. 5	
1a	VAL1-42-8
1b	landwinning perceel I (S 177) (1650-1675)
2	ms-kom-5
3	1600-1650
4a	10,5/4,5
4b	afgeronde kom met rechte rand, lensvormig uitgedraaid standvlak
5a	Mediterraans slibaardewerk
5b	loodglazuur
5c	wit gemarmerd
5d	
6a	standvlak
6b	liggend nokoer (mogelijk twee)
6c	fragment
7	kom
8	Italië, Ligurië of Frankrijk, Marseille
9	

Landwinning (S 66)
perceel IIIGrachtvulling (S 67)
perceel IIILandwinning (S 77)
perceel V

cat. 6 (schaal 1:4)

1a	VAL2-33-1
1b	landwinning perceel III (S66) (1675-1725)
2	ib-amf-1
3	1575-1700
4a	24/49,5
4b	hoge amfoor met grootste breedte aan de schouder, naar bodem taps toelopend, verdikte afgeronde rand, bolle bodem
5a	Iberisch roodbakkend aardewerk met mica-glimmers
5b	witte slib, vlakdekkend
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	compleet
7	amfoor
8	Iberisch Schiereiland
9	

cat. 7

1a	VAL2-34-1
1b	grachtvulling perceel III (S 67) (1650-1700)
2	w-spa-1
3	1625-1700
4a	6,9/19,1
4b	spaarvarken met drie poten
5a	witbakkend aardewerk
5b	loodglazuur met koperoxide
5c	groen oppervlak
5d	
6a	drie poten
6b	
6c	vrijwel compleet
7	spaarvarken
8	Nederland
9	

cat. 8

1a	VAL2-43-1
1b	landwinning perceel V (S 77) (1675-1725)
2	gl-rui
3	1600-1700
4a	13/1,7
4b	
5a	glas
5b	groen
5c	
5d	met pontilmerk (koeienoog)
6a	
6b	
6c	fragment
7	glasschijf voor ruitglas
8	
9	

Beerput 2 (S12) (1675-1725)

cat. 9 (schaal 1:4)

1a	VAL2-9-5
1b	beerput 2, vulling S 12 (1675-1725)
2	f-bor-1
3	1700-1725
4a	22/3,8
4b	bord met platte spiegel, overgaand in uitgebogen vlag, standing
5a	faience
5b	tinglazuur, decoratie in blauw
5c	Davidster omgeven door floraalmotief
5d	
6a	standing
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	West-Nederland
9	

cat. 10 (schaal 1:4)

1a	VAL2-8-22
1b	beerput 2, vulling S 12 (1675-1725)
2	f-bor-3
3	1708
4a	22,5/3,2
4b	afgerond bord met platte bodem en vrij brede vlag
5a	faience
5b	tinglazuur, decoratie in blauw
5c	bladerkrans met tekst: "Als maar de vrouw alleen" gedateerd 1708
5d	deel 4 uit kort rijm
6a	standvlak
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 11

1a	VAL2-8-23
1b	beerput 2, vulling S 12 (1675-1725)
2	f-bor-8
3	1700-1750
4a	10,5/2,3
4b	diep afgerond bord met rechte rand, standing
5a	faience
5b	tinglazuur
5c	bloemendecor in een band met zigzaglijntjes
5d	
6a	standing
6b	
6c	compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 12

1a	VAL2-9-1
1b	beerput 2, vulling S 12 (1675-1725)
2	f-bor-8
3	1700-1725
4a	10,3/2,1
4b	diep afgerond bord met rechte rand, standring
5a	faience
5b	tinglazuur
5c	Chinees decor
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 13 (schaal 1:4)

1a	VAL2-7-3
1b	beerput 2, vulling S 11 (1700-1800)
2	iw-bor-5
3	1750-1775
4a	25,3/-
4b	diep bord met naar buiten ge- knikte vlag, standvlak
5a	industrieel wit
5b	loodglazuur
5c	
5d	blindmerk '5' en 'WED' (Wedgwood)
6a	standvlak
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Engeland
9	

cat. 14

1a	VAL2-8-21
1b	beerput 2, vulling S 12 (1675-1725)
2	gl-bek-7b
3	1700-1750
4a	8/9,8
4b	conische beker op voet met reliëf, voet met pontilmerk
5a	glas
5b	kleurloos
5c	bloeiende planten onder een blaadjes rand
5d	radgravure
6a	uitstaand standvlak met pontilmerk
6b	oor
6c	vrijwel compleet
7	beker
8	Bohemen of Duitsland
9	

Beerput 3 (S 14)
(1675-1750)

cat. 15		cat. 16		cat. 17	
1a	VAL2-7-2	1a	VAL2-8-16	1a	VAL2-15-3
1b	beerput 2, vulling S 11 (1700-1800)	1b	beerput 2, vulling S 12 (1675-1725)	1b	beerput 3, vulling S 14 (1675-1750)
2	gl-fle-11	2	gl-fle-204	2	gl-fle-11
3	1650-1750	3	1700-1800	3	1650-1750
4a	2,6/9,4	4a	2,8/9,3	4a	4,4 / 10
4b	cilindrische fles met korte hals en uitstaande lip, opgestoken bodem, pontilmerk	4b	lange smalle cilindrische fles met korte hals en platte horizontale lip, opgestoken bodem met pontilmerk	4b	cilindrische fles met korte hals en uitstaande lip, opgestoken bodem, pontilmerk
5a	glas	5a	glas	5a	glas
5b	kleurloos	5b	groen	5b	groen
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	opgestoken bodem, pontilmerk	6a	licht opgestoken bodem, pontilmerk	6a	opgestoken bodem, pontilmerk
6b		6b		6b	
6c	compleet	6c	compleet	6c	compleet
7	fles, medicijnfles	7	fles, medicijnfles	7	fles, medicijnfles
8	Duitsland of Nederlanden	8	Duitsland of Nederlanden	8	Duitsland of Nederlanden
9		9		9	

Beerput 4 (S 15) (1675-1750)

cat. 18 (schaal 1:4)

1a	VAL2-17-3
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-bor-10
3	1725-1750
4a	19,2/3
4b	diep bord, verdikte rand met lip aan de binnenzijde, standvlak
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur
5c	in geel geschilderde slingers
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	compleet
7	bord
8	Duitsland, Nederrijn
9	

cat. 19 (schaal 1:4)

1a	VAL2-19-18
1b	beerput 4, vulling S15 (1675-1750)
2	r-bor-21
3	1650-1750
4a	18,8/4,7
4b	bord met holle spiegel, knik spiegel-vlag, uitgebogen vlag met van buiten aangedrukte rand, smalle standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur, koperoxide
5c	spiegel groen
5d	
6a	standring
6b	
6c	compleet
7	bord
8	Nederland, Gouda
9	

cat. 20 (schaal 1:4)

1a	VAL2-19-20
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-bor-21
3	1650-1750
4a	12,5/2,9
4b	bord met holle spiegel, knik spiegel-vlag, uitgebogen vlag met van buiten aangedrukte rand, smalle standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur, koperoxide
5c	spiegel groen
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland, Gouda
9	

cat. 21 (schaal 1:4)		cat. 22 (schaal 1:4)		cat. 23 (schaal 1:4)	
1a	VAL2-19-25	1a	VAL2-17-5	1a	VAL2-19-24
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)	1b	beerput 4, vulling S (1675-1750)	1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-bor-21	2	r-dek-7	2	r-dek-8
3	1650-1750	3	1625-1675	3	1650-1700
4a	13,8/3,5	4a	18,3/4,4	4a	29,6/-
4b	bord met holle spiegel, knik spiegel-vlag, uitgebogen vlag met van buiten aangedrukte rand, smalle standring	4b	bol deksel met uitgebogen rand en oor	4b	bol deksel met ingedeukte bovenzijde, brede kraagrand en twee oren bovenop
5a	roodbakkend aardewerk	5a	roodbakkend aardewerk	5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur, koperoxide	5b	loodglazuur	5b	loodglazuur
5c	spiegel groen	5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	standring	6a	oor	6a	
6b		6b	vrijwel compleet	6b	twee oren
6c	vrijwel compleet	6c	deksel	6c	vrijwel compleet
7	bord	7	Nederland	7	deksel
8	Nederland	8		8	Nederland
9		9		9	

cat. 24 (schaal 1:4)

1a	VAL2-19-27
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-dek-31
3	1650-1750
4a	20/7,3
4b	bol deksel met verdikte, aan de binnenzijde afgeschuinde rand, met oor
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	
6b	oor
6c	vrijwel compleet
7	deksel
8	Nederland
9	

cat. 25 (schaal 1:4)

1a	VAL2-19-6
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-gra-11
3	1625-1700
4a	14/12
4b	bolle grape met uitgebogen rand, ribbel op de randaanzet en met verdikte afgeronde lip
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	poten
6b	geknepen worstoor, verticaal
6c	compleet
7	grape
8	Nederland, Bergen op Zoom
9	

cat. 26 (schaal 1:4)

1a	VAL2-19-23
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-gra-65
3	1675-1750
4a	26/12,8
4b	wijde grape/sluitpan met scherpe knik bodem/wand en brede sluitrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	poten
6b	twee lintoren
6c	vrijwel compleet
7	grape
8	Nederland
9	

cat. 27 (schaal 1:4)		cat. 28 (schaal 1:4)		cat. 29	
1a	VAL2-19-21	1a	VAL2-19-22	1a	VAL2-19-16
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)	1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)	1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	r-stk-2	2	r-stk-2	2	r-zal-1
3	1650-1700	3	1650-1700	3	1650-1675
4a	17,5/9	4a	17,5/9	4a	5,4/5
4b	bolle steelkom met knik bodem-wand en smalle kraagrand, op poten	4b	bolle steelkom met knik bodem-wand en smalle kraagrand, op poten	4b	cilindrische zalfpot met ingesnoerde hals en uitgebogen lip, standvlak
5a	roodbakkend aardewerk	5a	roodbakkend aardewerk	5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	binnenzijde geglaazuurd
5c		5c		5c	
5d	schenkclip 90° t.o.v. steel	5d	linkshandig exemplaar, schenkclip 270° t.o.v. steel	5d	
6a	3 poten	6a	3 poten	6a	standvlak
6b	steel, dubbelgevouwen	6b	steel, dubbelgevouwen	6b	
6c	compleet	6c	compleet	6c	vrijwel compleet
7	steelkom	7	steelkom	7	zalfpot
8	Nederland	8	Nederland	8	Nederland
9		9		9	

Houtsnipperlaag S 119 perceel III

cat. 30 (schaal 1:4)

1a	VAL2-19-32
1b	beerput 4, vulling S 15 (1675-1750)
2	m-kom-4
3	1650-1675
4a	16,3/6,5
4b	bolle kom met rechte rand op standring
5a	majolica
5b	binnenzijde tinglazuur, blauw decor, buitenzijde loodglazuur decor met bloemen en bladeren, oren aigrette decor
5c	
5d	
6a	standring
6b	twee doorboorde nokoren
6c	vrijwel compleet
7	kom
8	Nederland
9	

cat. 31 (schaal 1:4)

1a	VAL1-25-6
1b	perceel III, houtsnipperlaag S119 (1600-1650)
2	m-bor-6
3	1620-1640
4a	17,5/-
4b	bord met platte spiegel, scherpe knik spiegel-vlag, smalle vlag standring
5a	majolica
5b	bovenzijde tinglazuur met kobalt, onderzijde loodglazuur
5c	imitatie Italiaans berettino, spiegel: beer op grond binnen zwarte cirkel, vlag: a-foglie motief
5d	proenlittkens
6a	standring
6b	
6c	fragment
7	bord
8	Nederland, Haarlem?
9	

cat. 32 (schaal 1:4)

1a	VAL2-21-4
1b	perceel III, houtsnipperlaag S 26 (1600-1675)
2	m-bor-6
3	1620-1640
4a	18/-
4b	bord met platte spiegel, scherpe knik spiegel-vlag, smalle vlag standring
5a	majolica
5b	bovenzijde tinglazuur met kobalt, onderzijde loodglazuur
5c	spiegel: bloeiende tulp, vlag: ornamentale rand
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment
7	bord
8	Nederland, Haarlem?
9	

Houtsnipperlaag S 56
perceel IVOphoging S 118
perceel III

cat. 33 (schaal 1:4)

1a	VAL2-30-4
1b	perceel IV, houtsnipperlaag S 56 (1600-1650)
2	f-bor-1
3	1640-1675
4a	35/-
4b	bord met knik spiegel-vlag, standring
5a	faience
5b	tinglazuur, decor in blauw
5c	Chinezen in tuin
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 34 (schaal 1:4)

1a	VAL2-30-5
1b	perceel IV, houtsnipperlaag S 56 (1600-1650)
2	f-bor-1
3	1640-1675
4a	21/-
4b	bord met knik spiegel-vlag, standring
5a	faience
5b	tinglazuur, decor in blauw
5c	Chinezen in tuin
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 35 (schaal 1:4)

1a	VAL1-20-10
1b	perceel III, ophoging S 118 (1650-1675)
2	f-bor-2
3	1650-1675
4a	21,3/-
4b	plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet, standvlak
5a	faience
5b	tinglazuur, blauw decor
5c	spiegel: vaas met bloemen en eend, vlag: bloemen
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

Ophoging S 45
perceel IV

Afvalstort S 94

cat. 36 (schaal 1:4)

1a	VAL1-20-11
1b	perceel III, ophoging S 118 (1650-1675)
2	f-bor-2
3	1640-1675
4a	20,1/-
4b	plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet, standvlak
5a	faience
5b	tinglazuur, blauw decor
5c	Chinezen in landschap op spiegel als vlag
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 37 (schaal 1:4)

1a	VAL2-28-1
1b	perceel IV, ophoging S 45 (1675-1700)
2	f-bor-2
3	1650-1700
4a	20,3/-
4b	plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet, standvlak
5a	faience
5b	tinglazuur
5c	wit
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland
9	

cat. 38

1a	VAL2-46-
1b	afvalstort S 94 (1900-1950)
2	gl-fle-59
3	1860-1925
4a	-/12,7
4b	rechthoekige fles met afgeschuinde hoeken met cilindrische hals en afgeronde schouder, contactvorm met naden, uitwendig schroefdraad met tekst en/of decoratie in reliëf, standvlak
5a	glas
5b	kleurloos
5c	hals met schroefdraad
5d	opdruk in reliëf 'SLOAN'S LINIMENT made in USA'
6a	standvlak
6b	
6c	compleet
7	fles, medicijnfles
8	Verenigde Staten
9	

cat. 39		cat. 40		cat. 41	
1a	VAL2-46-18	1a	VAL2-46-20	1a	VAL2-46-11
1b	afvalstort S 94 (1900-1950)	1b	afvalstort S 94 (1900-1950)	1b	afvalstort S 94 (1900-1950)
2	gl-fle-219	2	gl-pot-3	2	gl-pot-17
3	1880-1925	3	1900-1950	3	1900-1950
4a	5,5/9,4	4a	5,1/3,6	4a	4,5/7,1
4b	cilindrische medicijnfles met rechte hals met uitwendig schroefdraad, ook met maatverdeling	4b	lage of halfhoge dikwandige cilindrische pot met korte rechte hals met schroefdraad, contactvorm of persvorm met twee naden, standvlak of standring	4b	hoge cilindrische pot met korte rechte hals met schroefdraad, contactvorm, standvlak
5a	glas	5a	glas	5a	glas
5b	bruin	5b	melkglas	5b	kleurloos
5c	opdruk in reliëf; SCHULKE & MAYR uit HAMBURG en 'jeder teilstrich = 10 gr'	5c		5c	opdruk in reliëf 'KLOOSTERBALSEM' en 'AKKER'
5d	hals met schroefdraad	5d	met schroefdraad	5d	hals met schroefdraad
6a	standvlak	6a	standvlak	6a	standvlak
6b		6b		6b	
6c	compleet	6c	compleet	6c	compleet
7	fles, medicijnfles	7	pot, zalfpot	7	pot, zalfpot
8	Duitsland?	8		8	Nederland?
9		9		9	

cat. 42		cat. 43		cat. 44	
1a	VAL2-46-21	1a	VAL2-46-22	1a	VAL2-46-23
1b	afvalstort S 94 (1900-1950)	1b	afvalstort S 94 (1900-1950)	1b	afvalstort S 94 (1900-1950)
2	gl-pot-19	2	gl-stp-9	2	gl-stp-9
4a	5,9/5,6	3	1850-1950	3	1850-1950
4b	dikwandige cilindrische pot met vertikaal ribbelpatroon en etiketvlak, afgeronde bodem met standing	4a	4/3,6	4a	8,5/5,3
5a	glas	4b	conische massieve stop met schijfvormige knop	4b	conische stop met schijfvormige knop
5b	melkglas	5a	glas	5a	glas
5c	ribbelpatroon	5b	kleurloos	5b	bruin
5d	etiketvlak	5c	geslepen	5c	
6a	standing	5d	geslepen, met pontilmerk	5d	
6b		6a		6a	
6c	compleet	6b		6b	
7	pot, zalfpot	6c	compleet stop	6c	compleet stop
8		7		7	
9		8		8	
		9		9	

Waterkelder (S 124)

cat. 45

- 1a VAL1-27-1
- 1b waterkelder S 124 (1700-1900)
- 2 iw-kop-2
- 3 1850-1900
- 4a 8,5/5,4
- 4b bolle kop met rechte rand, breed
uitstaande standring
- 5a industrieel wit
- 5b loodglazuur
- 5c zowel in- als uitwendig
lijn- en stippen decor in blauw
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet
- 7 kop
- 8 Engeland
- 9

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)

In druk verkrijgbaar

Als PDF te downloaden op www.amsterdam.nl/monumenten-en-archeologie

AAR 1		<i>Wonen aan een wagenplein. AO Haarlemmerplein (2005). Amsterdam 2006</i>
AAR 2		<i>Tweede Kostverlorenkade. IVO (2006). Amsterdam 2006</i>
AAR 3		<i>Verschansen achter vuilnis. IVO Amstelstraat (2006). Amsterdam 2007</i>
AAR 4		<i>Scherven uit de Pottenbakkersgang. AO Westerstraat (2003). Amsterdam 2007</i>
AAR 5		<i>In de schaduw van de VOC. AO Rapenburg (2005). Amsterdam 2007</i>
AAR 6		<i>Beerputten en bedrijvigheid. AO Konijnenstraat (2003). Amsterdam 2007</i>
AAR 7		<i>Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. IVO Rokin (2005). Amsterdam 2007</i>
AAR 8		<i>Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006), Amsterdam 2007</i>
AAR 9		<i>De Hallen. IVO Bilderdijkkade (2006). Amsterdam 2006</i>
AAR 10		<i>Een fontein in de Buitensingel. AB Leidseplein (2006). Amsterdam 2006</i>
AAR 11		<i>Diemen Tolbrug. IVO Muiderstraatweg (2006). Amsterdam 2008</i>
AAR 12		<i>Boezemgemaal Halfweg. IVO Wethouder van Essenweg (2006). Amsterdam 2007</i>
AAR 13		<i>Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004). Amsterdam 2007</i>
AAR 14		<i>Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004). Amsterdam 2007</i>
AAR 15		<i>Aanplempingen in het IJ. AO Martelaarsgracht (2003). Amsterdam 2007</i>
AAR 16		<i>Schuilkerk de Papagaai. AO Kalverstraat (2004). Amsterdam 2008</i>
AAR 17		<i>De saillant van Het Blaauwhoofd. IVO Van Diemenstraat (2006). Amsterdam 2007</i>
AAR 18		<i>De noordwestelijke oever van Oostenburg. AO Oostenburgermiddenstraat (2006). Amsterdam 2006</i>
AAR 19		<i>Het Shell-terrein. IVO Grasweg (2004). Amsterdam 2007</i>
AAR 20		<i>Het RIVA-terrein. IVO Baarsjesweg (2005). Amsterdam 2008</i>
AAR 21		<i>De Ceintuurbaanpanden. AB Tweede Sweelinckstraat / Sint Willibrordusstraat (2006). Amsterdam 2008</i>
AAR 22		<i>Het Purperhoedenveem. AO Oudezijds Voorburgwal (2004). Amsterdam 2008</i>
AAR 23		<i>Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. AB / AO 2003-2006. Amsterdam 2007</i>
AAR 24		<i>Sportpark Ronald McDonald, IVO Zunderdorpergouw (2007). Amsterdam 2008</i>
AAR 25		<i>N 44, De Keyzer. IVO Czaar Peterstraat (2008). Amsterdam 2008</i>
AAR 26		<i>Het Luycksterrein. IVO Overamstelstraat (2004). Amsterdam 2008</i>
AAR 27		<i>Oranjerie in Frankendael. AO Middenweg (2003). Amsterdam 2008</i>
AAR 28		<i>Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. AO Derde Weteringdwarsstraat (2003). Amsterdam 2008</i>
AAR 29		<i>Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. AB Marnixplein (2004). Amsterdam 2008</i>
AAR 30		<i>Bolwerk Oosterblokhuis. AO Prof. Tulpplein (2005). Amsterdam 2008</i>
AAR 31		<i>Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. AO Oude Turfmarkt (2005). Amsterdam 2009</i>

AAR 32		<i>N 43 / Funenpark. AB Cruquiuskade (2008). Amsterdam 2009</i>
AAR 33		<i>Het gemeentearchief terrein. IVO Amsteldijk 67 (2009). Amsterdam 2009</i>
AAR 34		<i>Spaarndammerdijk 320. IVO (2007). Amsterdam 2009</i>
AAR 35		<i>Wonen aan twee stegen. AO Paardenstraat (2004). Amsterdam 2008</i>
AAR 36		<i>Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. AO Keizersgracht 355 (2005). Amsterdam 2009</i>
AAR 37		<i>Noordoosthoek van een 13de-eeuws verdedigingswerk. AO Nieuwezijds Kolk (2006). Amsterdam 2009</i>
AAR 38		<i>Een dam rond 's Lands Dok. AO Marineterrein Kattenburgerstraat (2005). Amsterdam 2009</i>
AAR 39		<i>Rust en Werk. AB Amsteldijk 67 (2009). Amsterdam 2009</i>
AAR 44		<i>Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. AO Nieuwe Jonkerstraat (2007). Amsterdam 2010</i>
AAR 45		<i>De Sint Anthonispoort en de stadsmuur. AB Nieuwmarkt (2007). Amsterdam 2010</i>
AAR 46		<i>Boren voor de Bijenkorf, AB Noord/Zuidlijn Dam (2007). Amsterdam 2010</i>
AAR 47		<i>Spuistraat AO Spuistraat 256-258 (2008). Amsterdam 2010</i>
AAR 48		<i>Sporen in de Suikerbakkerssteeg, AO OZ Voorburgwal (2008). Amsterdam 2010</i>
AAR 49		<i>Bewoning tussen Nes en stadswal, AO OZ Voorburgwal/Pieter Jacobsstraat (2005). Amsterdam 2010</i>
AAR 50		<i>Glasafval op het achtererf, AO Rozenstraat (2006). Amsterdam 2010</i>
AAR 51		<i>De Buiksloterbreek. IVO Marjoleinterrein, Amsterdam (2009). Amsterdam 2010</i>
AAR 52		<i>Plavuizen in de Kalverstraat. AB Kalverstraat 151, Amsterdam (2008). Amsterdam 2010</i>
AAR 53		<i>Bolwerk Muiden. AB Sarphatistraat 470, Amsterdam (2010). Amsterdam 2010</i>
AAR 54		<i>Archeologische Signaleringskaart Amsterdam. Amsterdam 2010</i>
AAR 55		<i>Rozenstraat 194, AO, Amsterdam (2009). Amsterdam 2010</i>
AAR 56		<i>Bergbezinkbassin, AB Haarlemmerplein, Amsterdam (2010). Amsterdam 2011</i>
AAR 57		<i>De Nieuwe Ooster. IVO Rozenburghlaan, Amsterdam (2011). Amsterdam 2011</i>
AAR 58		<i>Ophogingen en bedrijfsafval VOC-werf. AB Oostenburg kavel 5, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011.</i>
AAR 59		<i>Van Buitenpolder tot Uilenburg. AO Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008). Amsterdam 2011</i>
AAR 60		<i>Wonen achter de OZ Voorburgwal. AO OZ Armsteeg, Amsterdam (2008). Amsterdam 2011</i>
AAR 61		<i>Cluster Schievink. AO Rozenstraat 68-74, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011</i>
AAR 62		<i>Beerput Spuistraat 30. AB, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011</i>
AAR 63		<i>De 17de-eeuwse stadswal bij de Regulierspoort. AB Rembrandtplein, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011</i>
AAR 64		<i>Van scheepshelling tot Koorndrager. AO Oudeschans 73-77, Amsterdam (2009). Amsterdam 2012</i>
AAR 65		<i>Op 't Water gewonnen, AB Dam 2-4, Amsterdam (2009). Amsterdam 2012</i>
AAR 66		<i>De waterkelder van de Portugese Synagoge. AB Mr. Visserplein 3, Amsterdam (2010). Amsterdam 2012</i>
AAR 67		<i>'Ons Genoegen', AO Elandsstraat 101, Amsterdam (2010). Amsterdam 2012</i>
AAR 68		<i>Oud Zunderdorp begraven achter de kerk. AB Begraafplaats Zunderdorp (2010). Amsterdam 2012</i>
AAR 69		<i>Marine Etablissement Amsterdam. IVO Kattenburgerstraat, Amsterdam (2012). Amsterdam 2013</i>
AAR 70		<i>Sporen van het 16de-eeuwse landelijke gebied buiten het Singel. AB Herengracht 74-78, Amsterdam (2010). Amsterdam 2013</i>

- AAR 71 *Een beerput van welgestelden in de Amsterdamse grachtengordel 1675-1750. AO Herengracht 12, Amsterdam (2006). Amsterdam 2013*
- AAR 72 *Menselijke skeletten in een steeg in Nieuwendam. AB Nieuwendammerdijk 305-307, Amsterdam (2011). Amsterdam 2013*
- AAR 73 *Tussen Nieuwezijds Voor- en Achterburgwal. AB Spuistraat 3A/Nieuwezijds Voorburgwal 16, Amsterdam (2011). Amsterdam 2013*
- AAR 74 *Aanplemping in de Amstelbocht. AB Diepriool Nieuwe Doelenstraat, Amsterdam (2010-2011). Amsterdam 2013*
- AAR 75 *Heiligeweg 32. AB Heiligeweg 32, Amsterdam (2012). Amsterdam 2013*
- AAR 76 *Wibautveste. AB Wibautstraat 198 e.v., Amsterdam (2013). Amsterdam 2013*
- AAR 77 *Ophogingen in de Liesdel. AB Lange Niezel 16, Amsterdam (2012). Amsterdam 2013*
- AAR 78 *Molen de Ruyter. AB Kazernestraat 14, Amsterdam (2012). Amsterdam 2014*
- AAR 79 *De pottenbakkerij aan de Overtoom, AB Schoolstraat 5-19, Amsterdam (2012). Amsterdam 2014*
- AAR 80 *Bolwerk Osdorp, schakelpunt van de 17de-eeuwse stadsverdediging, AO Nieuwe Passeerdersstraat 2, Amsterdam (2013). Amsterdam 2014*
- AAR 81 *Sporen van een woonhuis in de Warmoesstraat 1500-1700, AB Warmoesstraat 15, Amsterdam (2011). Amsterdam 2014*
- AAR 82 *Molen de Star. AB Jacobs Catskade 37-41, Amsterdam (2012), Amsterdam 2014*
- AAR 83 *Kerkhof Sint Mariaklooster. IVO Nes 116-118, Amsterdam (2012). Amsterdam 2014*
- AAR 84 *Een 19de-eeuws kanon bij Zeeburg. AB Amsterdam-Rijnkanaal, Amsterdam (2015). Amsterdam 2015*
- AAR 85 *Buitenplaats Rust en Werk (1637-1887). AO Amsteldijk 67/IVO Dora Tamanaplein, Amsterdam (2012-2014). Amsterdam 2016*
- AAR 86 *BloemDwars. AB Binnenterrein Bloemgracht 143/Bloemstraat 150-154, Amsterdam (2015). Amsterdam 2016*
- AAR 87 *Van ontginningsloot tot beerput. AB Oudezijds Armsteeg 9-33, Amsterdam (2012). Amsterdam 2016*
- AAR 88 *Pauwenlaan. IVO fase 1 Julianaplein BB en C, Amsterdam (2016). Amsterdam 2016*
- AAR 89 *Oostenburg, kavel 7 en 8: bedrijfsgebouwen van de VOC. IVO Oostenburg, kavel 7 en 8, Amsterdam (2016). Amsterdam 2016*
- AAR 90 *Het eiland Marken in Amsterdam; veranderingen in de stad 1592-1930. AO Valkenburgerstraat 130-146, Amsterdam (2011-2012). Amsterdam 2016*
- AAR 91 *Tussen Veenweg en Schinkel. IVO Amstelveenseweg 122, Amsterdam (2016). Amsterdam 2016*
- AAR 92 *Sint Jacob. IVO Plantage Middenlaan 52, Amsterdam (2016). Amsterdam 2016*
- AAR 93 *Amsterdamse waterbodems. AB kadewerken, Amsterdam (2012 en 201). Amsterdam 2017*
- AAR 94 *De stad in profiel. AB in het centrum van Amsterdam (2011-2016). Amsterdam 2017*
- AAR 95 *De Waag op de Nieuwmarkt. Archeologische en bouwhistorische begeleiding, Amsterdam (2013-2014). Amsterdam 2017*
- AAR 96 *Oude Oosterbegraafplaats. AB Metis Montessori Lyceum, Amsterdam (2017). Amsterdam 2017*
- AAR 97 *Werken langs de Weespertrekvaart. AB Kop Weespertrekvaart, H.J.E. Wenckebachweg, Amsterdam (2015). Amsterdam 2017*
- AAR 98 *De zeventiende-eeuwse vestingwerken van Amsterdam. Vijf Archeologische Begeleidingen en één IVO op zes locaties langs de vestingwerken van Amsterdam (2008 – 2015). Amsterdam 2017*
- AAR 99 *Oostenburg: woningen en stadsschuitenmakerswerf (1660-1800). AO Oostenburgervoorstraat (Wiener & Co), Amsterdam (2013-14). Amsterdam 2017*

- AAR 100 *Ons' Lieve Heer op Solder. Archeologisch onderzoek Oudezijds Voorburgwal 38-40, Amsterdam (2013-2014).* Amsterdam 2017
- AAR 101 *De Groot Duivendrechtsepolder. IVO Ouderkerkerdijk 170, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2018
- AAR 102 *De Ipenslotersluis in de Diemerzeedijk. AB Ipenslotersluis en Diemerzeedijk, Amsterdam (2016-2017).* Amsterdam 2018
- AAR 103 *De Spaarndammerdijk. AB Spaarndammertunnel, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2018
- AAR 104 *Vak 14 van de Oude Oosterbegraafplaats. IVO Mauritskade 61 (2018).* Amsterdam 2018
- AAR 105 *Een midden 17de-eeuwse beerput. AB Nieuwe Leliestraat 23, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2018
- AAR 106 *Poldermolens aan de Rijperkolk. AB Uitdammerdijk 30, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2018
- AAR 107 *Historische Singelkade. AB walmuurvernieuwing Singel, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2019
- AAR 108 *Achter de Nieuwendijk. AB Nieuwe Nieuwstraat 17 en Sint Nicolaasstraat 34-36 (2016).* Amsterdam 2019
- AAR 109 *Looierij de Witte Bok. AB Fokke Simonszstraat 61-63, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2019
- AAR 110 *In de Vierde Uitleg. AB Kerkstraat, Utrechtsestraat en Weesperplein (2016-2018).* Amsterdam 2019
- AAR 111 *Palen voor Uitdam. AB-wo palenrij Uitdam (2019).* Amsterdam 2020
- AAR 112 *Gangen, woningen en landwinning aan de Uilenburgergracht. AO Valkenburgerstraat 72-106, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2020
- AAR 113 *In de Uilenburgergracht. A B Valkenburgerstraat 14-16, Amsterdam (2016) (MenA AAR 113), Amsterdam 2020.*
- AAR 114 *Oudeschans 40, AB, Amsterdam 2019.* Amsterdam 2020
- AAR 115 *Noord/Zuidlijn: catalogus van glasvondsten.* Amsterdam 2020
- AAR 116 *De Politiesteiger. AB Baggeren Damrak, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020
- AAR 117 *Het fundament van het Paleis voor Volksvlucht. AB Frederiksplein, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020
- AAR 118 *Gedempt in 1586: een sloot langs de 'dwars wegh'. AB Reguliersbreestraat 30-32, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020
- AAR 119 *Lijnbaan 's Lands Welvaren. AB Marnixstraat 157, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020
- AAR 120 *Brood en IJzer. AO Valkenburgerstraat 186-208, Amsterdam (2001, 2003 en 2004).* Amsterdam 2020

Colofon

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 120
Amsterdam 2020
ISSN: 1872-5139

Tekst:	Jørgen Veerkamp
Redactie:	Ranjith Jayasena
Veldwerk:	Sipke Buma, Sjeng Dautzenberg, Jerzy Gawronski, Sander Gerritsen, Wiard Krook, Ron Tousain, Jeroen Vaars, Jørgen Veerkamp
Tekeningen:	Ron Tousain , Jørgen Veerkamp
Foto's:	Wiard Krook, Ron Tousain, Jørgen Veerkamp / Stadsarchief Amsterdam
Vondstdeterminatie:	Ab Lagerweij, Ron Tousain, Jørgen Veerkamp
Deventer systeem catalogus:	Jort Maas, Jørgen Veerkamp
Redactie catalogus	Jaap Kottman, Sebastiaan Ostkamp
Vormgeving:	MenA

© Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2020
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Monumenten en Archeologie. MenA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.